

Saban Kılıçtan Üstündür

Atatürk

TARIM VE MÜHENDİSLİK

“TARIM VE MÜHENDİSLİK” DERGİSİ

YAYIN-YAZI KURALLARI

Dergi Yayın Süresi: 3 ayda bir yayınlanır.

Yayın Türü: Yaygın süreli yayın

TMMOB-ZMO Tarım ve Mühendislik Dergisi Tarım, Ziraat Mühendisliği, Tütün Teknolojisi, Balıkçılık Teknolojisi ve Su Ürünleri Mühendisliği alanındaki makaleleri yayınlar. Eğer makale herhangi bir yayından üretilmişse (kitap, proje, tez çalışması vb.) dip not olarak belirtilmelidir. Basılacak makalelerin daha önce hiçbir yerde yayınlanmamış olması, yayınlanmış ise belirtilmiş olması ve/veya yayın haklarının verilmemiş olması gerekir. Dergide yayımlanacak makalelerin her türlü sorumluluğu yazarına/yazarlarına aittir. Makale dili Türkçe olmalıdır. Çeviri ise mutlaka not düşülmelidir.

Dergiye gönderilen makaleler yayın ilkeleri doğrultusunda Yayın Kurulu tarafından ve/veya gerekli görüldüğünde Bilim Kurulu tarafından incelemeye alınır. Makale yayınlanmaya değer nitelikte değilse Yayın Kurulu yazara/yazarlara iade kararı verme hakkına sahiptir. Ayrıca yazım kurallarına uymayan veya anlatım dili yetersiz olan makaleler üzerinde Yayın Kurulu tarafından düzeltmeler yapılabilir.

Makaleler, A4 boyutunda, 12 punto Times New Roman yazı tipinde ve 1,5 satır aralıklı yazılmalıdır. Sayfanın sağında, solunda, altında ve üstünde 2,5 cm boşluk bırakılmalıdır. Makalenin her sayfası numaralandırılmalıdır. Yazar isim(ler)i açık olarak yazılmalı ve varsa unvan belirtilmelidir. Makalede sade ve öz Türkçe kullanımına özen gösterilmelidir.

Makale; Ana Başlık, Alt Başlıklara numara verilmelidir. 1.GİRİŞ, 2.MATERYAL VE YÖNTEM, (makale içeriğine göre yer alabilir), 3.ALT BÖLÜMLER, 4.SONUÇ-TARTIŞMA ve KAYNAKLAR bölümleri ile şekil, grafik, harita ve çizelgelerden oluşmalıdır. Makalede kullanılması durumunda Çizelgelere mutlaka numara verilmeli ve kaynak gösterilmelidir.

KAYNAKLAR bölümünde makale içinde yer alan tüm kaynaklar alfabetik olarak verilmelidir.

Dergide yayınlanması kabul edilen ve yayınlanan makalelerden, yazılardan Tarım ve Mühendislik Dergisi kaynak gösterilmek kaydıyla yararlanılabilir.

Dergimizde yayınlanması istenilen makaleler zmo@zmo.org.tr adresine gönderilmelidir.

TARIM VE MÜHENDİSLİK

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI YAYIN ORGANI -ÜÇ AYDA BİR YAYINLANIR
YEREL SÜRELİ YAYIN ISSN-1300-0071

SAHİBİ

Baki Remzi SUIÇMEZ

SORUMLU YAZIŞLARI MÜDÜRÜ

Doç. Dr. Yener ATASEVEN

YAYIN KURULU

Prof. Dr. Cem ÖZKAN

Dr. Züleyha OĞUZ

Tahsin Erman ÇAĞDAŞ

BİLİM KURULU

Prof. Dr. Ali Rıza ÖZTÜRKMEN

Prof. Dr. Celalettin KOÇAK

Prof. Dr. Cem ÖZKAN

Prof. Dr. Dilek BOSTAN BUDAK

Prof. Dr. Erkan YASLIOĞLU

Prof. Dr. Ertuğrul AKSOY

Prof. Dr. Gökhan ÇAYCI

Prof. Dr. Gökhan SÖYLEMEZOĞLU

Prof. Dr. Hasan SİLLELİ

Prof. Dr. Haydar ŞENGÜL

Prof. Dr. İbrahim ORTAŞ

Prof. Dr. Kemal BENLİOĞLU

Prof. Dr. Mehmet ERTUĞRUL

Prof. Dr. Serap PULATSÜ

Prof. Dr. Tacettin YAĞBASANLAR

Prof. Dr. Uygun AKSOY

Prof. Dr. Zeliha BARUT

Doç. Dr. Barış Bülent AŞIK

Doç. Dr. Eylem POLAT

Doç. Dr. Okan DEMİR

Doç. Dr. Yener ATASEVEN

Doç. Dr. Ziya DUMLUPINAR

Dr. Öğr. Üyesi Cemal POLAT

Dr. Tefrik TÜRK

YAYINA HAZIRLAYAN: Funda GACAL-ZMO **GRAFİK TASARIM:** R. Figen KURAL-ZMO

YÖNETİM YERİ

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Karanfil Sokak 28/18 Kızılay / ANKARA

Tel: 444 1 966 - Faks: 0 312 418 51 98 www.zmo.org.tr zmo@zmo.org.tr

BASIM

Tam Pozitif Reklamcılık ve Matbaacılık İç ve Dış Ticaret Ltd. Şti.

Adres: Çamlıca Mah. Anadolu Bulv. 145. Cad. No: 10/11 Yenimahalle / Ankara

Tel: 0 312 397 00 31 | Faks: 0 312 397 86 12

E-Posta: pozitif@pozitifmatbaa.com

500 Adet Basılmıştır. 5 ŞUBAT 2021

YAZI YAYIN KOŞULLARI

Gönderilen yazılar yayınlansın, yayınlanmasın yazarına geri verilmez. Özgün derleme yazılarda fikir ve görüşler yazarına, çeviriden doğacak sorumluluklar ise çevirene aittir. Ziraat Mühendisleri Odası ve Tarım ve Mühendislik Dergisi yazılardan hiçbir şekilde sorumlu değildir. Yayın Kurulu gönderilen yazı üzerinde gerekli gördüğü değişikliği yapmaya yetkilidir.

Dergide yayınlanmış yazılar kaynak gösterilmek koşuluyla başka yayın organlarında kullanılabilir ya da aktarılabilir.

SUNUŞ	3
5403 SAYILI TOPRAK KORUMA ve ARAZİ KULLANIM KANUNU KAPSAMINDA OLUŞTURULAN TOPRAK KORUMA KURULLARI ve İŞLEYİŞİ	5
<i>Mehtap ERCAN BİLGİN</i>	
SAMSUN'DA TARIM ARAZİLERİNİN AMAÇ DIŞI KULLANIMI	13
<i>Murat AKAR</i>	
OT-SÜT-ET	19
<i>İlker AĞIN</i>	
GENÇ GİRİŞİMCİLERDEN AKILLI BÖCEK AKILLI ÇİFTÇİ PROJESİ	22
<i>Kamil KARATAŞ, Şahin TATLI, İsmail ATAY</i>	
KIRSAL KALKINMADA GELİRLERİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİ	25
<i>Ziraat Yüksek Müh. Osman İNAN, Dr. Öğr. Üyesi Sema KONYALI</i>	
TARIM SEKTÖRÜNDE VERİMLİLİK	33
<i>Dr. Halit SUIÇMEZ</i>	
DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KOOPERATİFÇİLİK	37
<i>Ünal ÖRNEK</i>	
BİRİNCİ TÜRKİYE (İZMİR) İKTİSAT KONGRESİNİN HATIRLATTIKLARI	
<i>Serdar ŞAHİNKAYA</i>	
SABAN KILIÇTAN ÜSTÜNDÜR	54
<i>Serdar ŞAHİNKAYA</i>	
KANAL İSTANBUL VE İSTANBUL'DA TARIM	55
<i>Murat KAPIKIRAN</i>	
BİTKİ KORUMA İLAÇLARININ ZEHİR OLARAK TÜKETİLMEMESİ İÇİN ZM DIŞINDA İLGİSİZ FARKLI MESLEKLERE SATIŞ VE UYGULAMA YETKİSİ VERİLMEMELİDİR	61
İTHALAT İLE DEĞİL ÜRETİM İLE KALKINMAK MÜMKÜN. TARIM SEKTÖRÜNDE DIŞSATICIM DEĞİL DIŞALIM YASAKLANSIN	64
2020 YILI ÜNİVERSİTE YERLEŞTİRME SONUÇLARI ÜZERİNE TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI DEĞERLENDİRMESİ	65
GIDA EGEMENLİĞİMİZ İÇİN ÜRETİM EKONOMİSİNE GEÇİLMELİ KAMUCU TARIM VE GIDA POLİTİKALARI UYGULANMALIDIR	79
15 EKİM DÜNYA KADIN ÇİFTÇİLER GÜNÜ UMUTLU OLSUN!	83
SARAÇOĞLU MAHALLESİ HEPİMİZİN	84
TOPRAK ANA; İNSANLIĞI DOYURURKEN KENDİNE YAPILAN NANKÖRLÜĞÜ AFFETMEZ. DEPREM, İNSANLIĞIN GELECEĞİNE İLİŞKİN ÇOK CİDDİ BİR UYARIDIR.	86

SUNUŞ

Merhaba Sevgili Meslektaşlarım,

Tarım ve Mühendislik dergimizin 131. sayısı ile sizlerle yeniden buluşmanın mutluluğunu yaşıyorum. Hepinize, şahsım ve Yönetim Kurulu Üyesi arkadaşlarım adına en içten sevgi ve saygılarımı sunuyorum.

Sevgili meslektaşlarım,

2020 yılının son günlerini yaşarken, sırtımızda ki küfe ağırlaştıkça ağırlaştı. Edip CANSEVER'in "Masa" şiirinde olduğu gibi... 2020 yılında neredeyse her gün yüklenip durduk... neleri mi? İnsana ve doğaya yönelik durmak bilmeyen şiddeti, rant uğruna depremlerde yitip giden canları, salgının sadece canımıza kastının olmadığını aynı zamanda düzensiz düzenin yoksulu- kimsesizi daha

da vurduğunu, işsizliği, terörü, yasakları, kuraklığı... Biterken bir yıl, biliyoruz takvimler belirlemez değişimin mevsimini...

Yine de bir umuttur yeni yıl. 2021 yılına sırtımızda ki küfeyi boşaltıp, yeni ve bembeyaz bir sayfa açarak yola devam demek mümkün olmasa da eğer bir adı olacaksa 2021 yılının "Umut" olmalı diye düşünüyorum. Tüm meslektaşlarımın umutlarının kök saldığı mutluluk dolu bir yıl dilerim.

Sevgili meslektaşlarım,

Tarım arazilerimizi hızla kaybediyoruz. Tarım, doğa, planlama, mühendislik bilimi görmezden gelinerek sadece rant hedefi ile tarım alanlarımız betonlaştırılıyor. Bu betonlaşmaya giden sürecin ilk adımını Yönetim Kurulu Yazman Üyemiz Mehtap ERCAN BİLGİN "5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu Kapsamında Oluşturulan Toprak Koruma Kurulları ve İşleyişi" konu başlıklı makalesi ile bizlere anlattı. Bir toprakçının kaleminden hazırlanan yazımızı ilgiyle okuyacağınızı düşünüyorum.

"Sadık yarımız toprak" konusuna Samsun Şube Yönetim Kurulu Üyemiz Murat AKAR tarafından hazırlanan "Samsun'da Tarım Arazilerinin Amaç Dışı Kullanımı" konu başlıklı makale ile devam ediyoruz. AKAR'ın makalesinde yer alan "2005 yılında kabul edilen 'Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Yasası'ndan, 2005-2019 dönemini kapsayan 14 yıllık süreçte; ne ülke genelinde, ne de Samsun özelinde beklenen fayda ne yazık ki sağlanamamış ve tarım arazileri, başta sanayi, kentleşme, turizm ve diğer sektörlerin talepleri doğrultusunda amaç dışı kullanıma açılmış ve üretim dışına çıkmaya devam etmiştir." Şeklinde yaptığı açıklama ile ERCAN'ın makalesinin ne kadar örtüştüğünü sizlerin görüşlerinize sunuyoruz.

Dergimizin bu sayısında yer alan üçüncü makale ise "Ot-Süt-Et" konu başlığında, önceki dönemler İzmir Şube Yönetim Kurulu Üyemiz İlker AĞIN tarafından hazırlandı. "Beslenme- barınma- sağlık ayrılmaz üçlü. Ot-süt-et gibi. Zemin- demir- beton gibi. Maske- mesafe- temizlik gibi. Yoksa siz hala dolara bakmayanlardan mısınız?" sözlerinin sahibi AĞIN'ın okurken düşündürülen makalesini de sizlerin beğenisine sunuyoruz.

Sevgili Meslektaşlarım,

Bizler için en büyük mutluluk kaynaklarından biri de üyelerimizin başarılarıdır. T.C. İş Bankası'nın düzenlediği "Tarım Girişimciliği Yarışması", 16 Kasım 2020 tarihinde sonuçlandı. Tarım konusunda 385 iddialı Ar-Ge projesinin katıldığı yarışmada ODA'mız Üyesi Öğretim Görevlisi Şahin TATLI, Ziraat Yüksek Mühendisi İsmail ATAY ve Ziraat Yüksek Mühendisi Kamil KARATAŞ, biyolojik mücadeleye uygulamaları ile en iyi girişimcilik ödülünü almaya hak kazandı. "Akıllı Böcek, Akıllı Çiftçi" sloganı ile yola çıkan meslektaşlarımızın bu başarısı bizleri gururlandırdı. Bu üç gencimiz, başarıya giden hikayelerini bizler için paylaştılar. "Genç Girişimcilerden, Akıllı Böcek Akıllı Çiftçi Projesi" konu başlıklı yazının pek gencimize ilham kaynağı olacağına inanıyorum.

Kırsal kalkınmanın amacı, kırsal alanlarda tarım ve tarım dışı istihdamın geliştirilmesi, gelirlerin artırılması ve farklılaştırılması, kadın ve genç nüfusun eğitim ve girişimcilik düzeyinin yükseltilmesine yönelik tedbirlerin alınmasıdır. Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Tarım Ekonomisi Bölümü'nden Ziraat Yüksek Müh. Osman İNAN ve Dr. Öğr. Üyesi Sema KONYALI tarafından hazırlanan "Kırsal Kalkınmada Gelirlerin Çeşitlendirilmesi" konu başlıklı makale de "kalkınma- çeşitlilik- destek" kelimelerinin kırsal alan için aslında çok şeyi ifade ettiğini göstermektedir. Bu makalemizi de ilgiyle okuyacağınıza inanıyorum.

İktisatçı-Yazar Dr. Halit SUIÇMEZ dergimizin bu sayısı için "Tarım Sektöründe Verimlilik" konu başlıklı makaleyi kaleme aldı. Tarım sektöründeki verimliliğin, ekonomik gelişmede ne kadar önemli olduğuna dikkat çekilen bu makalede, tarımın ve iktisadın, gelişmişliğe giden yolun ayrılmaz parçaları olduğu bir kez daha ifade edilmektedir.

Kooperatifler, kırsal kalkınmada, kıt kaynaklara sahip olan üreticilerin verim ve gelirlerini arttırmada, tarımsal gelişmeyi sürdürülebilir hale getirmede önemli araçlardan biridir. Kooperatifçiliğimiz Cumhuriyetin kurulması ile Büyük Liderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde modern anlamda bir yapıya kavuşmuştur. 1931 yılında İzmir İktisat Kongresinde yaptığı konuşmada "Kanaatim odur ki, muhakkak suretle birleşmede kuvvet vardır. Kooperatif yapmak, maddi ve manevi kuvvetleri, zeka ve maharetleri birleştirmek demektir." demiştir ve kooperatifçiliği desteklemiştir. Üreticilerin güç birliği kooperatifler hakkında Meslektaşımız Ünal ÖRNEK "Dünyada ve Türkiye'de Kooperatifçilik" konu başlıklı makalesinde kooperatifçiliği her açıdan irdeleyerek, çarpıcı sonuçları ortaya koymaktadır.

Atatürk geçmişi iyi etüt etmesi ve ileri görüşlü oluşu sayesinde Cumhuriyetin kurulmasından itibaren pek çok alanda atılımlar yapmış ve yapılmasına da olanak sağlamıştır. Bu çalışmaların başında ise İzmir İktisat Kongresi gelmektedir. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi' n den Dr. Serdar ŞAHİNKAYA'nın kaleme aldığı "Birinci Türkiye (İzmir) İktisat Kongresinin Hatırlattıkları" konu başlıklı makale sizlere "Tarihi kimin kalemiyle yazıyorsunuz ya da kimin gözlüğüyle okuyorsunuz?" sorusunun cevaplarını irdeleteceğini düşünüyor ve bu makalemizi de sizlerin beğenisine sunuyoruz.

Dr. Serdar ŞAHİNKAYA tarafından hazırlanan "Saban Kılıçtan Üstündür" konu başlıklı makaleyi ATA'mızın sözleri ile sizler tanıtmak istiyorum. "Dünyada fetihlerin iki aracı vardır. Biri kılıç, diğeri saban. Kılıç kullanan kol çok geçmeden yorulduğu halde sapanını kullanan kol zaman geçtikçe toprağın daha çok sahibi olur

Dergimizin bu sayısının son makalesi ise İstanbul Şube Başkanımız Murat KAPIKIRAN tarafından hazırlandı. "Kanal İstanbul ve İstanbul'da Tarım" başlıklı makale İstanbul Kanalı Projesi tarihçesinden, tarıma etkilerine kadar geniş yelpazeden irdeleyerek, belki de bizler için sürpriz olmayan sonuçlarını gözler önüne sermektedir.

Değerli Meslektaşlarım,

Tarım, çiftçi ve ziraat mühendisleri birbirine çok bağlı bir bütünün parçalarıdır. Ülke tarımının sorunları çözülürse bizim mesleğimizin de sorunları çözülür. Bu anlamda ülke ve dünya tarımını yakından takip gündeme yönelik basın açıklamaları yapmaya devam ediyoruz. Yazılı ve görsel basında oldukça ses getiren bu basın açıklamalarımızı;

"Bitki Koruma İlaçlarının Zehir Olarak Tüketilmemesi İçin Ziraat Mühendisleri Dışında İlgisiz Farklı Mesleklere Satış ve Uygulama Yetkisi Verilmemelidir.",

"İthalat İle Değil Üretim İle Kalkınmak Mümkün... Tarım Sektöründe Dışsatım Değil Dışalım Yasaklansın",

"2020 Yılı Üniversite Yerleştirme Sonuçları Üzerine TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Değerlendirmesi,

"Gıda Egemenliğimiz İçin Üretim Ekonomisine Geçilmeli, Kamucu Tarım ve Gıda Politikaları Uygulanmalıdır."

"15 Ekim Dünya Kadın Çiftçiler Günü Umutlu Olsun!",

"Saraçoğlu Mahallesi Hepimizin"

"Toprak Ana İnsanlığı Doyururken Kendine Yapılan Nankörlüğü Affetmez. Deprem, İnsanlığın Geleceğine İlişkin Çok Ciddi Bir Uyarıdır. Topraklarımızı Yok Ederken Yaşanacak Açlığın Sonu, Ölümdür. Önlemsiz Depremler İle Erken Ölmesin İnsanlık. Hep Birlikte İnsanlığı Doyasıya ve Mutlu Yaşayalım."

"2021 Yılı Ülkemiz Tarım Sektörü İçin Hüsrana Yılı Olacaktır. Çiftçilere Yapılacak 2021 Destekleri; Hayret, Gayret, Sabret Devrini Bitirdi!"

dergimizin bu sayısında sizlerle tekrar paylaşıyoruz.

Sevgili meslektaşlarım,

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, 66 yıllık onurlu meslek yaşamında olduğu gibi bugün de ülkemiz ve tarımımızın içinde bulunduğu sıkıntılı günleri en kısa sürede atlatabilmesi için üzerine düşen görevi sonuna kadar yerine getirmeye kararlıdır. ODA'mız tarım sektörü ve ülke sorunlarının çözümüne katkı koymayı sürdürecektir, her platformda üyelerinin mesleki hak ve yetkilerini geliştirmeye çalışacaktır.

Tüm üyelerimize selam, sevgi ve saygılarımı sunarım.

Baki Remzi SUIÇMEZ

Başkan

5403 SAYILI TOPRAK KORUMA ve ARAZİ KULLANIM KANUNU KAPSAMINDA OLUŞTURULAN TOPRAK KORUMA KURULLARI ve İŞLEYİŞİ

Mehtap ERCAN BİLGEN¹

ÖZET

5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu 03.07.2005 tarihinde kabul edilerek 19.07.2005 tarihinde Resmi Gazete’de yayınlanmıştır. Kanun kapsamında kurulması öngörülen ve Kanun’a dayanarak hazırlanan 15 Aralık 2005 tarihli ve 26024 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu Uygulama Yönetmeliği hükümleri çerçevesinde örgütlenme yapısı belirlenen Toprak Koruma Kurulları’nın görev tanımı kapsamında karar alma ve görüş bildirme konularında yaşanan sıkıntılar gün geçtikçe büyük boyutlara ulaşmakta, köklü düzenlemeler yapılmadığı sürece bu sıkıntıların artacağı net olarak görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Toprak Koruma, 5403 sayılı Kanun, Kurul

GİRİŞ

19.07.2005 tarih ve 25880 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 5403 sayılı “Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu”nun amacı; toprağın doğal veya yapay yollarla kaybını ve niteliklerini yitirmesini engellerek korunmasını, geliştirilmesini ve çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak, plânlı arazi kullanımını sağlayacak usûl ve esasları belirlemektir. 5403 sayılı Kanunu değiştirerek 15.05.2014 ve 29001 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 6537 sayılı Kanuna göre amaç; toprağın korunması, geliştirilmesi, tarım arazilerinin sınıflandırılması, asgari tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazi büyüklüklerinin belirlenmesi ve bölünmelerinin önlenmesi, tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazilerin çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesine uygun olarak plânlı kullanımını sağlayacak usul ve esasları belirlemektir.

5403 sayılı Kanun; arazi ve toprak kaynaklarının bilimsel esaslara uygun olarak belirlenmesi, sınıflandırılması, arazi kullanım plânlarının hazırlanması, koruma ve geliştirme sürecinde toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutlarının katılımcı yöntemlerle değerlendirilmesi, amaç dışı ve yanlış kullanımların önlenmesi, korumayı sağlayacak yöntemlerin oluşturulmasına ilişkin sorumluluk, görev ve yetkilerin tanımlanması ile ilgili usûl ve esasları kapsar. 6537 sayılı Kanunla genişletilen kapsam; arazi ve toprak kaynaklarının bilimsel esaslara uygun olarak sınıflandırılması, tarımsal arazi ve yeter gelirli tarımsal arazilerin asgari büyüklüklerinin belirlenmesi ve bölünmelerinin önlenmesi, arazi kullanım planlarının hazırlanması, koruma ve geliştirme sürecinde toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutlarının katılımcı yöntemlerle değerlendirilmesi, amaç dışı ve yanlış kullanımların önlenmesi, korumayı sağlayacak yöntemlerin oluşturulması ile görev, yetki ve sorumluluklara ilişkin usul ve esasları oluşturmaktadır.

5403 sayılı Kanun ile getirilen yeni düzenlemelerden birisi “Toprak Koruma Kurulları”nın kurulmasıdır.

Kanun’un 3. maddesinin b) bendinde tanımlanan Toprak Koruma Kurulları’nın örgütlenme yapısı Kanun’un 5. maddesi’nde, görevleri ise 6. maddesi’nde yer almıştır.

Kanun’un 5. maddesinde yer alan “Kurulun kuruluşu, çalışma usûl ve esasları Bakanlık tarafından hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.” hükmüne göre hazırlanarak 15 Aralık 2005 tarihli ve 26024 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu Uygulama Yönetmeliği” ile ayrıntılar düzenlenmiştir.

¹ Ziraat Yüksek Mühendisi, TMMOB ZMO YK Yazman Üyesi

24.08.2009 tarihli ve 27298 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanılması ve Arazi Toplulaştırmasına İlişkin Tüzük”te de, Toprak Koruma Kurulu’na atıfta bulunulmuştur. 24.06.2018 tarihli ve 30458 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan 2018/11861 sayılı Karar ile anılan Tüzük yürürlükten kaldırılmıştır.

2005 tarihli Uygulama Yönetmeliği, 09.12.2017 tarihli ve 30265 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanılması ve Planlanmasına Dair Yönetmelik” ile yürürlükten kaldırıldı.

24.01.2018 tarih ve 30311 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren “Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanılması ve Planlanmasına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile ise, Kurulun yapısında değişikliğe gidildi.

Bu çalışmanın amacı, 5403 sayılı Kanun ile kurulan ve yönetmeliklerle ayrıntıları düzenlenen Toprak Koruma Kurulları’nın görevleri ve süreç içerisindeki işlevselliğinin incelenmesidir.

TOPRAK KORUMA KURULLARI ÖRGÜTLENME YAPISI

5403 sayılı Kanunun “Toprak Koruma Kurulu” başlıklı 5. maddesine göre; Her ilde, valinin başkanlığında, ildeki tarımdan sorumlu birim amiri tarafından başkan yardımcılığı ve sekreteryaya hizmetleri görevi yürütülmek üzere, ilde plân yapma yetkisine sahip kamu kurum ve kuruluşları ile üniversitelerden, üç birimin ve Maliye Bakanlığının ildeki üst düzey temsilcisi ile plânlama ve/veya toprak koruma konusunda ulusal ölçekte faaliyette bulunan kamu kurumu niteliğini haiz meslek kuruluşları ile sivil toplum kuruluşlarının yerel temsilcilerinden üç kişi olmak üzere Kurul oluşturulur. Kurulun gündeminde bulunan araziler özel kanunlarla koruma altına alınmış alanlar, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü’nün proje alanı veya 22.11.1984 tarihli ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanunu’na göre uygulama alanı ilân edilen yerlerden ise bu alanlarda uygulama yapan birimin yetkili temsilcisi de Kurula dâhil edilir. Kurulun kuruluşu, çalışma usûl ve esasları Bakanlık tarafından hazırlanacak yönetmelikle belirlenir.

5403 sayılı Kanunun uygulanmasını göstermek için hazırlanan “Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu Uygulama Yönetmeliği”, 15.12.2005 tarihli ve 26024 sayılı Resmî Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe girdi. Toprak Koruma Kurulu’nun örgütlenme yapısının ayrıntılı olarak belirlendiği bu Yönetmeliğin “Toprak Koruma Kurulu’nun teşekkülü” başlıklı 5. maddesine göre; Kurul, her ilde Vali’nin başkanlığında, İl Müdürü’nün başkan yardımcılığında Maliye Bakanlığının ildeki üst düzey temsilcisi, konuyla ilgisi ve plan yapma yetkisi gözetilerek vali tarafından belirlenecek; Bayındırlık ve İskan Bakanlığı veya Kültür

ve Turizm Bakanlığı, Çevre ve Orman Bakanlığı, il özel idaresi veya büyükşehir olan illerde Büyükşehir Belediyesi, diğer illerde il Belediye Başkanlığı, ilde bulunan üniversitelerin konuyla ilgili fakültelelerinden isimleri kurumları tarafından bildirilecek üst düzey temsilcilerinden üç üye, yine Vali tarafından belirlenecek Türkiye genelinde planlama ve/veya Toprak Koruma konularında ulusal ölçekte faaliyette bulunan ildeki sivil toplum örgütlerinden birinin, ilde faaliyet gösteren Türkiye Odalar ve Borsalar Birliğinden bir temsilci veya Türkiye Ziraat Odaları Birliği temsilciliğinden bir ziraat mühendisi, Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği İl Koordinasyon Kurulu veya TMMOB-Ziraat Mühendisleri Odası il temsilciliklerinden isimleri temsilciliklerince bildirilecek üç üyeden olmak üzere toplam dokuz üyeden teşekkül eder. Kurulun gündeminde bulunan arazilerin, özel kanunlarla koruma altına alınmış alanlar, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğünün proje alanı veya 22/11/1984 tarihli ve 3083 sayılı Sulama Alanlarında Arazi Düzenlenmesine Dair Tarım Reformu Kanununa göre uygulama alanı ilan edilen yerlerden olması durumunda bu alanlarda uygulama yapan birimin yetkili temsilcisi de Kurula dahil edilecektir. Kurul üyeleri tespit edilirken ayrıca birer yedek üye de belirlenir. Herhangi bir nedenle ildeki görevinden ayrılan kurul üyelerinin yerine on gün içinde yeni bir üye tespit edilerek valiliğe bildirilir. Kurulun sekreteryaya hizmetleri il müdürlüğü tarafından yürütülür.

“Toprak koruma kurulunun çalışma usul ve esasları” başlıklı 7. maddeye göre; Kurul, Kanunda verilen görevleri yerine getirmek ve Kurul üyelerinin tekliflerinden kurul başkanınca belirlenen gündemi görüşmek üzere, her ayın ilk haftası toplanır. Kurul mutlak toplantıları dışında üyelere birinin talebi, kurul başkanının uygun görmesi halinde de toplanabilir. Toplantıya katılmayan üyenin yerine, kurul üyesi kurum, kuruluş veya sivil toplum örgütü tarafından bildirilen yedek üye katılabilir. Mazeretsiz olarak üst üste üç toplantıya temsilcisi katılmayan kurum, kuruluş veya sivil toplum örgütü vali tarafından uyarılır ve üyenin değiştirilmesini talep eder. Kurul kararları üye sayısının 3/5'inin oyu ile alınır. Toplantıda alınan kararlar, sürekli olarak tutulan bir karar defterine işlenir, aylık faaliyetler istatistiki bilgi için Bakanlığa gönderilir. Alınan bu kararlar gerektiğinde valilikçe kamuoyuna duyurulur.

09.12.2017 tarihli ve 30265 sayılı Resmi Gazete`de yayınlanarak yürürlüğe giren “Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanılması ve Planlanmasına Dair Yönetmelik” ile 2005 tarihli Uygulama Yönetmeliği yürürlükten kaldırıldı. Yeni Yönetmeliğin 6. maddesinin 1.fıkrasının (c) bendindeki “.., ancak zorunluluk halinde en az altı üye ile toplanabilir.” ifadesinin iptali için 23 Ocak 2018 tarihinde TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası dava açmıştır. Dava Danıştay 10. Dairesinin E.2018/296 sayılı dosyasındadır.

Bu süreçte 24.01.2018 tarih ve 30311 sayılı Resmi Gazete`de yayınlanarak yürürlüğe giren “Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanılması ve Planlanmasına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” ile; 9.12.2017 tarihli Yönetmeliğin 6 ncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi, “Kurulun üye tam sayısı ile toplanması esastır, ancak zorunluluk halinde en az altı üye ile toplanabilir. Kurul, kararları en az beşte üç çoğunlukla ve en az altı üyenin aynı yönde oy kullanması şartı ile alır. Ancak kamuya ait enerji ve ulaşım yatırım projelerinde Kurul, kararları toplantıya katılan üyelerin çoğunluğu ile de alabilir.” şeklinde tekrar değiştirildi.

2005 yılınca çıkarılan Kanun gereği İlin Valisi başkanlığında 9 üye ile toplanan Toprak Koruma Kurullarında 5 kamu temsilcisi, 3 sivil toplum kuruluşu temsilcisi ve 1 üniversite temsilcisi bulunmaktadır. Değişiklikle “zorunluluk halinde altı üye” ile toplanılarak, dört üye ile karar alınması mümkün hale getirilmiş oldu. Böylelikle Kurul içerisindeki başta öngörülen demokratik yapı, kamu ile birlikte 6 üye, aslında 2 üyenin oyu ile karar alınabilir bir şekle dönüşerek Toprak Koruma Kurullarının kurulduğu günden bu yana işlemeyen yapısını tamamen işlevsiz hale getirmiştir.

Bu değişiklik üzerine TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası 26.01.2018 tarihinde düzenlemeye ilişkin ben-din tamamen iptali için tekrar dava açtı.

24.01.2018 tarihli Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanılması ve Planlanmasına Dair Yönetmelikte Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmeliğin 1. maddesi ile değiştirilen Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanılması ve Planlanmasına Dair Yönetmeliğin 6. maddesinin 1/c bendinin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle açılan davaya ilişkin E.2018/376 sayılı dosya hakkında Danıştay 10. Dairesi, 28.05.2018 verdiği kararla, Tarım Arazilerinin Korunması, Kullanılması ve Planlanmasına Dair Yönetmelikte Yapılan Değişikliğe ilişkin oyçokluğuyla Yürütmeyi Durdurma kararı verdi.

Eskişehir Alpu Ovası'nda kurulmak istenen Alpu Termik Santrali'ne özel izin verilebilmesi amacıyla yapılan Yönetmelik değişikliği hakkında verilen Mahkeme, kararında; "Kurulun üye tam sayısı ile toplanması esastır, ancak zorunluluk hâlinde en az 6 üyeye toplanabilir. Kurul, kararları en az beşte 3 çoğunlukla ve en az 6 üyenin aynı yönde oy kullanması şartı ile alır. Ancak kamuya ait enerji ve ulaşım yatırım projelerinde Kurul, kararları toplantıya katılan üyelerin çoğunluğuyla da alabilir." düzenlemesinin incelenmesinde ise nispeten daha az tarım toprağının amacı dışında kullanılmasına sebebiyet verecek daha basit kararlarda toplantı ve karar yeter sayılarında nitelikli çoğunluk aranmakta iken daha geniş alanların tarım dışına çıkarılmasını gerektiren bir kısım yatırımlar yönünden adi çoğunluğun yeterli bulunmasının kendi içerisinde çelişkili olduğu açık olmakla birlikte, enerji ve ulaşım yatırımlarının kamusal niteliği dik-kate alındığında 'kamuya ait' ve ayrıca 'zorunluluk hâlinde' ifadeleriyle belirsiz bir durum oluşturulması ve toplantı yeter sayısının 6 üyeye ve enerji ve ulaşım yatırımları yönünden ise karar yeter sayısının beşte 3 çoğunluktan niteliksiz çoğunluğa düşürülmesi, kanunun tarım dışı kullanımda kamu yararı olsa dahi toprak bütünlüğünü ve verimliliğini korumaya yönelik amacına ve açık şekilde 13'üncü maddesine aykırı bulunmaktadır;" hükmünü vermiştir.

Karar doğrultusunda Toprak Koruma Kurullarının bileşimi ve karar alma sürecinde ilk düzenlemeye geri dönmüş oldu.

TOPRAK KORUMA KURULLARI GÖREVLERİ

5403 sayılı Kanunun "Kurul'un görevleri" başlıklı 6. maddesine göre; Toprak Koruma Kurulları'na; arazi kullanılan tüm faaliyetlerde, arazinin korunması, geliştirilmesi ve verimli kullanılmasına yönelik inceleme, değerlendirme ve izleme yapmak, ortaya çıkan olumsuzlukları belirlemek, toprak korumayı ve bununla ilgili sorunları giderici önlemleri almak, geliştirmek, uygulanmasını sağlamak için görüş oluşturmak; arazi kullanımını gerektiren tüm girişimleri yönlendirmek üzere, yerel plân veya projelerin uygulanması amacıyla takibini yapmak; toprak koruma önlemlerinin yerine getirilmesi sürecini yerel ölçekte izlemek, değerlendirmek ve çözümleyici öneriler geliştirmek, hazırlanacak toprak koruma ve arazi kullanım plânları doğrultusunda, yerel ölçekli yıllık iş programları için görüş oluşturmak ve uygulamaya konulmasının takibini yapmak; Ülkesel, bölgesel veya yerel ölçekli yapılan plânlar arasındaki uyumu denetlemek; Kanunda yer alan konularla ilgili başvuruları almak ve ilgililere aktarmak; Kanun'un öngördüğü diğer görevleri yerine getirmek görevleri verilmiştir.

Ayrıca, 5403 sayılı Kanun'un 13. maddesi ile mutlak tarım arazileri, özel ürün arazileri, dikili tarım arazileri ile sulu tarım arazileri tarımsal üretim amacı dışında kullanılamayacağı hükmü getirilmiştir. Ancak, alternatif arazi bulunamaması durumunda ve Toprak Koruma Kurulu'nun uygun görmesi şartıyla; Savunmaya yönelik stratejik ihtiyaçlar, doğal afet sonrası ortaya çıkan geçici yerleşim yeri ihtiyacı, Petrol ve doğal gaz arama ve işletme faaliyetleri, Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tarafından kamu yararı kararı alınmış madencilik faaliyetleri, Bakanlıklarca kamu yararı kararı alınmış plan ve yatırımlar, Kamu yararı gözetilerek yol altyapısı ve üstyapısı faaliyetlerinde bulunacak yatırımlar, 4628 sayılı Elektrik Piyasası Kanunu uyarınca yenilenebilir enerji kaynak alanlarının kullanımı ile ilgili yatırımlar, Jeotermal kaynaklı teknolojik sera yatırımları konularında istisnalar sağlamak görevi de Toprak Koruma Kurulları'na verilmiştir.

Çıkarılan ve değiştirilen Yönetmeliklerin Kanun'a aykırı olamayacağı gerçeğinden hareketle çıkarılan Yönetmeliklerde Kanunda sayılan görevlere aynen yer almıştır.

TOPRAK KORUMA KURULLARININ YAPISI VE İŞLEVİNDEKİ SORUNLAR

Toprak Koruma Kurullarının üye sayısının yeterliliği, görev tanımı kapsamında karar alma ve görüş bildirme işlevinin serbestliği, karar alma sürecinde izlediği karar alma mekanizması, gerçekleştirdiği toplantılarda tutulan tutanakların kullanılabilirlik açısından niteliği ile tutanakların istatistiki bilgi amaçlı Tarım ve Orman Bakanlığı'na iletilmesi sonrasında izleme altyapısının varlığı ile Toprak Koruma Kurulu kararlarına erişimin sağlanmasına ilişkin uygulamalar başlıca sorun alanlarıdır.

Toprak Koruma Kurulu'nun görevlerini tam olarak yerine getirememesinin nedenleri aşağıda sıralanmıştır.

5403 sayılı Kanunun “arazi kullanım plânlarının yapılması” başlıklı 10. maddesine göre; arazi kullanım plânları ile ülkesel ve bölgesel plânlamalara temel oluşturan ve diğer fizikî plânlamalara veri teşkil eden; su potansiyeli, toprak veri tabanı ve haritaları esas alınarak çevre öncelikli sürdürülebilir kalkınma ilkesi doğrultusunda toprağın niteliği, arazinin yeteneği ve diğer arazi özellikleri gözetilerek uygun arazi kullanım şekilleri belirlenir. Ülke düzeyinde Arazi Kullanım Planlaması yapılmadan bütünü göz ardı ederek arazi özelinde toprak koruma kararı alınması yanlıştır.

Geleceğimiz için mutlaka korunması gerekli topraklarımız hakkında sayısal oylama ile karar alan Kurulda toprak konusunda uzman bir tek üyenin dahi bulunmaması ihtimali mevcuttur. Toprak Koruma Kurullarında görev alan temsilciler belirlenirken “üniversitelerin ilgili fakültelerinin konu ile ilgili kurum temsilcileri” denilerek sadece fakültelerden uzman temsilci istenmesi dışında, Kurul’da görev alan tüm temsilcilerin TOPRAK konusunda uzman yeterliliğini kanıtlamış temsilcilerden seçilmesi gerekliliği zaman içerisinde Toprak Koruma Kurul’larından çıkan yanlış kararların en baştaki nedenlerinden birisidir. Kaldı ki, üniversitelerin ilgili fakültelerinden gelecek temsilcilerinin dahi toprak konusunda uzman olma ihtimali vardır. Fakültelerin ziraat alanında farklı uzmanlık konusunda yeterliliğe sahip sayısı değişmekle birlikte 11 bölümden oluştuğu, Toprak Konusu’nda yeterliliği Toprak Bölümü ile Tarımsal Yapılar ve Sulama Bölümü olarak sadece iki bölüm mezunları tarafından yapılabiliyor olması da Toprak Koruma Kurulları’ndan çıkacak kararların doğruluğu konusunda şüpheler oluşturma konusundaki acı durumu gözler önüne serme konusunda yeterli olmaktadır.

5403 sayılı Kanun’un “toprak koruma projelerinin hazırlanması” başlıklı 12. maddesi kapsamında; kentsel yerleşim amaçlı imar planı bulunan yerler dışında zorunlu olarak kazı veya dolgu gerektiren herhangi bir arazi kullanım faaliyeti sonucu, toprak yapısının bozulması, drenajın engellenmesi, tuzlanma, alkalileşme, erozyon, heyelan ve benzeri nedenlerle toprak kaybı ve arazi bozulması söz konusu ise, araziye kullananlar tarafından en az bir uzman ziraat mühendisi sorumluluğunda ilgili mühendislerce toprak koruma projesi hazırlanır, valilikçe uygun görülmesi halinde onaylanır ve uygulattırılır. Toprak koruma projesine ihtiyaç olup olmadığına ve projenin içeriğine il müdürlükleri tarafından arazi ve/veya toprak etütleri yapılarak karar verilir. Kurul sırasında gündeme gelen faaliyetler için mutlaka öncesinde bir etüt raporu hazırlanmış olmalı ve Kurul’un gündemine her bir faaliyet için tek getirilmelidir. Etüt raporu Kurul sırasında faaliyete konu araziye inceleyen ve Etüt raporunu hazırlayanlar tarafından Kurul üyelerine anlatılır. Projeye ihtiyaç olup olmadığına karar verilmesinden bu konuda etüdü yapanlar ve araziye kullananlar, projenin uygun olup olmadığından projeyi hazırlayanlar ve onaylayanlar, projenin uygulanmasından arazi sahipleri ve kullananlar sorumludur. Bu işleymde yanlış etütlerin yapılması durumunda yanlışlığın tespitini sağlayacak düzeyde uzmanlardan oluşmayan bir kurulda tespitinin nasıl yapılacağı konusunda bir açıklığın olmaması yine kurulun işlevselliği konusunda sorunların yaşanabileceğini ve yaşanmakta olduğunu gösteren en net göstergesidir.

Toprak Koruma Kurul Başkanının aynı zamanda Kurul üyelerinin çoğunun amiri konumunda olması da sınırlayıcı bir faktör olup, etki altında kalmadan doğru kararlar alınmasının önündeki en büyük engellerden diğeridir.

Yürürlükteki mevzuata göre; “Kurul üyeleri, sekreteryaya tarafından toplantıya çağrılmadan en az üç gün önce gündem hakkında bilgilendirilir”. Bu hükme rağmen özellikle kritik karar gerektiren durumlarda bu bilgilendirme sürelerine uyulmamaktadır. Son anda gönderilen gündem ya da değiştirilen toplantı tarihleri ile yanlış kararlara yönelik muhalefet şerhi konulmaması, ilk toplantıda alınan ret kararının acele yeni toplantılarda çeşitli ikna yöntemleriyle kabul haline dönüştürülmek istenmesi yaşanan somut olaylardır.

Toprak Koruma Kurullarının 5403 sayılı Kanun’un öngördüğü kararları sağlıklı bir şekilde alabilmesi ve geleceğe yönelik plan ve projeler üretebilmesi için, gerekli olan ayrıntılı toprak etüt ve haritaları ile toprağa ilişkin güncel bilgiler eksik veya yetersizdir. Ülke düzeyinde anında erişim sağlanabilecek güncel bir Toprak ve Arazi Veri Tabanı bulunmamaktadır. Tarım Arazileri Değerlendirme ve Bilgilendirme Sistemi (TAD Portalı) güncel olmayıp sağlıklı karar almak için ayrıntılı bilgi içermemektedir.

5403 sayılı Kanunun getirdiği en önemli yeniliklerden biri; tarım arazilerinin tarım dışı kullanımında Toprak Koruma Projelerine uyulması zorunluluğudur. 12. madde kapsamında, Toprak Koruma Projeleri arazi bozulmalarını ve toprak kayıplarını önlemek için gerekli olan sekileme, çevirme, koruma duvarı, bitkilen-

dirme, drenaj ve arıtma gibi tedbirleri içermelidir. Anılan projelerin en az bir ziraat mühendisi sorumluluğunda hazırlanması ve Valilik tarafından onaylanması zorunlu kılınmıştır. Mevcut Ziraat Fakülteleri'nde uygulanmakta olan ders programlarında 5403 sayılı Kanun'un gerektirdiği toprak haritaları ve toprak koruma projelerini yapacak düzeyde ziraat mühendislerinin yetişmesi konusunda da ciddi sıkıntılar vardır. Bu eğitim açığını TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası verdiği eğitimlerle gidermeye çalışmaktadır.

Tarım ve Orman Bakanlığı merkez ve taşra teşkilatları bünyesinde gerekli uzman birim ile yeterli sayıda uzman personel varlığı konusunda çok ciddi sorunlar mevcuttur. Uzman kamu kurumu Köy Hizmetleri Genel Müdürlüğü'nün kapatılmasına karşılık, bu yönde yeni bir yapılanmaya gidilmemesi sorunların sürmesinin temel nedenlerinden birisidir.

5403 sayılı Kanun'un öngördüğü yönetmelik ve tüzüklerin yeterli ayrıntı ve içerikte hazırlanmamış olması nedeniyle ortaya çıkan boşluk ve belirsizlikler mevcuttur. Kanun'da çıkarılması öngörülen "Toprak Koruma Kurulunun Kuruluşu Çalışma Usul ve Esasları Yönetmeliği", "Toprak ve Arazi Varlığının Belirlenmesi ve Toprak Veri Bankası Yönetmeliği", "Arazi Kullanım Planlarının Hazırlanması ve Uygulanması Yönetmeliği", "Tarımsal Amaçlı Arazi Kullanım Plan ve Projeleri Yönetmeliği", "Toprak Koruma Projeleri Yönetmeliği", "Erozyona Duyarlı Alanların Belirlenmesi ve Korunması Yönetmeliği" kapsamlı bir biçimde ve ayrı ayrı hazırlanarak yürürlüğe girmesi gereken, tüm bu alanların "torba yönetmelik" ile aslında Yasaya aykırı şekilde düzenlenmesi önemli bir eksikliklerdir.

Tarım arazilerinin tarım dışı kullanımlara izin verilebilmesi için gerekli olan ve Kanun'un 13. maddesinde istenilen "Kamu Yararı Kararı"; tarım arazilerinin önemi yeteri kadar göz önüne alınmadan çıkarılmaktadır. Tarım dışı arazi kullanımları için alternatif arazilerin bulunmasına yönelik yeterince ve kapsamlı araştırmalar yapılmamaktadır. Bu bağlamda Kurullar, yazılı başvuru olması halinde tarım dışı arazi kullanım taleplerini inceleyen, karara bağlayan ve sadece bu amaçla toplanan bir kurul olarak çalışmalarını sürdürmektedir.

5403 sayılı Kanun ile düzenlenmiş Toprak Koruma Kurulu'nun yapısı ve işleyişiyle ilgili var olan ciddi sorunlar sadece bugünün sorunu değildir. Konu önceki yıllarda da ciddi olarak tartışılmıştır.

Örneğin; 5403 sayılı "Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu"nun uygulanmasında karşılaşılan sorunlar ile bunların giderilmesi konusunda gerekebilecek yasal, kurumsal, yönetsel ve parasal önlemleri görüşmek ve çözüm önerileri üretmek üzere; 22 Aralık 2006 tarihinde Ankara'da Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası ve Türkiye Toprak Bilimi Derneği tarafından ortaklaşa düzenlenen "Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu Uygulama Sorunları ve Çözüm Önerileri" konulu Çalıştay'a; Milletvekilleri, Vali ve Vali Yardımcıları, Tarım İl Müdürleri ile; Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı, Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası ve Türkiye Toprak Bilimi Derneği temsilcileri katılmıştır. Katılımcıların ortak görüşü olarak kamuya duyurulan Sonuç Bildirgesi'nde, Toprak Koruma Kurullarına ilişkin şu değerlendirme ve önerilerde bulunulmuştur.

- 5403 sayılı "Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu"nun; sürdürülebilirlik gerçeğinden hareketle, toprak koruma ve arazi kullanımı konularında ülkemizde önemli bir boşluğu doldurduğu genel görüş olarak kabul edilmiştir. Bununla birlikte Kanun'un etkinliğinin artırılması ve uygulamadaki sıkıntıların giderilmesine yönelik bazı düzenlemeler gerekmektedir.

- Güncel ve sağlıklı toprak ve arazi bilgilerine ulaşabilmek amacıyla mevcut veriler de değerlendirilerek, temel toprak etüt ve haritalama çalışmalarına başlanılmalı ve çalışmalar belli aralıklarla güncellenmelidir. "Uzaktan algılama" ve "coğrafi bilgi sistemleri" gibi yöntemlerden yararlanılarak "ulusal toprak ve su kaynakları veri tabanı" oluşturulmalıdır.

- Toprak ve arazi sınıflama sistemi konusunda bilimsel, teknik ve dünya sistemleriyle uyumlu yöntemler geliştirilmeli ve uygulanmalıdır. Bu amaçla Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı'nca ilgili kesimlerin katılımıyla bir "teknik komite" oluşturulmalıdır.

- Tarım ve Köy İşleri Bakanlığı bünyesinde; toprak etüt ve haritalama, toprak ve arazi sınıflandırma, toprak kaynakları veri bankası, arazi kullanım planlaması, tarımsal altyapı hizmetleri vb konularda ülke düzeyinde çalışmalar yürütecek, gerekli teknik ve mali kaynaklara sahip bir "kurumsal

yapılanma"ya ivedilikle gidilmelidir.

- 5403 sayılı Kanun'un sağlıklı uygulanabilmesi için kısa dönemde Tarım ve Köyişleri Bakanlığı merkez teşkilatı ve İl Müdürlükleri uzman personel ve yeterli bütçe ile desteklenmelidir.
- 5403 sayılı Kanun'un uygulanmasını sağlayacak yönetmelikler daha ayrıntılı şekilde hazırlanmalı ve Kanunun öngördüğü tüzükler bir an önce yürürlüğe konulmalıdır.
- "Tarımsal yapılar"ın tanımı açıklığa kavuşturulmalı ve izinlendirme konusunda iller arasında uygulama birliği sağlanmalıdır.
- Tarım dışı amaçlı izin verme sürecinde alternatif alan arama konusuna gerekli özen gösterilmeli, temel yaklaşım nitelikli tarım topraklarının korunması olmalıdır.
- Tarım dışı kullanım amacıyla izin verilmesi sürecinde gündeme gelen "kamu yararı kararı" kavramı açıklığa kavuşturulmalı ve ülke düzeyinde uygulama birlikteliği sağlanmalıdır. Bu amaçla Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca ilgili kesimlerin katılımıyla bir "teknik komite" oluşturulmalıdır.
- 5403 sayılı Kaun kapsamındaki denetim faaliyetlerine ağırlık verilmeli, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı ile valilikler denetleme, meslek odaları ve sivil toplum kuruluşları izleme görevlerine öncelik vermelidir.
- "Toprak koruma projeleri", ilgili yasal düzenlemelere uygun olarak, yalnızca bu konuda eğitim almış konu uzmanları tarafından hazırlanmalıdır.
- "Toprak koruma projeleri"ne uyulma durumunun kimlerce nasıl denetleneceği konusu açıklığa kavuşturulmalı, gerekli inceleme ve denetlemeler titizlikle ve zamanında yapılmalıdır.
- Ziraat fakültelerinin ilgili bölümlerinde toprak muhafaza, toprak etüt ve haritalama gibi dersler zorunlu hale getirilmelidir.
- "Toprak Koruma Kurulları" önemli bir işlev görmekle birlikte; yapılanması ile ilgili teknik idari ve mali nedenlerle önemli sorunlarla karşılaşmaktadır. Bu konuda aşağıda belirtilen konularda gerekli yasal ve idari düzenlemelerin yapılması yararlı olacaktır.

- Toprak Koruma Kurulları'nın, karar alma ya da görüş bildirme işlevleri konusu açıklığa kavuşturulmalıdır.
- Toprak Koruma Kurulları, gerekli çalışmaları yürütebilecek mali yapıya kavuşturulmalıdır
- Toprak Koruma Kurulu bünyesinde toprak konusunda uzman kişilerin temsiline ve katılımı seçime bağlı olan üniversite temsilcilerinin kurulda yer almasına özen gösterilmelidir.
- Toprak Koruma Kurulu üyelerine daha rahat bir çalışma ortamı sağlanmalı, kurul üyeleri her türlü baskıdan uzak karar verebilmelidir.
- Doğru ve sağlıklı karar alabilmek için arazilere ilişkin detaylı toprak etüt ve haritaları bilgilerine dayalı raporlar hazırlanmalıdır.
- Toprak Koruma Kurullarında alınan kararların izlenmesi sağlanmalı ve yaptırım uygulamasındaki sorunlar giderilmelidir.
- Toprak Koruma Kurulu üyeleri, Tarım ve Köyişleri Bakanlığı'nca çıkarılan "talimat, genelge" gibi açıklayıcı düzenlemeler hakkında zamanında bilgilendirilmelidir.
- 5403 sayılı Kanun'un 20. ve 21. maddelerinde yer alan cezaların uygulanması, izinsiz yapıların yıkımı ve bozulan arazilerin eski durumuna getirilmesi konularında yapılması gerekli işlemler açıklığa kavuşturulmalı ve uygulanmalıdır.
- Toprak Koruma Kurulu kararlarına erişim konusunda 4982 sayılı "Bilgi Edinme Kanunu" hükümleri eksiksiz uygulanmalıdır.

2005 yılından beri geçen 15 yılda yaşanan sorunların halen çözülmemiş olması topraklarımızı koruma konusunda kamu ciddiyetinin sorgulanmasına yol açmaktadır.

SONUÇ

2005 yılında "5403 sayılı Kanun" ile kurulan Toprak Koruma Kurulları; yapısal ve teknik nedenlerle ciddi sorunlar içeren, sağlıklı ve doğru kararlar almakta güçlük çeken, aldığı kararlarla Kanun'un amacında yer alan toprağı koruma yerine toprağı korumayan bir kurul hâline gelmiştir.

Toprak Koruma Kurulları'nda yaşanan sorunları giderici yasal düzenlemenin mutlaka en kısa sürede yapılması gerekmektedir.

Tarım arazilerinin tarım dışı kullanım yoluyla kaybını engellemek için öncelikle gittikçe büyümekte olan yerleşim birimlerinin çevresinden başlayarak Kanun'un gerektirdiğı Arazi Kullanım Planları hazırlanmalı ve uygulamaya konulmalıdır.

Hazırlanan Arazi Kullanım Planları'nda tarım dışı kullanılacak alternatif araziler önceden belirlenmeli ve altyapı yatırımları bu arazilere yönlendirilerek, tarıma elverişli olmayan veya daha az elverişli bulunan arazilerde yapılması sağlanmalıdır.

Tarım arazilerinin tarım dışı kullanım amacıyla izin verilmesi sürecinde, gündeme gelen "Kamu Yararı" kavramı açıklığı kavuşturulmalı ve ülke düzeyinde uygulama birlikteliğı sağlanmalıdır.

5403 sayılı Kanun'un amacına uygun daha etkin uygulanabilmesi için; kurul yapısı dahil, kamu ve özelde tüm aşamalarda toprak konusunda uzman insanların yer alması sağlanmalıdır.

Kurul toplantılarında yapılan itirazlara rağmen oylamada sayısal çoğunlukla tarım arazileri tarım dışı sınına çıkarılmaktadır. Toprak Koruma Kurullarında toprak konusunda yeterliliğe sahip, yanlış kararların tespiti, faaliyetin içeriğine bağlı kalınmaksızın toprak ve arazi yapısının bozulduğu her bir faaliyet için Toprak Koruma Projelerinin istenmesinin gerekliliğini savunacak üyelerin temsiliyeti ülke topraklarımız açısından büyük önem taşımaktadır.

"Toprak Koruma Projeleri" yalnızca bu konuda eğitim almış konu uzmanları tarafından hazırlanmalıdır.

Toprak Koruma Projeleri'ne uyulma durumunun kimler tarafından ve nasıl denetleneceğı konusu açıklığı kavuşturulmalı, gerekli inceleme ve denetlemeler titizlikle ve zamanında yapılmalıdır.

Tarım arazilerine ilişkin olarak 5403 sayılı Kanun'da belirtilen aykırı her türlü kullanımlar zaman geçirilmeden önlenmeli ve Kanun'un cezai yaptırımları taviz verilmeksizin uygulanmalıdır.

Toprak Koruma Kurulları'nda alınan kararların izlenmesi etkinleştirilmelidir. Ülke genelinde tüm kararların merkezi bir birimde toplanacağı ve erişiminin kolay olabileceğı bir veri tabanı oluşturulmalı, bu veri tabanı sağlıklı işleyecek ve güncel verilere dayalı Ulusal Toprak Veri Tabanı ile ilişkilendirilmelidir.

Kamuoyu, 5403 sayılı Kanun hakkında bilgilendirilmeli ve tüm vatandaşların kendisinin toprakları korumakla sorumlu olduğunun bilincinde olmaları sağlanmalıdır.

Kaynaklar:

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/07/20050719-2.htm>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2005/12/20051215-5.htm>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2009/07/20090724-3.htm>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2014/05/20140515-1.htm>

<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2017/12/20171209-3.htm>

<https://sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/P%C4%B1narTop%C3%A7u%E2%80%8B.pdf>

https://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/59c25fc671b5060_ek.pdf?tipi=28&turu=H&sube=0

https://www.zmo.org.tr/genel/bizden_detay.php?kod=29017&tipi=28&sube=0

http://www.zmo.org.tr/etkinlikler/etkinlik_detay.php?kod=5096

https://www.zmo.org.tr/resimler/ekler/a4bf9ba2bd77406_ek.pdf?dergi=139

SAMSUN'DA TARIM ARAZİLERİNİN AMAÇ DIŞI KULLANIMI

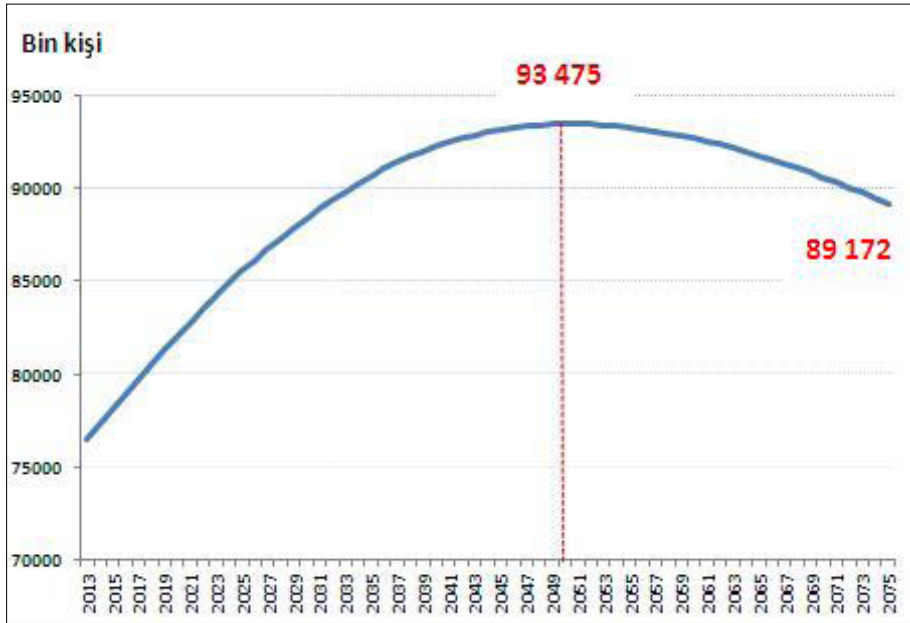
Murat AKAR¹

1-GİRİŞ

Tarım sektörü, nüfusun önemli bir bölümünü istihdam etmekte, beslenmesi için zorunlu gıda maddelerini üretmekte ,sanayi sektörüne girdi sağlamakta ,sanayi ürünleri için talep yaratmakta ,ticarete konu olan ürünler yoluyla ihracata katkıda bulunmakta, ulusal gelirin önemli bir kısmını oluşturmaktadır. Bu nedenle bu faaliyetin yürütüldüğü alanların amaç dışı kullanıma açılması ve değişimi oldukça önemlidir. Tarım alanlarının genişleme sınırına dayandığı da göz önüne alındığında, mevcut alanların korunarak kullanılması bir zorunluluk haline gelmiştir.(1)

Daha fazla nüfus daha fazla gıda talebi demek olacağından, nüfus projeksiyonlarının geleceğe yönelik politika üretme noktasında büyük önem arz ettiği gerçeğini hepimiz biliyoruz. Mevcut nüfus eğilimlerinin tespit edilmesi ve bu eğilimlerin devamı halinde gelecekteki nüfus yapısı hakkında kestirimlerde bulunulması, daha sağlıklı politikalar üretilmesini sağlayacaktır.

Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi(ADNKS) sonucu Türkiye'nin nüfusu 2013 yılı itibariyle 76.667.864 kişi iken 2019 yılında 83.154.997 olmuştur. Yapılan projeksiyonlara göre Türkiye nüfusunun 2023 yılında 84.247.088 kişiye, 2050 yılında ise 93.475.575 kişi ile en yüksek değer ulaşacağı öngörülmesine rağmen gerçekleşen nüfus artış hızı, nüfusun bu rakamların çok üzerinde olacağını göstermektedir.

Grafik 1. Türkiye nüfusu, 2013-2075

Kaynak: TÜİK, Nüfus projeksiyonu

(1) R.Bayar, Arazi Kullanımı Açısından Türkiye'de Tarım Alanlarının Değişimi, Coğrafi Bilimler Dergisi CBD 16(2),187-200(2018)

Buna karşın tarım alanlarının zaman içindeki değişimine bakacak olursak;

¹ Ziraat Yüksek Mühendisi, TMMOB Samsun Şube Yönetim Kurulu Üyesi

Çizelge 1. Türkiye’de Tarım Alanlarının Zaman İçinde Değişimi

YILLAR	TOPLAM TARIM ALANI (hektar)	ORAN (%)
1980	28.182.000	100,00
1990	27.856.000	98,84
2000	26.379.000	93,60
2010	24.394.200	86,56
2019	23.763.000	84,32

Kaynak: TÜİK 2019

Bugün itibariyle ekilen, dikilen tarım alanları 23 milyon 763 bin hektar olan ülkemiz, bundan çok değil, 39 yıl önce 28 milyon hektar araziye sahipti. Aradan geçen yıllar boyunca kaybettiği arazi oranı %15’dir ve amaç dışı arazi kullanımını önleyemediği takdirde (buna yanlış arazi kullanımını da ekleyebiliriz) mevcut alan da korunamayacaktır.

1 cm verimli tarım toprağının, 150 - 350 yılda, 100 cm lik tarım toprağının oluşması için de, 15 ile 35 bin yıllık bir süreye ihtiyaç vardır (TEMA) Bu kadar bekleyemeyeceğimize göre; mevcut tarım alanlarını korumak hayati önem taşımaktadır.

Yenilenmesi ve üretilmesi insan eliyle mümkün olmayan tarım arazileri, yerleşim alanları, sanayi tesisleri, turistik tesisler ve diğer yapılaşmaların yoğun baskısı altındadır.

Büyük uğraşlar sonucu TBMM’den 2005 yılında kabul edilen 5403 sayılı “Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Yasası”nın, 13. Maddesinde yer alan tarım arazilerinin amaç dışı kullanılmasına olanak veren istisnalar, yasanın amacı ile çelişmektedir. Yasanın adı ve amacı, toprağın ve özellikle tarım toprağının korunması olduğu halde, 13. Madde ile olası her durumda tarım arazileri amaç dışı kullanıma açılmaktadır.

Türkiye’de “Kamu Yararı” kavramı tanımlanıncaya kadar da bu durumun devam edeceği muhtemeldir. Bir yanda, tarım arazilerinin amaç dışı kullanımına dikkate çekmek için televizyonlarda gösterilen kamu spotları, diğer yandan mera yasasında yapılan değişiklik, ÇED yönetmenliğinin sayısız defa değiştirilmesi, zeytinliklerle ilgili yasa değişikliği çabaları ve çelişkileri içinde barındırmaktadır.

Çarşamba ve Bafra Ovaları’nda amaç dışı arazi kullanımını önlemek açısından, yine 5403 sayılı Yasanın 14. Maddesinde yer alan “Tarımsal Üretim Potansiyeli Yüksek Büyük Ova” kapsamına alınarak korunması için Ziraat Mühendisleri Odası olarak büyük gayret gösterdik ve neticede 2016 yılında Bakanlar Kurulu Kararı ile Çarşamba, Bafra ve Vezirköprü Ovaları Büyük Ova kapsamında koruma altına alındı.

Bu durumda amaç dışı kullanım talepleri, İl Toprak Koruma Kurulu tarafından değil, Bakanlar Kurulu tarafından değerlendirileceğinden bu verimli ova topraklarının amaç dışında kullanımlarının zorlaşacağını düşünürken, Çarşamba Eğercili mahallesine kurulan Biyokütle Enerji Santrali (BES) ni gördükten sonra durumun hiçte öyle olmadığını öğrenmiş olduk.

2-SAMSUN’ UN TOPRAK KAYNAKLARI

Toprak kaynaklarını Samsun özelinde incelersek eğer, aşağıdaki sonuçları görürüz.

Çizelge 2. Samsun’da toprak varlığı ve dağılımı

Toprak varlığı	Alan (ha)	Payı %
İşlenebilir Arazi	374000	38,46
Çayır-Mera Arazisi	15171	1,56
Orman ve Fundalık Arazi	378933	38,97
Tarım Dışı Arazi	204355	21,01
Toplam	972459	100,0

Kaynak: Samsun İli Tarım ve Orman Verileri, 2019

İşlenebilir arazinin oransal önemini mukayese edebilmek için Türkiye geneli ile karşılaştırmak gerekir.

Çizelge 3. Samsun'da ve Türkiye'de işlenebilir arazinin toplam alana oranı

	Toplam Alan (ha)	İşlenebilir Alan (ha)	Payı %
SAMSUN	972459	374000	38,46
TÜRKİYE	78 356 200	23763000	30,33

Kaynak: T.C. Kalkınma Bakanlığı, Özel İhtisas Komisyonu Raporu

Görüldüğü gibi Samsun'da tarım arazilerinin toplam alanı oranı Türkiye ortalamasının üzerindedir. Samsun'da toplam alanın %38,46'sı işlenebilir tarım alanı iken, Türkiye genelinde bu oran %30,33 de kalmaktadır.

Ayrıca Samsun'da ovaların, toplam tarım arazileri içindeki oranı %70'lere dayanmaktadır. Yani tarım alanlarının %70'i verimli ova topraklarından oluşmaktadır.

Çizelge 4. Ovaların Samsun 'da tarım alanı içindeki oranları

Ovalar	Samsun'da tarım alanı içinde ki oranı (%)
Tekkeköy-Çarşamba -Terme	25,0
19 Mayıs-Bafra	17,0
Vezirköprü	15,0
Havza-Ladik	13,0
Toplam	70,0

Samsun da alüvyonal toprakların oranı yüksektir. Alüvyonal topraklar, Kızılırmak ve Yeşilirmak Deltaları ile akarsu vadilerinde yer almaktadır. Yüksek tarım potansiyeline sahip ovaların büyük çoğunluğu, batıda Bafra, Alaçam, 19 Mayıs ilçeleri ile doğuda Tekkeköy, Çarşamba ve Terme ilçelerinde yer almaktadır.

Diyebiliriz ki, ilin toplam alan içerisindeki tarımsal potansiyeli yüksek alanlarının büyük bir kısmı, özellikle Bafra ve Çarşamba Ovaları üzerinde yer almaktadır. Amaç dışı arazi kullanım talebi de en fazla bu ovalar için gelmektedir. Samsun, iyi arazi oranları bakımından, Karadeniz'in kıyı illeri içerisinde durumu en iyi olan ildir.

Çizelge 5. Samsun'un arazi varlığının toprak sınıflarına göre durumu

Toprak sınıfları	Tarım alanı	Çayır-mera	Orman-fundalık	Yerleşim yeri
	%	%	%	%
I	95,5			4,5
II	87			
III	76			
IV	81			
V		100		
VI	65	6	29,5	
VII	26	4	68,5	
VIII			82	

Kaynak: Dizdar,2003

Çizelgeden de görüldüğü gibi tarım alanları, I-II-III ve IV. sınıf arazilerde yoğunlaşmaktadır. I. sınıf arazilerin %4,5'ini yerleşim yerleri oluşturur. Ne yazık ki, yerleşim yerleri de toprak sınıfı seçmekte ve hep I. sınıf arazilere yapılmaktadır.

3-SAMSUN'DA AMAÇ DIŞI ARAZİ KULLANIMI

Genelde bir arazinin amaç dışı kullanımı, onun yetenek sınıflarına göre belirlenen kullanımlarının dışında kullanılmasıdır.

Çizelge 6. 2005-2019 yılları arasında Samsun'da Toprak varlığı ve Arazi Dağılımı

	2005	2011	2019	2005-2019
Toprak Varlığı ve Dağılımı	ha	ha	ha	%
İşlenebilir Arazi	451.176	432.718	374.006	-20,6
Çayır-Mera Arazisi	44.826	16.683	15.463	-290
Orman ve Fundalık Arazi	358.107	385.654	378.933	5,8
Tarım Dışı Arazi	103.791	116.145	113.016	8,9
TOPLAM	957.900	951.200	881.418	-7,98

Kaynak : Samsun İl Tarım ve Orman Müdürlüğü, Faaliyet Raporları

2005 yılından 2019 yılına kadar geçen 14 yıl gibi kısa bir sürede bile toplam arazi varlığında %8'lik bir kayıp yaşanmıştır. İşlenebilir arazideki kayıp %20'dir. Konu dikkate alınmadığı sürece bu kayıpların ileriki yıllarda devam etmesi muhtemeldir.

Samsun'da, 2005 yılında çıkan 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu öncesinde 1991-2001 yılları arasında arazi kullanımında olan değişimler görülmektedir.

Çizelge 7. 1991-2001 Yılları Arasında Arazi Kullanımında Meydana Gelen Değişimler

Arazi kullanımı	Tarım Arazisi	Koruluk Orman	Yapılaşma Turizm alanı	Tarım elverişli olup kullanılmayan	Su ile kaplı alan	Tarım elverişsiz alan	Başka kullanım alanına geçen top.
Tarım arazisi		1241	24606	1950	6700	380	34 877
Koruluk -orman	4185		390	0	1200		5775
Yapılaşma ve Turizm alanı	700						700
Bataklık	40						40
Tarım elverişli olup kullanılmayan	700		7010	0	80		7790
Su ile kaplı alan	50						50
Tarım elverişsiz alan	310						310
TOPLAM	5985	1241	32006	1950	7980	380	49542

Kaynak: Kaynak: DİE, 2001 Genel Tarım Sayımı

Çizelge incelendiğinde;

Başka kullanım alanına geçen arazilerin %70,4'ünün önceden tarım arazisi olduğu ve bu arazilerin de yaklaşık % 65'inin yapılaşma ve turizm alanına dönüştüğü görülür.

2005 yılında Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu çıktıktan sonra tarım topraklarının amaç dışı kullanımı hızı yavaşlamakla birlikte devam etmiştir.

Çizelge 8. Samsun İline ait Tarım Arazilerinin Tarım Dışı Kullanım Alanları (2011)

Konut Amaçlı (da)	Sanayi Amaçlı (da)	Turizm Amaçlı (da)	Madencilik Amaçlı (da)	Ulaştırma Amaçlı (da)	Toplam (da)
1849	322	11	1439	55	3676

Kaynak: Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından kayıt altına alınan 2011 yılı değeri

Çok şey beklediğimiz " Toprak Koruma ve Arazi Kullanma Yasası" nın kabul edilmesinin üzerinden 15 yıl geçti. Beklentimiz yasanın, tarım arazilerinin korunmasına olumlu katkıda bulunmasıydı. Ancak rakamlar gösteriyor ki, bu yasa da soruna çare olabilmiş değildir. Bu süreçte, özellikle Toprak Koruma Kurulu da yasa ile kendisine verilen görevleri tam olarak uygulayabilmiş değildir. Amaç dışı arazi kullanımı için kurula gelen talepleri gündeme almış ve bunları değerlendirmiştir. Samsun'da İl Toprak Koruma Kurulu'na gelen amaç dışı arazi kullanımı ile ilgili talepler çok farklı sektörlerden olabilmektedir. Hastane, sağlık ocağı, okul, dershane, cami, organize sanayi, turizm tesisi, karakol, boru hattı, hayvancılık işletmeleri, kum-çakıl ocakları, belediye imar değişikliği, kömür depolama, akaryakıt ve LPG istasyonu, pirinç fabrikası, kereste fabrikası, un fabrikası, yem fabrikası, mermer işleme fabrikası, çimento fabrikası, ticari depo, enerji santralleri, kantar, lokanta vd.

Çizelge 10. 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanımı Kanunu Kapsamındaki Çalışmalar

YILLAR	BAŞVURU SAYISI	İZİN VERİLEN ALAN (HA)								İZİN VERİLMEYEN ALAN	İRTİFAK HAKKI	KAPSAM DIŞI KJALAN	GENEL TOPLAM
		MT		TA		OT		DT	TOPLAM				
		SMT	KMT	KTA	STA	SOT	KOT						
2005	3			0,6						0,6			0,6
2006	27	55,9		55,7						111,6	58,4	0,24	170,3
2007	25			15,3						15,3	457,1	0,1	502,5
2008	51	2,4		440,5	8,9	9,2	3,2	0,1		464,3	59,6	0,2	860,5
2009	48	302,5		156,4	3,5	86,6	101,9	25,5		676,5	51,5	6,3	844,8
2010	42	2,4		15,8	0,1	0,1				18,3	496,6		604,2
2011	58		0,1	345,9	5,7	20,9	5,4	0,5		378,5	192,7	29,3	866,7
2012	67	87		132,9		111,4	239,6	1,7		572,7	56,4		1017,8
2013	43		10,7	71,7	10,5	0,9	143,7	0,7		238,1	633,2	35,8	1076,8
2014	48		9,45	8,5		0,3	37,3	2,9		58,5	129,6	61,4	353,4
2015	37	0,9	107,3	24		5,8	85,6			223,9	119	18,4	375,8
2016	59		2,6	86,2		1,3	27,7			117,8	675,2	3,2	825,6
2017	78		9,9	729,4			1186,6	206,8		2132,6	281,7	73,6	24018,1
2018	67	2,2	1,1	15,2	25,3	0,1	2,3	0,7		46,9	375,5	33,3	473,6
2019	32		0,1	23,3			0,1			23,4	68,7	12	104,1
TOPLAM	685	453,3	141,25	2121,4	54	236,6	1833,4	238,9	5079	3655,2	273,5	23057,2	32094,8

Kaynak: Samsun Gıda Tarım ve Hayvancılık İl Müdürlüğü 2013 ve 2019 Çalış. Rap.

MT: Mutlak Tarım Arazisi TA: Marjinal Tarım Arazisi OT: Özel Ürün Arazisi

SMT: Sulu Mutlak Tarım KTA: Kuru Marjinal Tarım SOT: Sulu Özel Ürün

KMT : Kuru Mutlak Tarım STA : Sulu Marjinal Tarım KOT : Kuru Özel Ürün

Çizelgeden de görüldüğü gibi Yasa çıktıktan sonra 2005-2019 dönemini kapsayan neredeyse 15 yıllık süreçte 685 başvuru olmuş, Toprak Koruma Kurulu gündemine aldığı bu talepleri değerlendirmiş ve genellikle oy çokluğu ile kabul ederek 4553 dekarı sulu mutlak tarım arazisi olmak üzere 50 bin dönümden fazla tarım arazisinin amaç dışı kullanımına izin vermiştir.

4-SONUÇ VE ÖNERİLER

2005 yılında kabul edilen "Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Yasası"ndan, 2005-2019 dönemini kapsayan 14 yıllık süreçte; ne ülke genelinde, ne de Samsun özelinde beklenen fayda ne yazık ki sağlanamamış ve tarım arazileri, başta sanayi, kentleşme, turizm ve diğer sektörlerin talepleri doğrultusunda amaç dışı kullanıma açılmış ve üretim dışına çıkmaya devam etmiştir.

Artan nüfus dikkate alındığında ve 1 cm toprağın 150 ile 350 yıl arasında oluştuğu bilim çevrelerce kabul edildiğine göre, elimizdeki mevcut toprak kaynağını çok iyi korumamız gerektiği gerçeğini kabul etmek zorundayız.

Tarım arazilerinin %70'i ova topraklarından oluşan Samsun'da, özellikle alüvyonal toprak yapısının yer aldığı Kızılırmak ve Yeşilirmak deltalarının oluşturduğu Bafra ve Çarşamba Ovaları'nda amaç dışı arazi kullanım talepleri Samsun İl Toprak Koruma Kurulu tarafından iki defa düşünülerek karara bağlanmalıdır.

Erozyon ve yanlış toprak kullanımı yüzünden özellikle Çarşamba Ovası bir orman görünümü almışken, bir de amaç dışı kullanım talepleri Türkiye'de sayıları çok az olan bu ovaların hızlı bir şekilde tarım dışına çıkmasına neden olmaktadır.

Toprak- hava-su, sahip çıkacağımız, sürdürülebilir bir tarım ve yaşanabilir bir çevre, önceliğimiz olmalıdır.

- 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Yasası'nın tarımsal potansiyeli yüksek büyük ovaların belirlenmesi ve korunmasını düzenleyen 14. maddesi gereğince, Bakanlar Kurulu tarafından Çarşamba, Bafra ve Vezirköprü Ovaları tarımsal potansiyeli yüksek ova kapsamına alınmıştır. Böylece bu ovalarla ilgili gelebilecek tarım dışı amaçlarla arazi kullanımı teklifleri İl Toprak Koruma Kurulu tarafından daha dikkatli incelenmeli gerekirse yerinde etüt edilmelidir.
- Tarım dışı amaçlı izin verme sürecinde, alternatif alan arama konusunda gerekli özen gösterilmeli, temel yaklaşım tarım topraklarının korunması olmalıdır.
- Bu ovaların korunması İl Toprak Koruma Kurulu'nun öncelikli görevi olmalıdır.

Kaynaklar:

- Aksoy E., Özsoy G., Bayramın İ., Çullu M., Şenol S. 2015 5403 Sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Yasasının Değerlendirilmesi, TMMOB Ziraat Müh. Odası, VIII. Teknik Kongre, Bildiriler Kitabı 1.cilt,Ankara
- Candemir F. ve Özdemir N, 2010 Samsun İli Arazi Varlığı ve Toprak Sorunları, Anadolu Tarım Bilim Dergisi.
- Cemil C. ve Boyraz D., 2007 Ülkemizde Yanlış ve Amaç Dışı Arazi Kullanımı , <http://www.zmo.org.tr/etkinlikler/cemilcangir.pdf>
- Dengiz O. ve Sarioğlu F.E, 2011 Samsun İli Potansiyel Tarım Alanlarının Genel Dağılımları ve Toprak Etüt ve Haritalama Çalışmalarının Önemi, Anadolu Tarım Bilim Derg.
- Dizdar, Y. 2003 Türkiye'nin Toprak Kaynakları ,TMMOB Ziraat Müh. Odası Teknik Yayınları Dizisi No : 2 Ankara
- DİE , 2001 Genel Tarım Sayımı
- Gün S.,2012 Türkiye'de Tarım Topraklarının Korunması ve Yönetimi,<http://www.agri.ankara.edu.tr>
- GTHB Samsun İl Müdürlüğü, 2014 Çalışma Raporu
- GTHB Samsun İl Müdürlüğü 2019 Çalışmaları
- Haktanır K, Toprak Sorunları, TEMA
- Şahin C. 2003 Türkiye'de Tarım Arazilerinin Amaç Dışı Kullanımının Genel Bir Değerlendirmesi, Gaziosman Paşa Üni. Ziraat Fak. Lisans Tezi, Tokat
- Tarım Master Planı ,2011SAMSUN İl Özel İdaresi
- T.C. Kalkınma Bakanlığı, Onuncu Kalkınma Planı (2014-2018) , Tarım Özel İhtisas Komisyonu, Tarım Arazilerinin Sürdürülebilir Kullanımı Çalışma Grubu Raporu
- TOPRAK KORUMA VE ARAZİ KULLANIMI KANUNU ,[http://www.mevzuat.gov.tr/ MevzuatMetin.pdf./](http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin.pdf/)
- TÜİK , Nüfus Projeksiyonu , [http:// www.tuik.gov.tr/](http://www.tuik.gov.tr/)
- TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI ,2010 Toprak Mücadelemiz, 2008-2009 Çalışma Raporu , Ankara

Sevgili Meslektaşlarım...

Bu yazımda sizlerle tarımsal üretim ve sağlıklı-yeterli gıdaya erişimde yaşadığımız sorunları “üretim ilişkileri” penceresinden değerlendirdiğim (bilimsel bir makale formatının dışında) ortak derdimizi kaleme almak istedim. Bizler “üretim” dedikçe karşımıza çıkan “ithalatın” gerçek maliyetine, yeterli ve sağlıklı beslenme adına sürdürülebilirliği göz önüne aldığımızda günü kurtarma anlayışı ile üretilen geçiştirici uygulamaların yama bile olamayacağına dikkat çekmek istedim.

Bir türlü kanıksayamadığımız pandemi gerçeğinin gerekleri her alanda canımızı sıkmaya ve hatta yakmaya devam ederken bu işin başlangıcında, tarıma etkilerine ilişkin kaygılarımızı her ortamda ifade ediyoruz. Pandemi süreci dışında da tarımsal üretimin her geçen gün artan sıkıntıları, bu dönemde insanların sağlıklı ve güvenli gıdaya erişiminde yaşanan ve yaşanacak kimi zorlukları tetikleyeceği ve artıracığı gerçeğiyle karşı karşıyayız.

Geçtiğimiz günlerde yine süt üreticilerinin feryatlarının yükseldiğine tanıklık ettik. Sütün maliyetini etkileyen en büyük girdi olan yem fiyatlarındaki artıştan şikayet ediyorlardı. Yem üreticileri ise artan döviz kurlarına bağlı olarak çoğu ithal olan yem hammadde fiyatlarından. Bir süre öncesine kadar uzun süreli bir zarar döneminden sonra biraz kendini kurtarmaya başlayan yumurta üreticileri de, fiyatları tüketicinin alım gücünü zorlayan ama ayakta kalmakta zorlanan kırmızı et üreticileri de süt üreticisinden farklı değil. Son tüketici ise geliri artmadığı halde her gün daha pahalı almak zorunda kaldığı hayvansal ürünlerden. Hayvansal proteinde kişi başına tüketimimiz olması gerekenin bu kadar gerisindeyken üstelik.

Biraz kırmızı et ve sütün yana devam edelim. Hayvansal üretim demek kaba bir deyimle otu, ete dönüştürmekten ibaret bir iş. Arasında ise süt var. Yani et için gerekli besi materyalini üretmek için damızlık hayvanlarınızın kuzulaması-buzağılaması gerekiyor. Damızlık hayvan demek süt demek. Peki nasıl oluyor da hem süt sözüm ona çok üretiliyorken kırmızı ete bu kadar zor ulaşıyoruz? Az önce değindiğim gibi suyun başı ot, yani bitkisel üretim. İsterseniz yem de dersiniz.

Son 20 yıldır ekilen alanlarımız dramatik bir şekilde azalmaya devam ediyor. Çiftçiler üretmekten vazgeçiyor ve neredeyse bir iki istisna dışında hiçbir bitkisel üründe anlamlı bir üretim artışımız söz konusu değil. Bunun yerine varsa yoksa ithalat. Tek tek ürünlerden giderek de bir yere varmak mümkün değil. Her zaman her ortamda söylediğim gibi “tarımda üretim ilişkileri birbirine bağlıdır”. Örneğin pamuk ya da şeker pancarı üretimi ile ilgili planlama ve politikalarınız bir yerlerden gelir hayvansal üretiminizi bacağından vurur. Sonra tekrar sağlıklı yürüyünceye kadar yıllarınız geçer.

Bilinenleri tekrar etme pahasına biraz ayrıntılara girerek hayvansal üretimle ilgili kimi rakamlar üzerinden devam edelim. Kırmızı et kaynağımız olan büyükbaş ve küçükbaş hayvan varlığımız yaklaşık olarak sığırdaki 2005 yılında 10,5 milyon iken 2020 yılında 18,5 milyon olmuş. Koyun-keçide ise 2005 yılında 32 milyon olan sayı 2020 yıllarında 55 milyona ulaşmış. Ulaşılan rakamların 30-40 yıl öncesinin -ülke nüfusu da göz önüne alındığında- düzeyine ancak geldiğini söylemek yanlış olmaz.

Süt üretim rakamları da son 15 yılda 11,1-milyon ton/yıl'dan 23 milyon ton/yıl'a geldiğimizi söylüyor. Kırmızı et ve kanatlı eti üretiminde de benzer artışları görüyoruz. Toplam üretiminin %25'ine yakınına ihraç ettiğimiz yumurta için de yıllar içinde anlamlı artışlar söz konusu.

Bu rakamsal artışların, aile işletmeciliğinin gün geçtikçe yok olduğu ve kayıt altına alma oranının arttığı gerçeğini, yumurta ihracatında ihracatın tamamına yakınının tek pazara yapılması ve maliyet sorunu gibi unsurları bir kenara bırakarak devam edelim.

Hayvansal ürünleri üretirken gerekli toplam maliyetin yaklaşık %65-70'ini oluşturan yem üretimlerinde de dünyada görülmeyen bir oranda yıllara göre artış sağlamışız. Ülkemiz, karma yem üretiminde bu gün yıllık 30 milyon tona yaklaşan miktarlarla ve son 20 yılda yaklaşık %350 büyüme ile dünya ölçeğinde

¹ TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası İzmir Şube Önceki Dönemler Yönetim Kurulu Üyesi

Çin, ABD, Brezilya, Hindistan, Rusya ve Meksika'nın ardından 7.sırada ve Almanya, İspanya, Kanada, Fransa gibi ülkelerin önünde. Bu ülkeler yazının devamında yine karşımıza gelecek. Dünyada üretilen yemin %27'sinin domuz yemi olduğunu da not edelim.

Hayvansal ürünlerde kişi başına tüketim rakamlarımızı hatırlayacak olursak dünya ölçeğinde kişi başına et tüketimi 2014 yılında Birleşmiş Milletler verilerine göre ortalama yılda 43 kg. Avrupa ve Kuzey Amerika'da ise ortalama kişi başına et tüketimi yılda 80 kg. Avrupa kıtasında kişi başına yıllık 100 kg. varan rakamlarla İspanya ve Avusturya ilk sıralarda. Gelir ve zenginlikle ilişkilendirebileceğimiz et tüketimi Avrupa'nın doğusuna gidildiğine azalıyor ve Romanya 'da yaklaşık bu rakam 50 kg. düzeyine iniyor.

Ülkemizde ise bu yazıdaki rakamların kaynağı olan TÜİK ve Tarım ve Orman Bakanlığına göre yıllık et tüketimimiz kişi başına 38 kg'la Dünya ortalamasının altında. Bu 38 kg. etin yaklaşık %63'ünün kanatlı eti olduğunu da belirtelim. Bir Türkiye Cumhuriyeti vatandaşına göre Bir ABD vatandaşı 2,6 bir AB vatandaşı ise 1,8 kat daha fazla et tüketiyor.

Hayvansal üretimin temelini bitkisel üretim olduğunu, otu ete dönüştürme işini hatırlayarak bitkisel üretim rakamlarımıza baktığımızda en üst başlığa son 15 yılda tarım alanlarımızın 28 milyon hektardan 23 milyona hektara düştüğünü koymak gerekiyor.

Dünyada son 15 yılda %45 artış gösteren hububat üretimin yaklaşık %50'si mısır % 36'sı buğday , %7'si arpa ve kalanı diğer hububatlar şeklinde. Dünyada üretilen hububatin ise toplamda %65'i ABD, Çin, AB, Hindistan ve Rusya'dan karşılanıyor.

Yağlı tohum üretiminde ise bu artış yine dünya ölçeğinde ve son 15 yılda %70 ler düzeyinde ve üretilen yağlı tohumları %59 oranında soya, %13 kolza-kanola ve %8 pamuk tohumu ile %8 ayçiçeği tohumu oluşturuyor. Dünyada yağlı tohum üreticisi ülkelere baktığımızda ABD, Brezilya, Çin, Arjantin ve Hindistan olmak üzere beş ülkenin %80 paya sahip olduğunu görüyoruz.

Ülkemizde durum nedir diye baktığımızda son yirmi yılda mısır ve ayçiçek tohumunda bir miktar artış dışında neredeyse hiçbir bitkisel üründe üretim artışımız söz konusu değil.

Mısırdaki üretim artışının şekerpancarı ve pamuk gibi stratejik diyebileceğimiz ürünlerin ekim alanlarında daha çok yer bulmasıyla olduğunu altını çizmek gerekiyor. Şekerpancarında 2000 yılında 4,1 milyon da olan üretim alanı 2018 yılında 2.85 milyon hektara gerilemiş. Pamukta ise yaklaşık son yirmi yılda zaman zaman gerileyerek yerini koruyan pamuk ve yan ürün olarak çığit üretiminde de artıştan ne yazık ki söz edemiyoruz.

Ülkemizde bir politika sonucu olarak ortaya çıkan mısır-şekerpancarı çelişmesine dikkat çekmek gerekiyor. Ülkemizde üretilen mısırın %20'si nişasta sanayiinde kullanılmaktadır ve NBŞ (Nişasta Bazlı Şeker) üretimi son yıllarda artmaya devam etmektedir. İthal edilen mısır miktarına yakın miktarlarda mısır nişasta sanayiinde kullanılmaktadır.

Şeker pancarı üretiminden kalan şeker pancarı posası ruminant beslemede enerji ihtiyacına da katkıda bulunan değerli bir suca zengin kaba yemdir. Şekerpancarı posası da kurutulmuş olarak zaman zaman ithal edilmektedir. Yine şeker sanayisinin bir ürünü olan melas üretimi yem sanayisinin ihtiyacını karşılayamaz olmuştur ve 2018 yılında 325 bin ton melas 31 milyon USD karşılığı ithal edilmiştir.

Pamuk için de benzer bir ilişkiden söz etmek gerekir. Tekstil sanayimize hammadde olan pamukta da ithalatçı konumundayız. Hayvansal üretimde ruminant beslemede kullanılan pamuk tohumu küspesi önemli bir protein ve enerji kaynağı olarak her geçen gün oransal olarak daha az kullanılmak durumunda kalmaktadır.

Çayır mera alanlarımız 50 yıl önceki düzeyinin yarısındadır. Yem bitkileri üretimimizde de diğer bitkisel üretim kalemleri gibi bir artış söz konusu değildir.2015 yılında toplan 2.117 milyon ha olan yem bitkileri üretim alanımız 2019'da 2.287 milyon ha olabilmıştır. Silajlık mısır kaba yem açığının bir zorunluluğu olarak da son yirmi yılda yaklaşık 15 milyon tondan 25 milyon tona çıkmıştır.

Hububatta dış ticaret açığı veren ülkeler sıralamasında 15. yağlı tohumlarda ise 6'ıncıyız. Buna karşın nasıl oluyor da karma yem üretiminde 7'inci oluyoruz? Hayvansal ürün tüketiminde de gerilerdeyken üstelik.

2018 yılına göre yaklaşık olarak 2,73 milyon ton hububat (önemli ölçüde mısır kısmen arpa), 4,38 milyon ton yağlı tohumlar ve küspeleri, 1,6 milyon ton kepekler ve mısır türevleri, hayvansal ürünler (balık unu v.b), yağlar ve diğer katkı maddeleri olarak toplamda yaklaşık 11 milyon ton ve 4 milyar USD karşılığı ithalat rakamları oldukça manidar ve dikkat çekici. Kabaca ve parasal değeri de işin içine katıldığında ürettiğimiz yemin yarısı ithal.

Tüm bu saptamaların ışığında ot olmadan et üretmeye çalışmanın sonucu olarak ithal girdilere dayalı karma yemlerle yüksek maliyetli hayvansal ürünler üretiliyoruz. Üretmek ve üreticimizi yerinde tutarak desteklemek yerine ithalata sarılıyoruz. Her ithalat bir sonraki aşamada daha yüksek maliyet demek.

Örneğin son günlerde yumurta fiyatları tüketici gözünde hızla ve fahiş sayılabilecek düzeyde yükseldi. Ancak aylar ve hatta yıllardır zarar etmiş yumurta üreticisi geçmiş zararlarını bu fiyatlarla belki de ancak kapatacak. Önemli olan tüketicinin gıdayı ucuza temin etmesi ise bu dönemin yumurta fiyatlarını aşağı çekmek üzere yumurta ithal edilsin. Kırmızı ette yaptığımız gibi. Peynir de ithal etmedik mi? Zaten ana damızlıklarından kimi ekipmanlarına ve hatta yeminin yarısına kadar kendisi de ithal; buna rağmen olur mu? Sonrasında ne olur?

Sonuç olarak gelinen noktada daha çok ithalat ve yurtdışına ödenen para, artan maliyetler, daha az üretim, mevcut üretimde daha çok dışa bağımlılık, para kazanamayan üretici, gıdaya her geçen gün daha zor ve pahalı ulaşan tüketici...

Beklentimiz, bütüncül ve uzun vadeli, tutarlı ve tarımın doğaya bağlı yapısına, ülkemizin coğrafi koşul ve ihtiyaçlarına uygun bilimsel ve yöntem ve doğru pratiklerle ve ancak liyakatli kadrolarca ortaya konacak tarım politikalarının dışında üretim yapmaya elbette olanak yok.

İthalat değil, üretim!

Buraya kadar yazdıklarımı yıllardır haykırırsak da acı olan değişen bir şey olmaması.

Pandeminin gelir düzeyimizle birlikte ve sağlıklı-güvenli gıdaya erişime olan olumsuz etkileri yakın zamanda artarak devam edecek.

Ülkemizin kaçınılmaz gerçeği ve son olarak İzmir 'i vuran depremlerin etkisini-korkusunu yaşamaya devam ediyoruz. Bu faylar dünya var oldukça hep kırılacak ve yer kabuğu sallanacak.

Yaşamak için sağlıklı beslenme ihtiyacımız hep artacak.

Hayatımıza kavramları doğru oturtup gereğini yapabildiğimiz ölçüde ayakta kalacağız. Ayakta ve hayatta kalmanın gereklilikleri ve hatta zorunlulukları ise bir kamu sorunu. Tek başına vatandaşın değil ülkeyi yöneten iradenin görevi. Birbirine bağlı kavramları ne kadar koparırsanız, birbirinden uzaklaştırırsanız ve ne kadar ödün vererseniz o kadar işiniz zor ve iş bir o kadar çıkmaz...

“Beslenme- barınma- sağlık” ayrılmaz üçlü.

“Ot-süt-et” gibi.

“Zemin-demir-beton” gibi.

“Maske-mesafe-temizlik” gibi.

Yoksa siz hala dolara bakmayanlardan mısınız?

Kaynaklar:

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası (Mısır, Pamuk, Şekerpancarı Raporları)

Türkiye Yem Sanayicileri Birliği 2019 Karma Yem Sanayii Raporu

Tarım ve Orman Bakanlığı

TÜİK

GENÇ GİRİŞİMCİLERDEN AKILLI BÖCEK AKILLI ÇİFTÇİ PROJESİ

Kamil KARATAŞ¹, Şahin TATLI², İsmail ATAY³

Türkiye, tarımın doğduğu topraklar üzerinde yaşıyor. Bu anlamda ülkemiz, zengin bir tarım kültürüne sahiptir. Türkiye, AB ülkelerinin sahip olduğu toplam ekilebilir tarım toprakların 1/3'üne sahiptir. Ayrıca Türkiye, sahip olduğu farklı iklim koşulları ile zengin biyolojik, ekolojik ve genetik çeşitlilikle tarımda çok avantajlı durumdadır. Türkiye'nin 1/5'i kadar ekilebilir araziye (çoğu şekillenmiş dağlık alan) sahip Japonya, bugün tarımdan bizim kadar gelir elde etmektedir. Yine Japonya'nın sahip olduğu ekilebilir alanlar üzerinden yapılan bir hesaplama ile Türkiye'nin hali hazırda sahip olduğu topraklarla 300 milyon insanın kolaylıkla besleyebileceği hesabı da yapılmaktadır. Bu verimlilik artışının da sürdürülebilir tarım uygulamalarıyla gerçekleşmesi için çalışmaların yapılması gerekmektedir.

Bitkisel üretimde zararlılarla mücadele zorunludur. Söz konusu mücadelede fazla kullanılan yöntem hala kimyasal mücadele'dir. Kimyasal mücadelede yoğun ve bilinçsiz tarım ilaçları (pestisit) kullanımı, birçok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu sorunlar; insan sağlığının bozulmasında, biyolojik çeşitliliğin tahribatında, doğal kaynakların kirlenmesinde, ekonomik olarak dışarıya bağımlılıkta iyiden iyeye kendisini göstermektedir. Ayrıca bitkisel ürünlerin dışarıya pestisit kalıntı nedeniyle ürünlerin geri dönüşü, ülkemize hem ekonomik kayıplar, hem de prestij kaybı yaşatmaktadır. Tarımdaki zararlılarla mücadelede tarım ilaçlarını birinci sıraya koyan ülkemiz, gıda güvenliği sıralamasında 60. sıralardadır. Bu sıralama ile ülkemiz uluslararası arenada çok önemli bir prestij kaybı yaşamaktadır.

Bugün dünya tarımındaki anlayış, geleneksel tarımdan sürdürülebilir tarıma doğru hızla ilerlemektedir. Bu bağlamda dünya genelinde kullanılan tarım ilaçlarının çoğu, son birkaç yılda yasaklanmıştır. Tarımda pestisit kullanımında mevcut 700 etkili maddenin 500 adedi son beş yılda yasaklanmıştır. Yaşanan bu gelişmeler ile bazı ülkelerin tarımında pestisit kullanımı önemli oranda azalırken, Türkiye ve bazı diğer ülkelerde ise pestisit kullanımı yıllara göre artış göstermektedir. Türkiye her yıl pestisit ihtiyacının %95'ini dışarıya karşılamakta ve bunun için de yurt dışına yıllık ortalama 600 milyon ABD doları kaynak ödemektedir. Tarım ilacı alternatifini birçok mücadele yöntemi vardır. Bunlardan en sürdürülebilir olanı biyolojik mücadeledir. Biyolojik mücadele, faydalı organizmaların zararlı organizmalara karşı kullanılması olarak tanımlanabilir. Neden biyolojik mücadele? sorusunun açıklanmasında her zaman fayda vardır. Biyolojik mücadele çevre dostudur, üründe zararlı olabilecek herhangi bir kalıntı bırakmaz. Tarımsal uygulamalarda herhangi bir rahatsızlık yaratmaz. Sürdürülebilir bir yöntemdir, başarı sağlandıktan sonra, sürdürülebilirliği sağlayıp kendi kendine yeterli hale gelir ve zararlıyı tamamen yönetebilir niteliktedir. Biyolojik mücadele yeni sorunlar yaratmaz.

¹ Ziraat Yüksek Mühendisi, Trimail Biyolojik Tarım Ltd.Şti.

² Ziraat Yüksek Mühendisi, Kırıkkale Meslek Yüksek Okulu Öğretim Görevlisi

³ Ziraat Yüksek Mühendisi, Trimail Biyolojik Tarım Ltd.Şti.

Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi Bitki Koruma Bölümü mentörlüğünde, genç girişimci öğrenciler olarak son 8 yıldır, Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı ve TÜBİTAK'tan biyolojik mücadele konusunda teknogirişim sermaye desteği alarak, 10 farklı şirket kurduk. Farklı teknokentlerin kuluçka merkezlerinde kurulan bu şirketler literatürde; Start-Up, Yeni girişim, Küçük şirket, Başlangıç firması, Kuluçka firması, Özgirişim, Mikrokobi, Çaylak vb adlarla bilinmektedir. Kurulan bu on şirketin hepsi tarımda kullanılan pestisit alternatifi biyolojik mücadele etmenlerinin kitle üretim teknolojisinin geliştirilmesi

konusuna odaklanmıştır. Destek sağlayan kurumların genç girişimci şirketlerden beklentisi, sunulan projelerin prototiplerinin 1 yıl içerisinde geliştirilmesidir. Bugüne kadar bu kurumlardan 100-200 bin TL'lik destekler alan binlerce genç girişimci start-up firmaları, kurumlara taahhüt ettikleri prototipleri geliştirdikten sonra istemeseler de %99 oranında kapanmak durumunda kalmaktadır. Bu firmaların kapanmasında; ekip, kapital, strateji, pazarlama vb. alanlardaki yaşanan sorunlar etkili olmaktadır. Ziraat Fakültesi mentörlüğünde kurulan bu firmalar, yine Ziraat Fakültesi mentörlüğünde kümelenerek ticari hayatlarını sürdürmeyi başarmışlardır.

Türkiye'de mevcut girişimcilik ekosistemi, Start-Up firmalarını henüz tam olarak kabul etmiş değildir. Ülkede girişimcilik konusunda genel kanı, Ar-Ge ve inovasyondan sadece kamu, üniversite ve büyük çaplı özel sektörün sorumlu oldukları yönündedir. Ancak Ziraat Fakültesi mentörlüğünde kurulan firmalar, kümelenedikten sonra da farklı kurumlarla işbirliğini geliştirerek kendi yol haritasını kendisi çizmeyi başarmıştır. Genç girişimci ekip; üniversite-özel sektör işbirliği ile başlattığı çalışmalara, kamu kuruluşlarını da katarak laboratuvar koşullarında elde ettikleri katma değerli ürünleri, üretici düzeyinde alana indirmeyi başarmıştır. Özellikle Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı Enstitüler ve Tarım ve Orman İl Müdürlükleri, mevcut işbirliklerine dahil edilmiştir. Genç girişimciler, kamu-üniversite ve özel sektör işbirliğinin sinerjisi ile ürettikleri faydalı böcekleri bağ, elma ve ceviz alanlarında üretici düzeyinde kabul ettirmeyi başarmıştır. Bu alanlarda pestisit kullanımının %50 oranında azaltılmışlardır. Ekip bu süreçte ihtiyaç duyduğu kalifiye iş gücünü sağlamak adına üniversite öğrencilerine doğrudan staj ve sunulacak Tübitak 2209 AB projelerinde danışmanlık destekleri sağlamaktadır. Başlatılan kamu-üniversite-özel sektör işbirliği Üçlü Sarmal Modeli, TAGEM Ar-Ge projeleri ile devam ettirilmiştir. Ayrıca alınan Tübitak 2244 proje ile özel sektör- üniversite işbirliği ile sektörün kalifiye işgücünü sağlamak adına 5 doktora öğrencisinin biyolojik mücadele alanında yetiştirilmesi ve sektöre katılması için bir proje yürütülmektedir. Yine kamu-üniversite-özel sektör işbirliğinde sosyal yapıyı güçlendirmek adına Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesi'nin çocuklarda ve öğretmenlerde ekoloji farkındalığının oluşturulmasına yönelik başlattığı Böcek Şenlik Okulu (BÖŞO)'nun etkinlikleri birlikte yürütülmektedir. Üçlü sarmal yapı şeklinde yürütülen işbirliğinin olumlu etkileri; Ar-Ge, inovasyon, üretim, yayım ve pazarlama alanlarında kendini göstermektedir.

Yaklaşık 30 yıldır faydalı böcek üretimi konusunda çalışan Ankara Üniversitesi Ziraat Fakültesine katılan genç ekip, katma değeri yüksek ürün üretiminde Ar-Ge çalışmalarının anahtar rol oynadığına inanmaktadır. Bugün 1kg kuru fasulyenin fiyatı 2 \$'dır. Bizim faydalı böcek üretiminde kullandığımız Ungüvesi adlı böceğin sektörde 1 kilogram fiyatı 1000 \$'dır. Ungüvesini kullanarak ürettiğimiz faydalı böceğin (Trichogramma evanescens) sektörde 1 kilogramı 15.000\$'dır. Bir kilogram faydalı böceğin tarım alanlarında kullanılması ile tarım ilacı kalıntısız ürünlerin elde edilmesi ile katma değer getirisi 150.000\$'dir. Teknoloji transferi ile bu böcekleri üreten 1 fabrikanın yurt dışında tesis getirisi ise 15.000.000\$'dir. Türkiye birçok alanda Ar-Ge kapasitesi düşük olduğu için katma değerli ürün üretememekte ya da fikri mülkiyet hakları için yüksek fiyat ödediği için piyasada söz sahibi olamamaktadır. Örneğin Türkiye tarım ilaçları için her yıl yurt dışına 600 Milyon Dolar para ödemel durumundadır. Faydalı böcek üretim teknolojisinin geliştiri-

rilmesi ve uygulamaya sokulmasıyla ile yurtdışına olan sözkonusu bağımlılığın azaltılması, insan sağlığı, çevre ve biyolojik çeşitliliğin korunmasında önemli yollar alınabilir.

Faydalı böceklerin kitle üretimi ticari bir sırdır. Sadece faydalı böceğin üretilmesi yeterli olmamaktadır. Bununla birlikte salım teknolojileri, depolama ve nakliye teknolojisi, kalite kontrol çalışmaları ve tarım ilaçları ile birlikte kullanımı konularının iyi bilinmesi gerekmektedir.

Bu çalışmalar yoğun bir Ar-Ge ile mümkündür. Faydalı böcek salımlarını Ankara, Kırıkkale, Afyonkarahisar, Kahramanmaraş, Niğde, Kayseri, Sakarya ve Manisa illerinde elma, bağ, ceviz, aspir, mısır ve domates bitkilerinde gerçekleştirdik, gerçekleştirmekteyiz. “Akıllı Böcek Akıllı Çiftçi” sloganımız aslında bir üreticimize aittir. Bizler 2017 yılında Manisa ili Akhisar ilçesi Beyoba mahallesinde salım çalışmaları yaparken faydalı böceğimizi kullanan üzüm üreticisi Nail Bey’in bağında kendisi ile bir röportaj gerçekleştirdik. Kendisine “Faydalı böcekleri nasıl buldunuz?” diye soru yönelttiğimizde kendisi bize “Bizim ilaççı bize Akıllı Böceği önerdi” dedi ve bizim bundan sonraki çalışmalarımızda sloganımız “Akıllı Böcek Akıllı Çiftçi” oldu.

Biyolojik mücadele ekibimiz, sahip olduğu Ar-Ge kapasitesiyle Türkiye’de biyolojik mücadele konusunda lider durumundadır. Ankara Üniversitesi, biyolojik mücadele konusunda sahip olduğu teknolojik birikimle ve kuluçka firmalarında gerçekleştirdiği kümelenme modeli sonrası, biyolojik mücadele konusunda bir TAGEM Ar-Ge destek projesi ve bir de TÜBİTAK 2244 Sanayi Projesi almıştır. Bu projeler de ana hedef, kamunun tecrübesini de ekibe katarak oluşturulacak “Üniversite-Özel sektör-Kamu İşbirliğinde Üçlü Sarmal Modeli” ile biyolojik mücadele konusunda Dünya liderliği konusunda yol almaktır.

Ekibimiz, katıldığı arge ve inovasyon yarışmalarından çok sayıda ödüller almıştır. En son Aralık 2020’de Türkiye İş Bankası Girişimcilik yarışmasında, 350 projeden birinci olunmuştur. Genç girişimciler olarak tarımın esas sorunlardan birinin, çok değinilmeyen, Ar-Ge ve inovasyon sorunu olduğuna inanmaktayız. Tarımda herkes girdilerin ucuzlatılmasını, katma değerli ürün üretilmesini istiyor, ancak bunun yolunun Ar-Ge’den ve inovasyondan geçtiğini pek kimseler söylemiyor. Güçlü Tarım, Güçlü Ar-Ge... Tarımı tarımcıların yapması ve yönetmesi dileğiyle...

KIRSAL KALKINMADA GELİRLERİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİ

Ziraat Yüksek Müh. Osman İNAN¹, Dr. Öğr. Üyesi Sema KONYALI²

Özet

Kırsal üretim faaliyetlerinde tek bir ürüne bağlılık, tüm yıl o üründen gelecek gelire bağlı kalmak kırsalda geçimini sürdüren aileyi ekonomik açıdan olumsuz etkilemektedir. Tek bir ürüne bağlı bir işletme hava şartlarından, ulusal ya da bölgesel ekonomik yapıdan, dönemlik-günlük siyasetten vb. çok daha fazla etkilenebilecektir. Oysaki, birkaç yoldan gelir sağlayabilen bir işletme tek bir ürüne bağlı kalmanın getirdiği riskleri azaltabilmektedir.

Kırsal kalkınmada gelirlerin çeşitlendirilmesi son yıllarda çok tartışılan önemli bir konudur. Konunun önemi giderek daha da anlaşılmış, bu konuda bazı düzenlemeler ve çalışmalar yapılmıştır. Gelirlerin çeşitlendirilmesi konusunda desteklemeler de yapılmaktadır. Desteklemelerin etkin olabilmesi için bu konuda daha çok çalışma yapılması ve desteklemelerin bilinirliğinin artırılması sağlanmalıdır.

Bu çalışmada, kırsal kalkınmada gelirlerin çeşitlendirilmesinin önemi, kırsalda gelirlerin çeşitlendirilmesine yönelik bazı alternatif yöntemler, kırsalda gelirlerin çeşitlendirilmesine kırsal kalkınma programlarında verilen önem, kırsalda gelirlerin çeşitlendirilmesi için yapılan çalışmalar, verilen desteklemeler incelenmiş ve öneriler ortaya konulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kırsal kalkınma, kırsalda gelirlerin çeşitlendirilmesi, destekleme

GİRİŞ

Kırsal kalkınmanın amacı, kırsal alanlarda tarım ve tarım dışı istihdamın geliştirilmesi, gelirlerin artırılması ve farklılaştırılması, kadın ve genç nüfusun eğitim ve girişimcilik düzeyinin yükseltilmesine yönelik tedbirlerin alınmasıdır (Anonim 2006). Devlet bunu gerçekleştirmek için kırsal kalkınma program, proje ve faaliyetlerine ilişkin düzenlemeleri yapar ve kamu kuruluşları arasında koordinasyonu sağlamaya çalışır.

Kırsal kalkınmanın amaçlarından biri de, kırsal kesimde yaşam koşullarını iyileştirmek ve bu yaşam koşulları dezavantajının kişinin göç etmesini zorunlu kılmasının önüne geçmektir. Burada kırsal kalkınma politikaları ekonomik ve sosyal koşulların iyileştirilmesini sağlamakla yürütülebilir (İnan 2001). Kırsal alanların en önemli ekonomik faaliyeti tarımdır. Tarımsal hedeflerin tutarlı bir şekilde belirlenmesi ve politikaların bunlara uygun etkin yöntemler uygulanması esastır. Ancak işletme için tarımsal üretim faaliyeti tek başına yeterli olmayabilir. Bunun dışında tarım dışı faaliyetlerin de desteklenmesinde yarar vardır.

Kırsal yaşamda çiftçiler doğal koşullara bağlı üretim yapmaktadır. Çiftçiler, çok yıllık bitkilerde yıllarca ürün almayı, tek yıllık bitkilerde yine yılda bir kez ürün almayı beklemektedirler. Ürününün beklediği verimde gerçekleşip gerçekleşmeyeceği ile ilgili ise daima şüpheleri bulunmaktadır. Ürünü aldığında bile, istediği fiyattan ürünü satabilecek mi gibi düşünceleri oluşabilmektedir. Çünkü piyasada çok büyük arz ve talep değişiklikleri olabilmektedir. Hiçbir çiftçinin bu piyasa koşullarını tahmin edebilme gücü yoktur. Burada olması gereken devletin devreye girerek meslek örgütleri, akademisyenler ve sivil toplum kuruluşlarının görüşlerini alarak, etkin bir bilgi ağıyla piyasada oluşabilecek açıkları tespit etmesi ve önlemler almasıdır.

Tarımda sermaye devir oranının düşük olması, tarım işletmelerinde sermaye sıkıntısı yaratmaktadır. Tarım işletmelerinde sermaye noksanlığı önemli bir sorundur. Özellikle küçük işletmelerde üretimden sağlanan gelirin önemli bölümü çiftçi ve ailesinin geçimi için kullanıldığından, yatırımlar için çok az bir kısım kalır. Tarımsal yatırımların düşük olması ise üretimin artışı engellemektedir. Ülkemizdeki işlet-

¹ Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, osmaninan1985@gmail.com

² Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Ziraat Fakültesi, Tarım Ekonomisi Bölümü, skonyali@nku.edu.tr

melerin çoğu küçük işletmeler olduğundan kendi geçimlerini ancak karşılayabilmekte ve tasarruf yapamamaktadır. (İnan 2016), Ülkemizde kırsal kesimde yaşayan birçok çiftçi gündelik yaşamda para bulmakta sorun yaşamaktadır. Sadece tarımdan kazanılacak gelire bağlı kalmak, kırsaldaki işletmeyi zorlamaktadır. Bireyin tarım dışı konularda da gelir hedeflemesi gerekmektedir. Bunun yanında bireyin tek başına gücünün yetmediği konularda kırsal kalkınma politikalarının bireye gelirinin çeşitlendirilmesi konusunda yardımcı olması gerekmektedir.

Kırsaldan kente göç giderek artmaktadır. Kırsaldan göç, kısaca bireylerin veya toplulukların kırsal yerleşim birimlerinden ekonomik, toplumsal, siyasi nedenlerle kentlere gitmesi olarak tanımlanabilmektedir. Bu göçler tarımda mevsimlik işgücünde görüldüğü üzere döneme bağlı süreli ya da kırsalda yaşadığı yerle bağıni kesecek şekilde kente taşınması gibi süresiz veya kamulaştırma örneği gibi zorunlu ya da kişinin çocuğunun eğitim hayatında yanında olmak istemesi gibi zorunlu olmamalarına göre ayrılabilir (Güreşçi 2018). Yerinde ve etkili yapılacak destekleme politikalarıyla, kırsalda gelirlerin çeşitlendirilmesi, kırsaldan göçün en azından ekonomik olarak önüne geçebilecek önemli bir etki yapabilecektir.

1. KIRSAL KALKINMADA GELİRLERİN ÇEŞİTLENDİRİLMESİ

1.1. Kırsalda Gelirleri Çeşitlendirmenin Önemi

Tarımda işletmelerin büyük kısmı küçük ölçekli aile işletmelerinden oluşmaktadır. Çiftçi aileler, genellikle, tarımsal faaliyette bulunan yörenin pazarlaması en kolay ürününü üretmektedirler. Ayrıca, bu işletmeler ekonomik faaliyetlerinde dar alandaki bitkisel üretim ve küçük çaplı hayvansal üretimi beraber yürütmekte, genellikle sadece hasad zamanında tarımdan gelecek toplu parayla borçlarını kapatmakta ve geçimlerini sürdürmektedirler.

Tarım kesiminde çoğu işletme için tarımdan hasad zamanı kazanılan para ve bunun yıl boyunca üretim maliyetlerinde kullanılması söz konusudur. Kırsal kesimdeki bu tek tip yapılan ekonomik faaliyet, işletme ailesi için işletme sürdürülebilirliğini zorlaştırmaktadır. Bunun yanında kırsalda ek ekonomik faaliyetler gerçekleştirmek, ekonomik açıdan işletmeye katkı sağlayacak ekonomik zorluk sebeplerine dayanan

kırsaldan göçün bir nebze önüne geçebilecektir.

Ülkemizin zaten var olan zenginliklerinden daha çok yararlanabilmek, kırsal alanlarda yaşayan insanların bu güzellikleri kazanca dönüştürmesini sağlayabilecek ekonomik faaliyetlere yardımcı olmak kırsal kalkınma için önemli bir konudur.

1.2. Kırsalda Geliri Çeşitlendirmenin Alternatif Bazı Yöntemleri

Bitkisel ürünün işlenmesi ya da paketlenmesi, ile tarım ürününü dönüştürebilen üretici katma değer sağlayacak ve daha yüksek gelir elde edecektir. Ham ürün yükte ağır, pahada hafif olacaktır ki, bunun yanında bir ürün küçükte olsa işleme tabi olduğunda fiyatı artacaktır. Bunu başarabilen ne kadar çok işletme olursa, işleme altyapısı da o kadar iyileşecek, ürünlerin yurtiçine ve yurtdışına çok daha iyi pazarlanabilmesi sağlanacaktır.

Arıcılık ve Arı Ürünlerinin Üretimi, İşlenmesi ve Paketlenmesi, ek bir gelir ve verim arttırıcı bir üretim yöntemi olarak çok işletmeye gelir sağlamaktadır. Arıcılık zor ve meşakkatli bilgi isteyen bir iştir. Bu konuda yapılan teknik bilgilendirme eğitimleri, makine ekipman yardımları işletmeler için hem bitkisel ürünlerin üretimini arttıracak, hem de arı ürünleri satışı olarak ek bir gelir sağlayacaktır.

Zanaatkarlık ve Yerel Ürün İşletmeleri, kaybolmaya yüz tutmuş ürünlerin yeniden canlandırılması işletme ve ülke için çok önemlidir. Ülkemizin zenginliklerinin nesilden nesile geçmesi sadece ekonomik bir değer olarak değil, kültürün muhafazası olarak da önemle üzerinde durulması gereken bir husustur.

Kırsal Turizm Faaliyeti, ise kırsalda gelir çeşitlendirmesi için en iyi yöntemlerden biridir. Ülkemizin coğrafi yapısından, ekolojik özelliklerinden, doğal güzelliklerinden, dört mevsimi birden yaşamasının güzelliğinden yeteri kadar yararlanılmadığı bir gerçektir. Ülkemizin kaynaklarından yeterince faydalanmak, yurtiçinden ve yurt dışından gelecek turistlere bu güzellikleri göstermek ve bunu yaparken de kırsaldaki ailenin bundan ekonomik kazanç sağlayabilmesi çok önemlidir.

Tıbbi ve Aromatik Bitkiler Üretimi, son yıllarda sağlık sektörüne ürün tedarik edebilmek için küçük alanlarda yüksek gelir elde edebilmenin en iyi yollarından biri olmuştur. Daha küçük alanlarda bitki deseninin artırılması ve kar marjının yükseltilmesi açısından son derece önemlidir.

Coğrafi İşaretli Ürünlere Yönelme, yani coğrafi işaret almış ürünlerin o bölgeden satılması daha çok talep görmekte ve pazar olanakları artmaktadır. Yöreye has ürünler, tüketiciler için giderek önem arz etmektedir. Yeni tüketici anlayışında, yöreye ait olan bu ürünleri yerinde tatma veya yeme isteği artmıştır. Tüketiciler bu konuda daha fazla ödemeyi göze alabilmektedir.

Yöresel Daha Yüksek Gelirli Ürünlere Yönelme, giderek artmaktadır. Yöreyle özdeşleşmiş ürünlerden üretimi az ve daha çok emek isteyen ürünlere daha çok talep olmaktadır. Yeni gıda tüketim anlayışında, yöresel ürünlere talep artmaktadır. Bunda sağlık, iletişim ve pazarlama anlayışının ilişkisi önemlidir.

Organik Tarıma Yönelme, insanların sağlıklı beslenmeye yönelmelerinde önemli bir konudur. Organik tarım, daha yüksek bütçeli pazarlara girmenin en iyi yollarından birisidir. İleriki süreçte önemi daha çok anlaşılacak bir konu olarak görülmektedir.

İyi Tarım Uygulamaları'na Yönelme, de organik tarım gibi insanların gelirlerinin artmasıyla sağlıklı ürünlere yönelmelerinden kaynaklanmaktadır.

Su Ürünleri Yetiştiriciliğinde, su ürünlerinden yararlanmak işletmenin gelirlerini arttıracaktır.

Yenilenebilir Enerji Yatırımları, olarak son yıllarda birçok işletmenin yenilenebilir enerjiye yöneldiğini ve bu konuda oldukça bonkör davranılan desteklemelerden, işletmelerin yararlandıkları görülmektedir.

Alternatif Satış Yolları Geliştirme, kırsal alanda büyük önem arz etmektedir. Kırsaldaki yetenekli gençler; girişimci ruhun, dil bilmenin, interneti iyi kullanmanın, bölgelerini çok iyi bilmenin vb. etkileriyle ürettikleri ürünleri yurtiçine ve yurtdışına daha kolay satabilmektedirler.

Değeri Yüksek Diğer Ürünleri Üretme, üreticiler açısından son derece önemlidir. Çünkü, talep değişirken değişen talebe uygun ürünleri ilk üretkenlerin her zaman kazandığı bilinen bir gerçektir. Bir ülke pazarına yeni girecek olan bir ürünü ilk üretmeyi başarabilenler, bundan iyi bir kazanç sağlayabileceklerdir.

Sulama Koşullarının İyileştirilmesi ile Ürün Arttırma, İkinci Ürüne Yönelme, bölgede üretimi ve üretim desenini arttıracaktır. Bunun ekonomik getirileri, eskiye göre daha iyi olacaktır.

Bunların birisini ya da birkaçını başarabilmek sanıldığı kadar kolay olmayabilir. İklim, toprak yapısı, bulunulan yöre ve ekonomik durumu gelirin çeşitlendirilmesinde önemlidir. Bir diğer konuda, kırsal kalkınmada yerel halkın yarar ve çıkarlarının ön planda tutulması gerektirir. Kırsal kalkınma etkinlikleri, yörenin kültürel yapısına ve değerlerine uygun olmalıdır. Bu açıdan yerel halkın görüş ve beklentilerinin ortaya konulması önemlidir (Kiper ve Yılmaz 2008).

1.3. Kırsalda Gelirlerin Çeşitlendirilmesinin Kırsal Kalkınma Düzenlemelerindeki Yeri

Kırsal kalkınmada gelirlerin çeşitlendirilmesinin önemi, 5488 Sayılı 18/04/2006 tarihli TARIM KANUNU'yla belirtilmiştir. Kanunun 4. Maddesinde tarım politikasının amaçları arasında, 6. Maddesinde ise tarım politikasının öncelikleri arasında sayılmıştır. Kanunun kırsal kalkınmaya yönelik 15. Madde özel düzenlenmesinde; Bakanlığın görevleri arasında, "kırsal alanlarda tarım ve tarım dışı istihdamın geliştirilmesi, gelirlerin artırılması ve farklılaştırılması, kadın ve genç nüfusun eğitim ve girişimcilik düzeyinin yükseltilmesine yönelik tedbirleri alır. Kırsal kalkınma program, proje ve faaliyetlerine ilişkin düzenlemeleri yapar ve kamu kuruluşları arasında koordinasyonu sağlar" ifadesi yer almıştır.

T.C. Başbakanlık Devlet Planlama Teşkilatı tarafından hazırlanan 2007-2013 yıllarını kapsayan ULUSAL KIRSAL KALKINMA STRATEJİSİ (UKKS)' nde Stratejik Amaçlar ve Öncelikler başlığında Öncelik 1.2. Kırsal Ekonominin Çeşitlendirilmesi başlığı açılmıştır. Bu amaçla; Tarım sektörünün yeniden yapılanması sürecinin kolaylaştırılması, kırsal alanda iş ve istihdam imkanlarının artırılması ve çeşitlendirilmesi, kırsal alanın imajının güçlenmesi, dezavantajlı grupların gelir imkanına kavuşturulması açısından tarım dışı ekonomik faaliyetlerin gelişimi kırsal ekonominin canlılığını sürdürmesi ve gelişmesi açısından zaruri görülmektedir vurgusu yapılmıştır. Önümüzdeki dönemde tarımdan ayrılacak işgücüne yeni iş imkanları sağlanması ve işsizliğin azaltılması yönünde; yerel koşul ve imkanlara dayalı olarak mikro girişimciliğin desteklenmesi, tarımsal ürünlerin işlenmesi ve pazarlanmasına yönelik yapıların güçlendirilmesi, tüketici tercihlerindeki gelişmelere paralel olarak kırsal turizm potansiyelinin değerlendirilmesi ve geleneksel zanaat ve el sanatlarının geliştirilmesi önemli açılımlar sağlayacak denilmiştir.

T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hazırlanan 2014-2020 yıllarını kapsayan ULUSAL KIRSAL KALKINMA STRATEJİSİ (UKKS)' nde Strateji 1 - Kırsal ekonominin üretim ve istihdam temelinde büyümesi için tarım ve tarım dışı ekonomik faaliyetlerin birlikte değerlendirilmesi olarak öncelikli strateji olarak belirlenmiştir. Bu başlık altında; Öncelik 1.2 Kırsal ekonominin çeşitlendirilmesi Tedbir 1.2.1 Kırsal turizmin geliştirilmesi. Tedbir 1.2.2 Tarım ve tarım dışı yerel ürünlerde katma değer artışının sağlanması Tedbir 1.2.3 Tarım dışı sektörlerdeki ticari işletmelerin modernize edilmesi Tedbir 1.2.4 Mikro işletmecilik temelinde girişimciliğin teşvik edilmesi. Tedbir 1.2.5 Su ürünleri yetiştiriciliğinin geliştirilmesi alt başlıkları açılmıştır.

T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hazırlanan 2010-2013 yıllarını kapsayan KIRSAL KALKINMA PLANI' nda 3. Kırsal Kalkınma Planı Tedbir ve Faaliyetleri başlığı, 3.1. Ekonominin Geliştirilmesi İş İmkanlarının Artırılması alt başlığı altında; Stratejik Amaç 1 Ekonominin Geliştirilmesi ve iş imkânlarının Artırılması Öncelik 1.2 Kırsal Ekonominin Çeşitlendirilmesi Tedbir 1.2.1 Kırsal Turizmin Geliştirilmesi Faaliyet 1.2.1.1 Agro-Turizm Altyapısının Geliştirilmesi Faaliyet 1.2.1.2 Kültür Köyü Modelinin Oluşturulması Faaliyet 1.2.1.3 Konaklama İşletmeciliğinin Geliştirilmesi Faaliyet 1.2.1.4 İlçe Turizm Bilgi Paketinin Hazırlanması Tedbir 1.2.2 Tarımsal Ekonomik Faaliyetlerin Geliştirilmesi Faaliyet 1.2.2.1 İpekböceği Yetiştiriciliğinin Yaygınlaştırması Faaliyet 1.2.2.2 Arıcılıkta Ürün Çeşitliliğinin ve Verimliliğinin Geliştirilmesi Tedbir 1.2.3 Tarım Dışı Gelir Getirici Faaliyetlerin Geliştirilmesi Faaliyet 1.2.3.1 Yöresel Zanaat ve El Sanatlarının Geliştirilmesi Faaliyet 1.2.3.2 Karayolları Üzerindeki Seyyar Satıú Yerlerinin Düzenlenmesi Faaliyet 1.2.3.3 Yöresel Ürünlerde Markalaşmanın Sağlanması Faaliyet 1.2.3.4 Yöresel Ürün Tanıtım Organizasyonları ve Fuarlarının Düzenlenmesi Faaliyet 1.2.3.5 Tarım Dışı Küçük Ölçekli İmalat Sanayinin Desteklenmesi konuları amaçlanmıştır.

T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hazırlanan 2015-2018 yıllarını kapsayan KIRSAL KALKINMA EYLEM PLANI' nda Öncelik 1.2: Kırsal Ekonominin Çeşitlendirilmesi konusunda başlık açıl-

mıştır. Alt başlıklar; 1.2.1 Kırsal turizmin geliştirilmesi 1.2.2 Tarım ve tarım dışı yerel ürünlerde katma değer artışının sağlanması 1.2.3 Tarım dışı sektörlerdeki ticari işletmelerin modernize edilmesi 1.2.4 Mikro işletmecilik temelinde girişimciliğin teşvik edilmesi 1.2.5 Su ürünleri yetiştiriciliğinin geliştirilmesi olarak sıralanmıştır.

T.C. Kalkınma Bakanlığı tarafından hazırlanan 2014-2018 yıllarını kapsayan 10. KALKINMA PLANI'nda 2.2.15. Tarım ve Gıda alt başlığında; doğrudan ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesine yönelik bir madde olmasa da, ekonomik alt yapının iyileştirilmesinin önemi vurgulanmıştır.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Strateji ve Bütçe Başkanlığı tarafından hazırlanan 2019-2023 yıllarını kapsayan 11. KALKINMA PLANI'nda 2.4.6. Kırsal Kalkınma Alt başlığı altında; 707. madde Kırsal kalkınma destekleri, çiftçi ve çevre odaklı programlanacak; desteklerin yürütülmesinde mevcut çok başlılığı giderecek düzenlemeler yapılacak, uygulamada tamamlayıcılık ve etkinlik sağlanacaktır denilmiştir. 707.1. alt başlığında Kırsal kalkınma desteklerinde hedef birliğini sağlamaya yönelik Kırsal Kalkınma Yatırımları Destekleme Programı (KKYDP), Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Destek Programı (IPARD), Kalkınma Ajanslarının kırsal destekleri ve diğer ilişkili destek programları arasında tamamlayıcılığın tesisi için bu desteklerin uygulanmasına ilişkin genel esas ve usuller gözden geçirilecek denilmiştir. 707.2. alt başlığında IPARD ve KKYDP Programları kapsamında kırsal tarım, kırsal ekonomik altyapı yatırımları ile çiftlik faaliyetlerinin geliştirilmesi, kırsal turizm, el sanatları ve kırsalda bilişim uygulamalarına yönelik destekler sürdürülecektir denilmiştir.

T.C. Kalkınma Bakanlığı 11. Kalkınma Planı (2019-2023) Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyonu Raporunda 'Kırsal Alanda Ekonomik Faaliyetlerin Çeşitlendirilmesi ve Girişimcilik' alt başlığında kırsal alanda tarım dışı faaliyetlerin kesinlikle desteklenmesi gerektiği ve desteklemenin yapıldığı programlar açıklanmıştır.

T.C. Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı tarafından hazırlanan 2018-2022 yıllarını kapsayan STRATEJİK PLAN' da 2.4.4. Tarımsal Alt Yapı ve Kırsal Kalkınma başlığında; Hedef 4.1. Kırsalda gelir ve istihdam olanaklarını artırmak ve kırsal ekonomiyi çeşitlendirmek olarak belirlenmiştir. Bu anlamda; el sanatları, kadınlara yönelik çalışmalar, tarıma dayalı sanayi işletmelerinin iyileştirilmesi, coğrafi işaretler konusunda çalışmalar yapılmıştır.

Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Destek Programı (IPARD) kapsamında kırsal ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi üzerinde durulmaktadır. 2007-2013 yıllarını kapsayan IPARD 1 ve 2014-2020 yıllarını kapsayan IPARD 2 programlarında 302 tedbiri olarak Çiftlik Faaliyetlerinin Geliştirilmesi ve İş Geliştirme desteklenmektedir; 302-1 Bitkisel Üretim Çeşitlendirilmesi ve Bitkisel Ürünlerin İşlenmesi ve Paketlenmesi 302-2 Arıcılık ve Arı Ürünlerinin Üretimi, İşlenmesi ve Paketlenmesi 302-3 Zanaatçılık ve Yerel Ürün İşletmeleri 302-4 Kırsal Turizm ve Rekreasyon Faaliyetleri 302-5 Su Ürünleri Yetiştiriciliği 302-6 Makine Parkları 302-7 Yenilenebilir Enerji Yatırımları başlıkları açılmıştır. İlgili alanlarda desteklemeler yapılmaktadır.

Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi programı (KKYDP) kapsamında Kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi ve alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması amaçlanmakta ve desteklemeler yapılmaktadır.

1.4. Kırsalda Gelirleri Çeşitlendirmeye Yönelik Verilen Desteklemeler

Avrupa Birliği Katılım Öncesi Mali Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Destek Programı (IPARD) kapsamında, kırsal ekonomik faaliyetlerin çeşitlendirilmesi üzerinde durulmaktadır;

2007-2013 yıllarını kapsayan IPARD 1 programı kapsamında önceden (Anonim 2007);

1. Çiftlik Faaliyetlerinin Çeşitlendirilmesi ve Geliştirilmesi
2. Yerel Ürünler ve Mikro İşletmelerin Geliştirilmesi
3. Kırsal Turizmin Geliştirilmesi
4. Kültür Balıkçılığının Geliştirilmesi desteklenir iken;

Günümüzde 2014-2020 yıllarını kapsayan IPARD 2 programında (Anonim 2014);

302 tedbiri olarak Çiftlik Faaliyetlerinin Geliştirilmesi ve İş Geliştirme desteklenmektedir;

302-1 Bitkisel Üretim Çeşitlendirilmesi ve Bitkisel Ürünlerin İşlenmesi ve Paketlenmesi

302-2 Arıcılık ve Arı Ürünlerinin Üretimi, İşlenmesi ve Paketlenmesi

302-3 Zanaatkarlık ve Yerel Ürün İşletmeleri

302-4 Kırsal Turizm ve Rekreasyon Faaliyetleri

302-5 Su Ürünleri Yetiştiriciliği

302-6 Makine Parkları

302-7 Yenilenebilir Enerji Yatırımları başlıkları açılmıştır. İlgili alanlarda desteklemeler yapılmaktadır.

Bir diğer program, Kırsal Kalkınma Yatırımlarının Desteklenmesi programı (KKYDP) kapsamında, Kırsal alanda gelir düzeyinin yükseltilmesi ve alternatif gelir kaynaklarının oluşturulması amaçlanmakta ve desteklemeler yapılmaktadır.

31311 Sayılı 21 Kasım 2020 tarihli Resmi Gazete'de KIRSAL KALKINMA DESTEKLERİ KAPSAMINDA TARIMA DAYALI EKONOMİK YATIRIMLARIN DESTEKLENMESİ HAKKINDA TEBLİĞ (TEBLİĞ NO: 2020/24) kapsamında yatırım konuları 8. maddede düzenlenmiştir (Anonim 2020a);

(1) Tarımsal ürünlerin işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanması, yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu konularında;

a) Tıbbi ve aromatik bitkilerin işlenmesi, kurutulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

b) Bitkisel ürünlerin işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

c) Hayvansal ürünlerin işlenmesi, kurutulması, dondurulması, paketlenmesi ve depolanmasına yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

ç) Tarımsal ürünlerin depolanmasına yönelik başvurularda çelik silo ve soğuk hava deposu yapımına yönelik yeni tesislerin yapımı, hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

(2) Tarımsal üretime yönelik sabit yatırım konularında;

a) Tarımsal ürünlerin üretilmesine yönelik iklimlendirme, sulama ve gübreleme sistemli, modern yeni seraların yapımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

b) Büyükbaş hayvan yetiştiriciliğine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

c) Küçükbaş hayvan yetiştiriciliğine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

ç) Kanatlı yetiştiriciliğine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

d) Kültür mantarı üretimine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması, faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

e) Büyükbaş ve küçükbaş kesimhanelerine yönelik faal olan mevcut tesislerin teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu,

f) Kanatlı kesimhanelerine yönelik yeni tesislerin yapımı, kısmen yapılmış yatırımların tamamlanması,

faal olan mevcut tesislerin kapasite artırımı ile teknoloji yenileme ve/veya modernizasyonu, hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

(3) Tebliğ kapsamında bulunan konularla ilgili tarımsal faaliyetlere yönelik yapılmış ve/veya yapılacak tesislerde, toplu basınçlı sulama sistemleri için, sulama kooperatifleri ve sulama kooperatifleri üst birliklerinin sulama hizmetlerinin gerektirdiği elektrik enerjisini temin etmek amaçlı güneş ve rüzgâr enerjisinden elektrik üreten tesislerin yapımı ile 3 dekardan küçük olmaması şartıyla örtü altı kayıt sistemine kayıtlı mevcut modern seralarda kullanılmak üzere; yenilenebilir enerji kaynaklarından jeotermal ve biyogazdan ısı ve/veya elektrik üreten tesisler ile güneş ve rüzgâr enerjisinden elektrik üreten tesislerin yapımı, hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

(4) Su ürünleri yetiştiriciliği yapılmasına yönelik yatırım konularında;

a) Denizlerde yetiştiricilik,

b) İç sularda yetiştiricilik, hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

(5) Hayvansal ve bitkisel orijinli gübre işlenmesi, paketlenmesi ve depolanması konularında;

a) Hayvansal orijinli gübre,

b) Bitkisel orijinli gübre, hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

31311 Sayılı 21 Kasım 2020 Resmî Gazete’de yayınlanan KIRSAL KALKINMA DESTEKLERİ KAPSAMINDA KIRSAL EKONOMİK ALTYAPI YATIRIMLARININ DESTEKLENMESİ HAKKINDA TEBLİĞ (TEBLİĞ NO: 2020/25) kapsamında yatırım konuları 8. maddede düzenlenmiştir (Anonim 2020b);

(1) Kırsal ekonomik altyapı yatırım konularında;

a) Aile işletmeciliği faaliyetlerinin geliştirilmesine yönelik altyapı sistemleri,

b) Arıcılık ve arı ürünlerine yönelik yatırımlar,

c) Bilişim sistemleri ve eğitimi,

ç) El sanatları ve katma değerli ürünler,

d) İpek böceği yetiştiriciliği,

e) Su ürünleri yetiştiriciliği,

f) Tarımsal amaçlı kooperatif ve birlikler için makine parkları,

g) Tıbbi ve aromatik bitki yetiştiriciliği yatırımları, hibe desteği kapsamında değerlendirilir.

SONUÇ ve ÖNERİLER

Kırsal alanda en önemli ekonomik faaliyet olarak tarım görülmektedir. Kırsal kalkınmanın hızlandırılması, öncelikle nüfusun önemli bir kısmına istihdam olanağı sağlayan, gıda maddeleri ihtiyacını gideren, ihracatta ve milli gelirden önemli bir yeri olan tarım sektörünün geliştirilmesi ile mümkün olacaktır. Bu konuda alınması gereken en somut önlem ise bölge koşullarına göre bir tarım işletmesinin sahip olması gereken optimal tarım arazisi ve hayvan sayısının belirlenmesidir. Daha sonra bu işletmeleri işleten çiftçilere eğitim ve yayın çalışmaları ile bilgi birikiminin aktarılmasıdır.

Son yıllarda özellikle gençlerde kırsal alanda yaşamaya yönelik bir isteksizlik bulunmaktadır ve bu da kırdan kente göçü hızlandırmaktadır. Bunun önüne geçilmesi ve genç nüfusun tarıma özendirilmesi için her şeyden önce bu sektörden istikrarlı bir gelir elde edilmesi gerekmektedir. Kırsalda gelirlerin çeşitlendirilmesi, bunun için desteklemeler yapılması önemlidir. Kırsal alanlar, buralarda yaşayan insanlara daha cazip gelecek şekilde çeşitli olanaklarla donatılmalıdır.

Kırsal kalkınma politikalarında kırsalda gelirleri çeşitlendirmeye yönelik tarım ve tarım dışı faaliyetlerin desteklenmesi gerektiğine kırsal kalkınma stratejine yön veren raporlarda belirli bölümlerde bahsedilmiştir. Burada bu desteklemelerin etkinliğini arttıracak çözümler getirilmelidir. Yerel halk, yerel yönetimler, yörenin eğitim kurumları, yörenin idari yöneticilerinden görüş alınmalıdır. Bölgesel olanaklar, desteklenen uygulamalarla uyumlu olmalıdır.

IPARD ve KKYDP programları aracılığıyla kırsal alanlara desteklemeler yapılmaktadır. Her iki programda birbirine benzer desteklemeler bulunduğu gibi farklı destekleme yatırımları da bulunmaktadır. Bu konuda, proje başvurusunun hangisine yapılacağıyla ilgili önceden mutlaka bilgi alınmalıdır.

Kırsal alanlarda tarım dışı faaliyetler de özendirilmelidir. Bunlardan özellikle kadın girişimciliğini artıran ve kadınlara istihdam olanağı sağlayan alanlara öncelik verilmesi gerekmektedir. Tarım dışında en önemli gelir kaynaklarından biri de kırsal turizm faaliyetleridir. Türkiye'nin her bölgesi bu konuda çeşitli imkanlara sahiptir. Bütün bu önlemlerin alınmasıyla Türkiye'de kırsal alanlarda yaşayan halkın gelirlerinin artmasıyla birlikte refah seviyeleri yükselebilecek ve kırsal alanların ülke ekonomisine olan katkıları artabilecektir.

Kaynaklar:

ANONİM (2006). Tarım Kanunu. Kanun Numarası: 5488. Kabul Tarihi: 18/4/2006. Yayınlandığı Resmi Gazete: Tarih: 25/4/2006. Sayı: 26149 Yayınlandığı Düstur: Tertip: 5. Cilt: 45. <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5488.pdf> . Erişim Tarihi: 05.12.2020.

ANONİM (2007). Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı (IPARD I). 2007-2013. Erişim Tarihi: 05.12.2020.

ANONİM (2014). Avrupa Birliği Katılım Öncesi Yardım Aracı Kırsal Kalkınma Programı (IPARD II). 2014-2020. Erişim Tarihi: 05.12.2020. https://www.tkd.gov.tr/Content/File/Ipard/IPARDII_Programi-Turkce_3Cagri.pdf Erişim Tarihi: 05.12.2020.

ANONİM (2020a). Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Tarıma Dayalı Ekonomik Yatırımların Desteklenmesi Hakkında Tebliğ. (Tebliğ No: 2020/24). 21 Kasım 2020 Cumartesi. Resmî Gazete. Sayı: 31311. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/11/20201121-4.htm> Erişim Tarihi: 05.12.2020.

ANONİM (2020b). Kırsal Kalkınma Destekleri Kapsamında Kırsal Ekonomik Altyapı Yatırımlarının Desteklenmesi Hakkında Tebliğ (Tebliğ No: 2020/25). 21 Kasım 2020 Cumartesi. Resmî Gazete. Sayı: 31311. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2020/11/20201121-5.htm> Erişim Tarihi: 05.12.2020.

GÜREŞÇİ E (2018). Çeşitli Yönleriyle Kırsal Göç. Savaş Yayınevi. Haziran. 1. Baskı

İNAN İ H (2001). Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği. 5.Baskı.

İNAN İ H (2016). Tarım Ekonomisi ve İşletmeciliği. 8.Baskı

KİPER T ve YILMAZ E (2008). Şarköy-Kumbağ Arasında Kırsal Kalkınmayı Destekleyici Turizmin Olabilirliği ve Yerel Halkın Rolü. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi. V 5 (2) ss. 159-168.

<https://www.tkd.gov.tr/Tedbir/ciftlik-faaliyetlerinin-cesitlendirilmesi-ve-is-gelistirme-4> Erişim Tarihi: 05.12.2020.

Kırsal Kalkınma Özel İhtisas Komisyon Raporu (2019-2023). (2018). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2020/04/Kırsal-KalkınmaOzelIhtisasKomisyonuRaporu.pdf> Erişim Tarihi: 05.12.2020.

Kırsal Kalkınma Eylem Planı (2015-2018). (2015). <https://kkp.tarim.gov.tr/KKEP2015-2018.pdf>

Kırsal Kalkınma Planı (2010-2013). (2010). <https://kkp.tarim.gov.tr/> Erişim Tarihi: 05.12.2020.

10. Kalkınma Planı (2014-2018). (2014). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2018/11/Onuncu-Kalk%C4%B1nma-Plan%C4%B1-2014-2018.pdf> Erişim Tarihi: 05.12.2020.

11. Kalkınma Planı (2019-2023). <https://www.sbb.gov.tr/wp-content/uploads/2019/07/OnbirinciKalkınmaPlanı.pdf> Erişim Tarihi: 05.12.2020.

T. C. Tarım ve Orman Bakanlığı Stratejik Planı (2019-2023). (2019). <https://www.tarimorman.gov.tr/SGB/Lists/Duyuru/Attachments/87/2019-2023%20stratejikplan.pdf> Erişim Tarihi: 05.12.2020.

Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2014-2020). (2014). [https://kkp.tarim.gov.tr/UKKS%20\(2014-2020\).pdf](https://kkp.tarim.gov.tr/UKKS%20(2014-2020).pdf) Erişim Tarihi: 05.12.2020.

Ulusal Kırsal Kalkınma Stratejisi (2007-2013). (2007). <https://kkp.tarim.gov.tr/Ukks2007-2013.pdf> Erişim Tarihi: 05.12.2020.

TARIM SEKTÖRÜNDE VERİMLİLİK

Dr. Halit SUIÇMEZ¹

GİRİŞ

Bu çalışmada amaç; ekonomi genelinde ve tarım sektöründeki verimlilik durumunu açıklamak, yüksek verimlilik için bazı öneriler sunmaktır.

Kapsam olarak, ekonomi genelinde son 40 yıllık toplam verimlilik değişimi ile tarım sektörünün bazı temel ürünlerindeki son on yıllık “dekar başına üretim” miktarındaki gelişmeler incelenmiştir.

Çalışmanın yöntemi, konuyla ilgili yapılmış araştırma bulgularının derlenmesi ve yorumlanması olacaktır.

Yaşanan bu küresel salgın döneminde tarım sektörü görece olarak daha da önem kazanmış ve tarımda yüksek üretkenlik Türkiye Ekonomisinin küresel rekabette ileri noktaları yakalamasında temel değişken olmuştur.

Çalışmada, makalenin amaç, kapsam ve yöntemini içeren Giriş'ten sonra, verimlilik üzerine “kavramsal bilgi” yer almaktadır. Devamında, “Türkiye Ekonomisinde ve Tarımda Verimlilik” bölümleri ile Sonuç ve Öneriler kısmı bulunmaktadır.

1-KAVRAMSAL BİLGİ

İktisat; “insanların yaşayabilmek için üretme ve ürettiklerini bölüşme biçimlerini ve bu eylemlerinden doğan toplumsal ilişkilerini inceleyen bilimdir.(Orhan Hançerlioğlu, Ekonomi Sözlüğü, Remzi Kitabevi, Birinci Basım, Haziran 1972, s,60)

Verimlilik İktisat Biliminin en önemli terimlerinden biridir.

Genel olarak ele alındığında, bir üretim sürecinde kullanılan girdiler ile elde edilen çıktı arasındaki ilişkiyi anlatan bir terimdir.

¹ İktisatçı-Yazar

Faktör verimliliği ise, elde edilen ürünün kullanılan faktöre oranı, şeklinde tanımlanmaktadır. Emek verimliliği, sermaye verimliliği, toplam faktör verimliliği gibi faktörlerin tek tek ya da topluca verimlilikleri ölçülebilir.

Verimlilik ölçümü sanayide, tarımda, hizmet sektörlerinde yapılabilir. Hepsinde de, elde edilen çıktı ile kullanılan girdiler ilişkilendirilmektedir.

Genel tanım aynı olmakla beraber, sanayide, tarımda ve hizmet sektöründe hem kullanılan girdilerin çeşitliliğine, hem de elde edilen çıktının farklı durumlarına göre (kimi somut, kimi soyut, kimi parasal kimi fiziksel, vb.) verimlilik tanımları ve ölçümleri birbirlerinden farklı olabilmektedir.

Bir ülkenin sağlıklı büyümesi ve adil kalkınmasında en önemli faktör verimlilik kavramıdır. Ülkelerin kalkınma tarihi, bu gerçeği, hem teorik hem de pratik olarak kanıtlamıştır. (Suiçmez, 2015)

Bu kavramsal bilgiden sonra, tarımda verimlilik konusuna gelmeden önce, Türkiye ekonomisindeki son 40 yıllık toplam faktör verimliliği (TFV) değişimine bakmak ve bunu yorumlamak yerinde olacaktır.

2-TÜRKİYE EKONOMİSİNDE VERİMLİLİK

BETAM, “Türkiye Ekonomisinde Büyüme Döngüleri Ve Toplam Faktör Verimliliği 1980-2018”, araştırmasına göre, Türkiye’de toplam faktör verimliliği giderek düşüyor.

1980-1989 yılları arasında ortalama toplam faktör verimliliği yüzde 2,2 iken, 2003-2013 yılları arasında yüzde 1,2 oldu. 2014-2018 yılları arasında da yüzde 0,4’e geriledi. (Kaynak; BETAM, 2020)

Çizelge 1; Son Kırk Yılda TFV Değişimi, %

Yıllar	Ortalama Toplam Faktör Verimliliği Artışı,%
1980-1989	2,2
2003-2013	1,2
2014-2018	0,4

Kaynak: BETAM, 2020

Toplam faktör verimliliği ve teknolojik gelişme GSYH’da büyümenin itici gücü olarak kabul edilir. Uzun dönemde ekonomik büyümenin ve gelişmenin ardındaki temel dinamik verimlilik artışlarıdır.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı (UNDP)’nin AB ve Türkiye tarafından finanse edilen bir teknik projesinde de, “Toplam faktör verimliliği’nin Türkiye’nin ekonomik büyüme performansına katkısı kısıtlı kalmakta ve inişli çıkışlı bir seyir izlemektedir. Yakın dönemde (2012-2017) yüzde 5,8’lik büyümenin sadece 0,8 puanı toplam faktör verimliliği (TFV) artışlarından kaynaklanmıştır. Türkiye’de TFV artışlarının sınırlı olması büyümenin sürdürülebilirliği açısından dezavantaj oluşturmaktadır.” deniliyor. (BETAM, 2020)

Bu bilgiler, Türkiye’de ekonomik verimliliğin giderek düştüğünü, özellikle 2014 sonrasında bu oranın önemli derecede azalmış olduğunu, ayrıca 2012 sonrasındaki yüzde 5.8’lik büyümenin sadece yüzde ondördünün verimlilik faktörüne dayandığını göstermektedir.

Bu sonuçlar ekonomideki üretken yapıların giderek zayıfladığına işaretir.

Ekonominin genel verimliliğindeki durum tespitinden sonra şimdi de tarımda verimlilik konusunu inceleyelim.

Tarımda çok çeşitli verimlilik ölçümleri yapılabilir. Bunların en yaygın olanlarından biri - örneğin bitkisel üretimde- ekilen dekar başına sağlanan ürün miktarıdır.

3-TARIM SEKTÖRÜNDE VERİMLİLİK

2017 yılında GSYH içinde tarımın payı yüzde 6,1 istihdam içerisindeki payı ise yüzde 19,4 olarak gerçekleşmiştir (TÜİK, 2018).

Aşağıdaki Çizelgede, 2008-2018 döneminde, bazı temel bitkisel üretim kalemlerinde, ekilen dekar başı-

na ne kadar ürün alındığına ilişkin bilgiler verilmektedir.

On Birinci Kalkınma Planında bitkisel üretimin bazı alanlarında verimliliğin yükseldiğine ilişkin bir saptama mevcuttur.

Türkiye’de tarımın temel yapı taşıını oluşturan bitkisel üretim, tarım alanlarının azalmasına karşın, bazı ürünlerin verimlilik düzeyindeki artışlarla yükselmektedir. (Kaynak; On Birinci Kalkınma Planı, 2019-2023)

Aşağıdaki Çizelgede, bazı bitkisel üretim dallarında, 2008’den 2018’e dekar başına sağlanan ürün anlamında tarımsal verimlilikte göreceli bir iyileşme olduğu ortaya çıkmaktadır.

Çizelge 2; Bitkisel Üretim Verimliliğinde Son On Yıllık Değişim

		Ekilen Alan (dekar)	Üretim (ton)	Dekar Başı Üretim (kg)
BUĞDAY	2008	80900000	17782000	220
	2018	72992701	20000000	274
ARPA	2008	29500000	5923000	201
	2018	26119403	7000000	268
MISIR	2008	5950000	4274000	718
	2018	5919003	5700000	963
AYÇİÇEĞİ	2008	5800000	992000	171
	2018	7344651	1949229	265
PAMUK	2008	4950000	1820000	368
	2018	5186342	2570000	496
ŞEKER PANCARI	2008	3219806	15488332	4.810
	2018	2921044	17436100	5.969

Kaynak; İGSAŞ, “Tarımda Verimlilik” Araştırması, 2019; <https://www.bik.gov.tr/tarimda-verim-son-10-yilda-0-artti/>, erişim tarihi, 07.12.202

4- SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye’de son 40 yıl içinde toplam faktör verimliliği giderek düşmüştür.

Bunun başlıca nedenleri arasında; üretimde ithal girdi payının yüksekliğini, gelir dağılımının bozukluğunu, yeni teknolojik yatırımların azlığını, büyüme dinamikleri arasında üretken yatırımların payının yetersizliğini, eğitim ile üretim arasındaki ilişkilerin zayıflığını sayabiliriz.

Yapılan bir çalışmada, Türkiye’de çeşitli dönemlerde yaşanan uzun ve sık durgunlukların altında yatan ana nedenin, düşük tarımsal verimlilik olgusu olduğu öne sürülmektedir. (İmrohoroğlu vd, 2012)

Yukarıda adı geçen çalışmada, “...Türkiye ve çalışmaya konu olan Avrupa ülkelerinin tarım sektörlerindeki verimlilik düzeyleri arasındaki farkın, kişi başına milli gelir seviyeleri arasındaki farkı açıklamada kritik olduğu ...” belirtilerek, tarım sektöründeki verimliliğin bir ekonomik gelişmede ne kadar önemli olduğuna dikkat çekilmektedir.

Makro saptamalardan sonra, son on yılda tarımda bazı sektörlerdeki verimlilik gelişmelerine baktığımızda şu sonuçları görmekteyiz;

Bazı bitkisel üretimlerde, dekar başına düşen ürün miktarında önemli oranda artışlar olmuştur.

Tarımda bazı ürünlerdeki verimlilik artışlarını sağlayan dinamikleri ise, doğru gübre kullanımı, tarım makinelerinin yaygınlaşması ve teknolojik iyileştirmeler olarak ifade edebiliriz.

Hem genel ekonomide hem de tarımda daha yüksek verimlilik için başta nitelikli eğitim olmak üzere kaynaklarımızı üretken alanlara yönlendirmeliyiz. Ayrıca hukuki ve demokratik altyapıyı daha da güçlendirici uygulamalara hız verilmelidir.

Ülkemizi “orta gelir tuzağından” ve “yoksulluk kısır döngüsünden” kurtaracak olan gelişme tüm ekonomi politikalarını toplam faktör verimliliğine dayandırmak olacaktır.

On Birinci Kalkınma Planımızda da tarımda verimliliğin artırılması için bilimsel teknoloji ve insan kaynaklarına vurgu yapılmıştır. "...Tarım ve gıda sanayii, çevresini kuşatan iç ve dış etkenlerden yararlanarak verimlilik ve maliyet avantajı yaratacak bilimsel teknoloji ve insan kaynaklarıyla rekabetçi özelliğini artırmalıdır. Bu amaca hizmet edecek olan anlayışın kurumsallaşması ve kurumsal sürdürülebilirliğin sağlanması yeni kalkınma planının amacına ulaşmasında temel araç olarak görülmektedir." (On Birinci Kalkınma Planı, 2019-2023)

Ülke ekonomisindeki sürdürülebilir büyümenin toplam faktör verimliliği artışlarına dayandırılması esastır. Bunu sağlamak için de, başta tarım ve sanayi olmak üzere tüm sektörlerde planlı, dengeli, adil bölüşümü içeren ekonomi politikalarına gereksinim bulunmaktadır.

Kaynakların üretken alanlara yönlendirilmesi para, maliye ve tüm diğer iktisat politikalarında mutlaka gözetilmelidir.

Kaynaklar:

-Orhan Hançerlioğlu, Ekonomi Sözlüğü, Remzi Kitabevi, Birinci Basım, Haziran 1972, s,60

-BETAM, Bahçeşehir Üniversitesi Ekonomik ve Toplumsal Araştırmalar Merkezi, 2020)

-BETAM, "Türkiye Ekonomisinde Büyüme Döngüleri Ve Toplam Faktör Verimliliği 1980-2018"

-Dr. Halit Suiçmez, Verimliliğin Ekonomi Politikası, Verimlilik Dergisi, 2015/1, s; 7-30

-İGSAŞ, "Tarımda Verimlilik" Araştırması, 2019; <https://www.bik.gov.tr/tarimda-verim-son-10-yilda-0-artti/>, erişim tarihi, 07.12.202

- T.C.Kalkınma Bakanlığı, On Birinci Kalkınma Planı, 2019-2023, Tarım Ve Gıdada Rekabetçi Üretim, Özel İhtisas Komisyonu Raporu, Ankara, 2018,S; 307

- TEPAV, Ayşe İmrohoroğlu, Selahattin İmrohoroğlu, Murat Üngör,Türkiye'de Tarım Sektöründe Verimlilik Ve Büyüme, Eylül 2012

DÜNYADA VE TÜRKİYE'DE KOOPERATİFÇİLİK

Ünal ÖRNEK¹

1. GİRİŞ

Kooperatifler ortakların sahip olduğu ve yönettiği işletmelerdir. Kooperatifler bireylerin tek başlarına yapmada güçlük çektikleri işleri bir araya gelerek başardıkları, bu yolla sorunlarına çözümler ürettikleri, refah düzeyini artırarak yoksulluktan kurtulma yolunu buldukları ve çözüm ürettikleri modeldir.

Dünyada kooperatifçilik dendiğinde akla kooperatifçilik ilkelerini ve değerlerini savunan ve kooperatiflerin uluslararası alanda temsilciliğini yapan üst örgütü olan 100 yılı aşan tarihe sahip Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA) gelir.

ICA kooperatifleri ortak ekonomik, sosyal ve kültürel ihtiyaçlarını ve isteklerini karşılamak amacıyla gönüllü olarak bir araya gelmiş kişilerin oluşturdukları özerk yapılar ile ortak olarak sahiplendikleri ve demokratik şekilde yönettikleri işletmeler olarak tanımlanmaktadır.

2. KOOPERATİFÇİLİK İLKE VE DEĞERLERİ

ICA Birleşmiş Milletler ve uluslararası örgütlerce kabul gören ve değer verilen 1895 yılında kurulan dünyadaki en eski ve en büyük sivil toplum örgütüdür. ICA'nın tanımlaması kooperatifçilik için öncelikli olan 7 kooperatif ilkesi ortaya konmaktadır. Bu ilkeler gönüllülük ve açık üyelik, demokratik olarak ortakların yönetiminde söz sahibi olması, ortakların mali katılımı, özerklik ve bağımsızlık, eğitim, öğretim ve bilgi akışı, kooperatifler arasında işbirliği ve toplum yararını gözetme ilkeleridir.

Bu temel ilkelerin ilk dördünün uygulanmadığı kooperatifler kooperatif özelliklerini kaybederler. Bu dört ilke ile ortakların kooperatifin yaptığı işler hakkında söz sahibi olmasını, kooperatifi sahiplenmesini ve kooperatiften yararlanmasını bir ölçüde garanti altına alınmaktadır. Eğitim ilkesi ile ortakların daha aktif olması istenirken diğer taraftan demokratik yönetimin önemli olduğu vurgulanmaktadır. Bu ilke ile bir yönüyle kooperatifler arasındaki işbirliği diğer kooperatiflerin ekonomik olarak zayıf hale gelmesini engellemeyi hedeflemektedir. Ayrıca kooperatiflerin güçlenmelerini destekleyen bir uygulamadır. Diğer önemli bir ilke toplum yararını gözetme ilkesi kooperatiflerin toplumsal sorumluluğuna işaret etmektedir.

3. DÜNYA'DA KOOPERATİFLER VE ICA

3.1. ICA'nın Önemi ve Örgütlenme Yapısı

ICA dünyanın en eski ve en büyük uluslararası sivil toplum örgütüdür. Dünya kooperatiflerinin büyük bir kısmını çatısı altında toplamaktadır. Her yıl yayınlanan ICA üyesi kooperatiflerde yapılan araştırmalara göre bugün ICA 109 ülkeden 312 üye kooperatif üst örgütü ve bunlara bağlı 3 milyondan fazla kooperatif ve yaklaşık 1,2 milyardan fazla ortağı ile dünya üzerindeki kooperatif sektörünü oluşturmaktadır. Verilere göre dünyadaki insanların % 12'si kooperatif ortağı görünmektedir. Dünyadaki çalışan nüfusun %10'u yani 280 milyon insan kooperatiflere ait işletmelerde çalışmaktadır. ICA üyesi 300 büyük kooperatifin cirosu toplamı ise 2.1 trilyon dolardır. Kooperatifler iş dünyasının bir parçası olarak dünyadaki ekonomik platformlarda da yerini almakta, G20 Zirvelerinde B20 kapsamındaki çalışmalara katılmakta ve kooperatifleri temsil etmektedir.

Bugün dünyada kooperatifler dünyada tarım, bankacılık, tüketim, balıkçılık, sağlık, konut, sigorta, sanayi ve hizmet sektöründe faaliyet göstermektedir. Bu kooperatifler ICA çatısı altında 8 sektör örgütü altında toplanmışlardır. Uluslararası Tarım Kooperatifleri Örgütü (ICAO) Uluslararası Kooperatif Bankaları Birliği (ICBA) Dünya Tüketici Kooperatifleri (CCW) Uluslararası Balıkçılık Kooperatifleri Örgütü (ICFO) Uluslararası Sağlık Kooperatifleri Örgütü (IHCO) Uluslararası Konut Kooperatifleri Örgütü (ICA Housing) Uluslararası Kooperatif ve Sigorta Ortaklığı Federasyonu (ICMIF), Uluslararası Endüstri, Sanat ve Hizmet Kooperatifleri Örgütü'dür (CICOPA). Ayrıca ICA kooperatifleri ICA Afrika ICA Amerika ICA Asya-Pasifik ICA Avrupa olarak kıtasal örgütlere ve bölgesel sektörel örgütlere ve tematik komitelere sahiptir.

¹ Ziraat Mühendisi

Ülkemizde daha önceki yıllar ICA ve sektör örgütlerine 5 kooperatif üst örgütü üye iken günümüzde bugün bu sayı ikiye inmiştir. ICA'ye ve sektör örgütü olan ICAO'ya üye kooperatif üst örgütü Tarım Kredi Kooperatifleri Merkez Birliği ve Türkiye Ormancılık Kooperatifleri Merkez Birliği'dir. Ülkemizde gençlerin istihdamı için örnek bir kooperatif olan Genç işi kooperatifi ise ICA Gençlik Grubu ağı içinde yer almaktadır (1).

3.2. Ülkelerde Kooperatiflerin Çalışmaları

Kooperatifler başta gelişmiş ülkeler olmak üzere her zaman toplumsal kalkınmanın yolu olarak görülmüştür. Gelişmiş ülkeler aynı zamanda kooperatifçiliğinde gelişmiş olduğu ve kalkınmalarında kooperatiflerin payı büyük olan ülkelerdir. Kooperatifçilik hareketi uzun bir tarihi geçmişe sahip olan bu ülkeler kooperatifçilik kültürünün yüksek olduğu ve başarılı ve güçlü kooperatiflere sahip olduğu en büyük kapitalist diye nitelediğimiz ülkelerdir.

Kooperatif ortaklıklarının nüfusa göre oranı ülkeden ülkeye farklılık göstermektedir. Bu oranın gelişmiş ülkelerde yüksek olduğu görülmektedir. Finlandiya ve Singapur'da her iki kişiden biri kooperatif üyesidir. Kanada, Yeni Zelanda, Honduras ve Norveç'de bu oran üç kişiden biri, ABD, Malezya ve Almanya dört kişiden biri kooperatif ortağıdır. Hane halkı bazında baktığımızda ise Finlandiya'da her iki hane halkından birinin kooperatif ortağı olduğunu görürüz. Japonya'da bu rakam her üç hane halkından biri olarak ifade edilmektedir.

Kooperatiflerin pazar payları incelediğimizde; Norveç, İsveç ve Finlandiya'da, Yeni Zelanda ve ABD'de süt üretiminin %80'inden fazlası kooperatifler tarafından karşılanmaktadır. Kore, Singapur ve Japonya'da balık ürünlerinin % 50'den fazlası kooperatifler tarafından pazara sunulmaktadır. ABD'de en büyük sağlık hizmetlerinin çoğunluğunu tüketici kooperatifleri şeklinde faaliyet yürütmektedirler. Japonya'da 120 tüketici kooperatifi yaklaşık üç milyon ortağa sağlık hizmeti vermekte ve koruyucu sağlık konularında faaliyet yapmaktadırlar. Japon tarım kooperatiflerinin kırsalda sağlık hizmeti veren 211 Tıp merkezi bulunmaktadır. Brezilya'da sağlık kooperatifleri ülkede önemli bir hizmet boşluğunu doldurmaktadır. Ayrıca tarım kooperatifleri de kırsalda sağlık hizmetleri veren tesislere sahiptirler.

Tüketici kooperatifleri bugün İngiltere başta olmak üzere İtalya, İsviçre, Singapur, Japonya, Kanada ve İskandinav ülkelerinde pazarın en büyük oyuncusudur. İskandinav ülkelerinde inşa edilen konutların çoğu kooperatifler tarafından yapılmıştır. ABD'de konut kooperatifleri konut üretiminde önemli bir pay sahibidir. İngiltere'de kiracı kooperatifleri sosyal konut ile kiralama sorunları için çözümler üretmişlerdir. ABD'de 1000'den fazla elektrik kooperatifi özellikle kırsal alandaki enerji ihtiyacının yüzde 12'sini karşılamaktadır. İtalya'nın bazı bölgelerinde ve İspanya'nın Bask bölgesinde işçi kooperatifleri bankacılık, teknik eğitim ve ürün geliştirme gibi konularda üyelerine hizmet sağlamaktadır. Ayrıca yaşlı ve özrürlü insanlara sağlık hizmeti verme gibi kişisel hizmet konularında gelişmekte olan kooperatiflerde vardır. Hindistan'da şeker ve keten kooperatifleri, Hindistan ve Bangladeş'teki süt ürünleri kooperatifleri, Uganda, Rwanda, Tanzanya, ve Kenya'daki tarımsal amaçlı kahve kooperatifleri başarılı işler yapmaktadırlar.

4. TÜRKİYE'DE KOOPERATİFÇİLİK

Tarihi geçmişi ahilik kültürüne dayanan kooperatifçiliğimiz Cumhuriyetin kurulması ile Büyük Liderimiz Mustafa Kemal Atatürk'ün önderliğinde modern anlamda bir yapıya kavuşmuştur. 1931 yılında İzmir İktisat Kongresinde yaptığı konuşmada "Kanaatim odur ki, muhakkak suretle birleşmede kuvvet vardır. Kooperatif yapmak, maddi ve manevi kuvvetleri, zeka ve maharetleri birleştirmek demektir. ...Müstahsillerin birleşmesinden şahsi menfaatlerini haleldar olacağını düşünenler tabii şikayet edeceklerdir." demiştir ve kooperatifçiliği desteklemiştir. Bugünkü kooperatifçilik uygun modeline uygun olarak kurulan Tarım Kredi ve Tüketim Kooperatiflerinde kurucu ortak olarak yer almıştır. Ayrıca bugünkü adıyla Türk Kooperatifçilik Kurumu'nun kuruluşuna önderlik etmiştir.

Ülkemizde kooperatiflerimiz önemli gelişmeler kaydederken, 1980'li yıllarda askeri hükümetlerin bası ve uygulamaya konulan hatalı politikalarla büyük zararlar görmüş ve engellenmiştir. Dünyada ve ülkemizde yaşanan ekonomik ve sosyal krizler kooperatiflerin ne denli bir vazgeçilmez model olduğunu ortaya koymuş ve kooperatifçiliğe yönelik yanlış politikalarla bir ölçüde vazgeçilmiştir. Dünyada global

kriz karşısında ekonomik ve sosyal çözümler üreten kooperatiflerin başarıları ve gelişen haberleşme teknolojilerinin etkisi ile hükümetler ve toplum tarafından görülmeye yakından izlenmeye başlamıştır.

Ülkemizde Kooperatifçilik ile ilgili olan 3 bakanlık mevcuttur. Bunlardan ana yetkili ve sorumlu olan bakanlık Ticaret Bakanlığı'dır. Ticaret Bakanlığı içerisinde kooperatifçilikten sorumlu ve yetkili bir Esnaf Sanatlar ve Kooperatifçilik Genel Müdürlüğü mevcuttur. Diğer iki bakanlık ise Tarım ve Orman Bakanlığı ve Çevre ve Şehircilik Bakanlığıdır. Kuruluş yasalarına göre kooperatiflerin kuruluşunu ve işleyişini düzenleyen 3 yasa vardır. 1581 sayılı yasa Tarım Kredi Kooperatifleri ve Birlikleri, 4572 sayılı yasa ise Tarım Satış Kooperatifleri ve Birlikleri ve 1163 sayılı Kooperatifler Yasasıdır. Bu yasalar ise kooperatif türlerinin kurulması ve işleyişini düzenlemektedir.

Ülkemizde Türkiye'de Kooperatifçilikteki sorunlar sahiplenme ve katılım yetersizlikleri, kurumsal yapılanma ve kapasite yetersizlikleri, finansman sorunları, yetersizlikleri, mevzuat yetersizlikleri ve denetim sorunu ve yetersizliğidir. Bu temel sorunlar çerçevesinde; Kooperatiflerin kooperatifçilik ilkelerine uygun yapılanmamış olması, aktif olarak işletilen kooperatif sayısının çok düşük olması, özerklik konusunda hala ciddi sorunlar bulunması ve ortakların kooperatiflere bilinçli olarak sahip çıkmıyor olması ve aidiyet duygusunun yetersiz olması kooperatifçilik modelinden gereken olumlu sonuçları elde etmeyi engellemektedir.

Ülkemizde 49 bin dolayında kooperatif bulunmaktadır. Bu kooperatiflerin bağlı oldukları 420 Kooperatif Birliği ve 15 Merkez Birliği bulunmakta ve kooperatiflerin 6 milyon kooperatif ortağı vardır. Kooperatif sayımız dünyadaki kooperatiflerin % 1,6'ini oluşturmaktadır. Ülkemizde kooperatifler yaklaşık 40 farklı konuda hizmet vermektedirler. Tarımsal kooperatiflerin 11,480'i Tarım ve Orman Bakanlığına Bağlı ve 385 'i Ticaret Bakanlığına bağlı olmak üzere toplam 11.818'dir. Ülkemizde tarım ile ilgili 14'ü Ticaret Bakanlığına bağlı, 133'ü Tarım ve Orman Bakanlığına bağlı kooperatiflerin ortak olduğu 147 Kooperatif Birliği bulunmaktadır. Merkez Birliği olarak sadece Tarım Orman Bakanlığına bağlı kooperatiflere ortak 8 Merkez Birliği bulunmaktadır (4). 1163 sayılı yasaya göre ülkemizdeki kooperatiflerin üst örgütü olarak Türkiye Milli Kooperatifler Birliği (TMKB) bulunmaktadır. TMKB'nin ulusal birlik örgütlenmesine olanak sağlayan 1163 sayılı Kooperatifler Yasası'nın yürürlüğe girmesinden ancak 22 yıl sonra 30 Aralık 1991 tarihinde kurulabilmiştir. Bugün TÜRKİYE KOOP (TMKB) Türk kooperatiflerinin üst örgütüdür. TMKB'ne ortak sadece 14 kooperatif merkez birliği ve kooperatif birliği vardır (3).

2012 yılı BM tarafından Uluslararası Kooperatifler Yılı ilan edilmesinin etkisi ile dünyada olduğu gibi ülkemizde de kooperatifleri tanıtmak için farkındalık çalışmalarına ağırlık verilmiştir. Ülkemizde olumlu bir gelişme olarak 2012-2016 yıllarını kapsayan Türkiye kooperatifçilik stratejisi ve eylem planında sorunlar ve çözüm yolları belirlenmiştir. Ancak ne 2012-2016 yıllarında ne de daha sonraki yılları kapsayan dönemlerde beklenen gelişmeler sağlanamamış ve gerekli adımlar atılamamıştır. Kooperatifçilerin beklentileri karşılanamamıştır.

5. 21 YÜZYILDA KOOPERATİFLER

1980'li yıllardan sonra dünyayı etkisi altına alan global krizlerin ortaya çıkardığı ekonomik, sosyal krizler ve doğal dengenin bozulması sonunda yaşanan doğal afetler BM ve uluslararası kuruluşları harekete geçirmiştir. 2030 ve 2050 'li yıllarda dünyayı bekleyen sorunlar tüm ülkeleri ve uluslararası kuruluşları BM'nin Sürdürülebilir Kalkınma hedeflerinin etrafında toplanmıştır. Dünyada ve ülkelerdeki kötü gidişe karşı kooperatiflerin deneyimleri ve başarıları dikkate alınmış kooperatifler global krizlerin çözümünde ülkelere model olarak tavsiye edilmeye başlamıştır.

Kalkınmakta olan ülkelerde Uluslararası Kooperatifler Birliği (ICA), Birleşmiş Milletler (BM), BM'ye bağlı Gıda ve Tarım Örgütü (FAO) ve Uluslararası Çalışma Örgütü (ILO) gibi uluslararası örgütlerin çabalarıyla global sorunlara çözüm üreten kooperatiflerin dünyada ön plana çıkması sağlanmıştır. Dünyada hızlı sanayileşme ve şehirleşmenin ardından ortaya çıkan ihtiyaçlar karşısında yeni kooperatiflerin oluşumu gerçekleşmiştir. ICA Değerleri ve kooperatif ilkeleri, BM 2001 Yönergesi ve ILO'nun kooperatiflerin desteklenmesi konusundaki 193 numaralı tavsiye kararı kooperatiflerin kurulmasında rehber olmanın yanı sıra hükümetlerin kooperatiflerin kuruluşlarındaki rollerine de kısıtlama getirmiştir. Bu karara göre hükümetlerin kooperatiflerin iç işleyişinden tümüyle uzak durmalarını tavsiye etmektedir. ILO'nun 193

numaralı tavsiye kararı sürdürülebilir ekonomik kalkınma ve adil istihdamın sağlanabilmesi için ülkelere kooperatiflerin iş kapasitelerinin artırılması gerektiğine işaret edilmiştir.

ILO'nun kooperatifçilik çalışmalarını yürüten ILO COOP dünya genelinde bütün ülkelerde kooperatifçiliğin geliştirilmesi ve farkındalığının artırılması yönünde önemli çalışmalar yürütmektedir. ICA'nın çalışmalarına büyük destek vermekte ve konu ile ilgili önemli çalışmalar etkin yer almaktadır. Bu yıl ILO COOP 100'üncü kuruluş yılını büyük bir etkinlik ile kutlamıştır. Bu etkinliklerde dünyadaki önemli kooperatif deneyimlerini ve çalışmalarını sosyal medya aracılığı ile de dünya ile paylaşmıştır (2).

Birleşmiş Milletler üye ülkelere global sorunların çözümünde model olarak kooperatifleri göstermektedir. BM 2012 Yılı Uluslararası Kooperatifçilik Yılı ilan ederken kooperatiflerin tarihsel süreç içinde insan ve çevre odaklı başarılarını dikkate almıştır. Nitekim her yıl temmuz ayının ilk haftasında Uluslararası Kooperatifler Yılı'nın kutlamaları etkinliklerinde kooperatiflerin global sorunların çözümünde önemli bir model olduğunu dünya ile paylaşmaktadır.

6. SONUÇ

Dünyada insanlığın geleceğini tehdit eden küresel sorunlar hızla artmaktadır. Bugüne kadar uygulanan yanlış ekonomik politikalar çözüm üretemiştir. Ekonomik ve sosyal sorunlar yanında çevre sorunlarında hızla artmıştır. Geldiğimiz noktada sorunların toplumsal dayanışma ile aşılmasından başka çözüm yolu görünmemektedir. Kooperatifçilik içinde bulunduğumuz çağda küresel sorunlar karşısında geçmişte olduğu gibi yine BM'ninde önerdiği çözüm modelidir. Dünyada ve ülkemizdeki kooperatifçilik uygulamaları ve sonuçları bizlere kooperatiflerin çözüm için ne denli gerekli olduğunu göstermektedir. Yaşanan ekonomik ve sosyal krizlerin halkın katkısı ve desteği olmadan aşılması mümkün değildir.

Bireylerin her alanda kooperatif kurmaları ve sorunlarına çözümler yaratabilmeleri için toplumsal duyarlılık ve farkındalık artırılmalıdır. Geçmişte olduğu gibi ülkemizde yine kooperatifçilik eğitimi ilkokuldan başlamalıdır. Eğitimin her aşamasında kooperatiflere yer verilmelidir ve desteklenmelidir. Kooperatifçilik istatistiklerinin sağlıklı şekilde tutulması sağlanmalıdır. Kooperatiflerin kayıtlı ekonominin ve kamu menfaatlerinin korunması noktasında en önemli model olduğu dikkate alınarak sorunlarının çözümü için yasal düzenlemeleri zamanında yapılmalıdır. Kooperatiflere vergi ve finansman kolaylıkları sağlanmalıdır. Tarımda üreticiler kadar tarıma hizmet veren tarım işçileri, ziraat mühendislerimiz ve teknisyenlerimiz olmak üzere tüm meslek grupları emek kooperatifler çatısı altında ekonomik örgütlenmeye gitmelidir.

Kaynaklar:

1. <https://www.ica.coop/en/about-us/international-cooperative-alliance>
 2. <https://www.ilo.org/global/topics/cooperatives/lang--en/index.htm>
 3. <http://www.turkey.coop/>
 4. <https://www.tarimorman.gov.tr/TRGM/Link/33/Tarimsal-Orgutlenme-Cizelgesi>
- Çizelge 1. Ülkemizde Kooperatiflerin bağlı oldukları Bakanlıklara göre sayısı

İlgili Bakanlık	Kooperatif		Birlik		Merkez Birliği	
	Sayı	Ortak	Sayı	Koop.	Sayı	Birlik
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	25.232	1.251.811	183	7.775	4	51
Tarım ve Orman Bakanlığı	11.474	3.288.301	133	7.271	8	139
Ticaret Bakanlığı	12.103	1.519.887	104	1.899	3	58
Toplam	48.809	6.059.999	420	16.945	15	248

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı

Çizelge 2. Çevre Şehircilik ve Tarım Orman Bakanlığı'na bağlı kooperatiflerin sayıları.

İlgili Bakanlık	Kooperatif Türleri	Kooperatif		Birlik		Merkez Birliği	
		Sayı	Ortak	Sayı	Koop.	Sayı	Birlik
Çevre ve Şehircilik Bakanlığı	1 Konut Yapı Kooperatifi	23.164	1.038.614	172	5.251	4	51
	2 Küçük Sanayi Sitesi Yapı Koop.	984	133.259	5	2.460	-	-
	3 Toplu İşyeri Yapı Kooperatifi	1.084	79.938	6	64	-	-
	Ara Toplam	25.232	1.251.811	183	7.775	4	51
Tarım ve Orman Bakanlığı	1 Pancar Ekicileri Kooperatifi	31	1.382.627	1	31	-	-
	2 Tarım Kredi Kooperatifi	1.625	830.188	17	1.625	1	17
	3 Tarımsal Kalkınma Kooperatifi	6.807	746.164	85	4.706	5	95
	4 Sulama Kooperatifi	2.451	298.654	13	678	1	13
	5 Su Ürünleri Kooperatifi	560	30.668	17	231	1	14
	Ara Toplam	11.474	3.288.301	133	7.271	8	139

Kaynak: Ticaret Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı

Çizelge 3. Ticaret Bakanlığı'na bağlı kooperatiflerin sayıları

Ticaret Bakanlığına Bağlı Kooperatif Türleri	Kooperatif		Birlik		Merkez Birliği	
	Sayı	Ortak	Sayı	Koop.	Sayı	Birlik
TÜRKİYE KOOP	-	-	3	55	11	185
1 Kredi ve Kefalet Kooperatifi	992	673.147	32	958	1	32
2 Tümaa Satış Kooperatifi	295	300.357	13	278	-	-
3 Tümaa Kooperatifi	2006	164.775	8	66	1	9
4 Motorlu Taşıyıcılar Kooperatifi	5.471	162.331	37	512	1	17
5 İşletme Kooperatifi	728	113.541	1	7	-	-
6 Tenaiz Tevzi Kooperatifi	244	23.383	2	10	-	-
7 Üretim Pazarlama Kooperatifi	461	18.396	2	20	-	-
8 Turizm Geliştirme Kooperatifi	345	17.051	2	20	-	-
9 Yardımlaşma Kooperatifi	18	10.100	-	-	-	-
10 Karayolu Yolcu Taşıma Koop.	582	9557	1	7	-	-
11 Küçük Sanat Kooperatifi	217	7.175	5	14	-	-
12 Karayolu Yük Taşıma Kooperatifi	133	3.926	-	-	-	-
13 Eğitim Kooperatifi	60	3.117	-	-	-	-
14 Yaş Sebze Meyve Paz. Kooperatifi	29	2.951	-	-	-	-
15 Gayrimenkul İşletme Kooperatifleri	193	3.764	-	-	-	-
16 Kadın Girişimi Üretim ve İşl. Koop.	161	1.829	-	-	-	-
17 Tedarik ve Kefalet Kooperatifleri	8	606	-	-	-	-
18 Hamal Taşıma Kooperatifleri	7	606	-	-	-	-
19 Yayıncılık Kooperatifleri	21	484	-	-	-	-
20 Deniz Yolcu Taşıma Kooperatifleri	30	528	1	7	-	-
21 Yenilenebilir Enerji Üretim Koop.	45	685	-	-	-	-
22 Pazarcular Kooperatifleri	8	445	-	-	-	-
23 Sigorta Kooperatifleri	5	603	-	-	-	-
24 Hizmet Kooperatifleri	23	316	-	-	-	-
25 Bilimsel Ar-Ge Kooperatifleri	10	93	-	-	-	-
26 Sağlık Hizmetleri Kooperatifleri	2	53	-	-	-	-
27 Fikri Mülk. Hak ve Pro. Dan. Koop.	3	24	-	-	-	-
28 Deniz Yük Taşıma Kooperatifleri	1	9	-	-	-	-
29 Kalkınma Kooperatifleri	5	35	-	-	-	-
30 Basın Yayın İletişim Kooperatifleri	-	-	-	-	-	-
31 Çocuk Bakım Hizmetleri Koop.	-	-	-	-	-	-
Toplam	12.103	1.519.887	104	1.899	3	58

Kaynak: Ticaret Bakanlığı

BİRİNCİ TÜRKİYE (İZMİR) İKTİSAT KONGRESİNİN HATIRLATTIKLARI¹

(17 Şubat/4 Mart 1923)

Serdar ŞAHİNKAYA²

Yazıya, 2020 yılını bitirirken 1923'ü anlayabilmek, değerlendirebilmek için kritik bir soru sorarak başlayalım; Tarihi kimin kalemiyle yazıyorsunuz ya da kimin gözlüğüyle okuyorsunuz?

Bu toprakların çocukları, “ateşi ve ihaneti gördü” ve “dövüştü yeni bir âlem için” ve kazandı ve de bu toprakları yeniden yurt yaptı.

1922'nin 9 Eylülünde emperyalizmi, Ege'ye gömdü.

Ortalık yangın yeri idi.

Emperyalizmi İzmir'de denize döken muzaffer orduların başkumandanı Gazi Mustafa Kemal Paşa ve arkadaşları tam beş ay sonra 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihlerinde önceden tasarladıkları İktisat Kongresi'ni, Yunan işgaline inat¹ İzmir'de topladılar.

Bu yazı, Birinci² Türkiye (İzmir) İktisat Kongresi'ne dair kimi izleri sürerek hatırlatmalarda bulunmayı ve günümüze ışık tutmayı amaçlamaktadır. İzler esas olarak başkumandan Gazi Paşa'nın Kongreyi açarken yaptığı oldukça ayrıntılı ve çok önemli konuşmasının kurgusu doğrultusunda olacaktır³.

Resim 1: Gazi Mustafa Kemal, Türkiye (İzmir) İktisat Kongresi için gittiği İzmir'de Kongreden bir gün önce İzmirli hanımlarla toplantı yapmıştır, 16 Şubat 1923

Kaynak: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, İzmir İktisat Kongresi 17 Şubat-4Mart 1923.Stil Matbaacılık A.Ş. 2004.

“ Milletimiz mazisinden değil, artık istikbalinden mesuldür”⁴

Cumhuriyet'in kuruluşuna giden sürecin başlangıcı, Ulusal Kurtuluş Savaşı ve Büyük Zaferdir. Bu zafer, mazlum bir ulusun emperyalizm karşısında boyun eğmeyişidir. Bu zafer, “Yoksulların Zaferidir”.

¹ Bu yazının ilk biçimi 2016'da İzmir Atatürk Organize Sanayi Bölgesi Dergisi için kaleme alınmıştır.

² Dr. 21. Yüzyıl İçin Planlama Grubu Koordinatörü. eposta:serdarsahinkaya35@gmail.com

Cumhuriyet'e ait iktisat politikalarının başlangıç hedefleri, Türkiye İktisat Kongresi'ndedir⁵. Kongre, 9 Eylül, yani Yunanlıların İzmir'den kovulmasını izleyen beş ay sonra, 17 Şubat-4 Mart 1923 tarihlerinde İzmir'de ülkenin birçok yerinden gelen, toplumu oluşturan sınıfları, farklı bir ifade ile İşçi, Sanayici, Çiftçi ve Tüccar gruplarını temsil eden 1135 delege ile toplanmıştır⁶.

Çiftçi Grubu

Tüccar Grubu

Sanayici Grubu

İşçi Grubu

Resim 2: İktisat Kongresine Katılan Delege Gruplarının Armaları

Kaynak: Gündüz Ökçün, Türkiye İktisat Kongresi – 1923 İzmir.-Haberler_Belgeler_Yorumlar. Üçüncü Basılış. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No.471. 1981.

Türkiye İktisat Kongresine ve Gazi Paşa hazretlerinin Kongre açış konuşmasına değinmek önemlidir. Çünkü Türkiye Cumhuriyeti Devletinin bir anlamda "kökleri" oradadır. Farklı bir ifade ile dünü anlamada, bugünü kavramada ve yarını oluşturmada oldukça öğretici ipuçları taşımaktadır.

Resim 3: Kongrenin Yapıldığı Hamparsumyan Han, 1974 yılı dış görünüş

Kaynak: İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, İzmir İktisat Kongresi 17 Şubat-4Mart 1923. İstanbul, Stil Matbaacılık A.Ş. 2004.

Kongre Başkanlığına Kâzım Karabekir Paşa⁷, divan kâtipliğine de İstanbul Millî Türk Ticaret Birliği'nden Ahmet Hamdi (Başar)⁸ seçilmiş, Hamparsumyan Hanın ikinci katı Kongre'ye tahsis edilmişti. Pek çok izleyici⁹ yanında Sovyetler Birliği ve Azerbaycan Büyükelçiliklerinden birer diplomat da vardı. Gazi Paşa, sivil giyinmişti ve kalpaklı idi. Başkanlık kürsüsünün sol tarafında maiyetiyle birlikte kendisine ayrılan yere oturdu. Kongre divanının seçiminden sonra açış konuşmasını yapmak üzere kürsüye geldi. Salondakiler sonsuz bir heyecanla kendisini alkışladılar¹⁰.

Aynı günlerde Lozan'da bulunan İsmet İnönü başkanlığındaki Türk delegasyonu ise özellikle kapitülasyonların kaldırılması ve iktisadi bağımsızlık için gerilimli bir uğraş vermektedir. Ankara Hükümeti'nin önüne Osmanlı dönemine ait 300-400 yıllık hesaplar çıkarılınca da uzlaşma sağlanamamış ve görüşmeler, Gazi'nin bilgisi dâhilinde, 4 Şubat 1923 tarihinde Ankara'nın kendisine dayatılan anlaşma hükümlerini reddetmesi üzerine kesintiye uğramıştır.

Resim 4: Derso ve Kelin'in çizgileriyle Lozan'da Türk Heyeti

Kaynak: Serdar Şahinkaya. "Yollar Dikensiz Gül Bahçesi Değildi: Türkiye (İzmir) İktisat Kongresi (17 Şubat-4 Mart 1923). Nasıl Toplandı? Kimler Katıldı? Hangi Kararlar Alındı?". Görsel Sunum. İnönü Vakfı. Pembe Köşk. 19 Nisan 2014.

Bu gelişmeler, Kongreyi daha da anlamlı kılmaktadır. Aslında emperyalistler, Lozan'da, askeri olarak zafer kazanmış bir ulusa, devlet kurdurmamak için var güçleri ile bastırmaktadır. İşte Başkumandan Gazi Paşa, bunun nedenlerini de Kongre konuşmasında aşağıdaki şekilde belirtmektedir.

"Efendiler; Görülüyor ki, bu kadar kesin, yüksek ve başarılı bir askeri zaferden sonra dahi, bizi sulha kavuşmaktan alıkoyan neden, doğrudan doğruya iktisadi sebeplerdir, iktisadi anlayıştır. Çünkü bu Devlet, iktisadi egemenliğini sağlayacak olursa; o kadar kuvvetli bir temel üzerinde yerleşmiş ve yükselmeye başlamış olacaktır ki, artık bunu yerinden kımıldatmak mümkün olamayacaktır. İşte düşmanlarımızın, hakiki düşmanlarımızın olur diyemedikleri, bir türlü kabul edemedikleri budur."

Tartışılan ve kafa karışıklığına yol açan bir soru:

İKTİSAT KONGRESİ, LOZAN KONFERANSI KESİLDİĞİ İÇİN Mİ TOPLANDI?¹¹

Türkiye (İzmir) İktisat Kongresi'nin Lozan görüşmeleri kesildiği sırada toplandığı doğrudur. Barış Konferansı 4 Şubat'ta kesilmiş, Kongre bundan on üç gün sonra, 17 Şubat 1923'te toplanmıştır. Ancak, Kongreye Lozan'daki görüşmeler kesilince karar verilmemiş, Kongrenin toplanması çok önceden, 'Kasım 1922'de kararlaştırılmıştır.

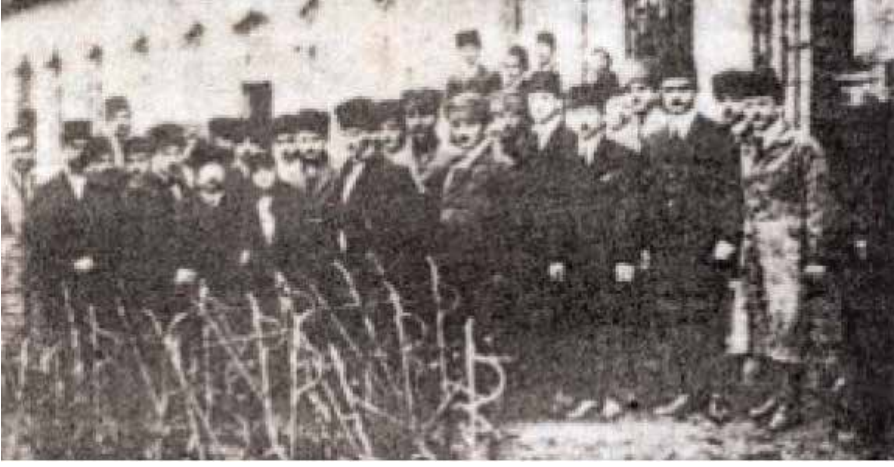
İktisat Vekili Mahmut Esat Bey (Bozkurt) ile "Kongreyi İktisat Vekaleti mi Heyeti Vekile mi kararlaştırdı; bir sürü vekil Kongre üyesi seçildi, Meclis toplanmazsa ne olacaktır" diye bu kararı eleştiren muhalif milletvekili Ali Şükrü Bey arasındaki tartışma

Meclis tutanaklarına geçmiş ve rahmetli hocamız Gündüz Ökçün'ün kitabına da aktarılmıştır.

İktisat Vekili Mahmut Esat Bey, Ali Şükrü Bey'in sorusuna 5 Şubat'ta TBMM'de yanıt verirken, İktisat Kongresi için illere resmi genelgenin "bir buçuk ay önce" (yani, Aralık ayında) gönderildiğini; kararın ise, Kasım'da verildiğini söyler ve Kongrenin kararlaştırılma öyküsünü de şöyle anlatır:

"(Yurdun bazı bölgelerinde ekonomik incelemelerde) bulunmak üzere bundan bir hayli müddet evvel seyahatim esnasında memleketimin pek çok ihtiyacını yakından gördüm. Ve uzun senelerden beri unutulmuş olan iktisadiyatımız hakkında memleketimiz iktisat âmillerinin bir araya gelerek düşüncelerini, nokta-i nazarlarını (görüşlerini) Büyük Millet Meclisine ve Büyük Millet Meclisi Hükümetine bildirmelerini ve teşebbüs-ü şahsileri (kişisel girişimleri) ile orada yapılması lazım gelen işlere derhal orada karar vererek harekete gelmelerini münasip gördüm. Ve 12 teşrin-i sâvide (Kasım'da) Başkumandan Paşa Hazretlerine İzmir'den telgraf çektim. Dedim ki, memleketin iktisadiyatı uzun senelerden beri unutulmuştur. İktisat âmilleri dinlenmemiştir. Bu meslek adamlarını dinlemek ve onların dileklerine göre bir iktisat programı vücade getirmek lâzımdır. Ve bu çok hayırlı olur. Bu hayırlı işin riyaset-i fahriyesini (fahri başkanlığını) kabul eder misiniz? diye sordum. Başkumandan Paşa hazretlerinden cevap aldım. Maâl memnuniye muvafakat ediyorlardı"

Lozan Barış Konferansı kesildiği için bir kongre düzenlemek ile önceden toplanması kararlaştırılmış bir kongrenin, Lozan görüşmelerinin kesilmesine denk gelmesi birbirinden farklı şeylerdir. İşte, mevzunun bam teli de budur. Hatta "Lozan kesildiği için kongre toplandı" iddiasının tam tersine, İktisat Kongresi'nin, "barıştan sonra" toplanmasının tasarlandığını ileri sürmek bile olanaklıdır. Çünkü barış konferansının kesilmesi bir yana, bu kadar uzun sürmesi bile taraflarca beklenmeyen bir durumdur.

Resim 5: Gazi Mustafa Kemal ve Türkiye (İzmir) İktisat Kongre Delegelerinden Bir Grup, Kongre Binası önünde, 27 Şubat–4 Mart 1923
Kaynak: Yaşar Aksoy, “İzmir’de Milli Burjuvazinin Kuruluşu”, Cumhuriyet’in İzmir’i. 9 Eylül 2008, Cumhuriyet Gazetesi Eki, s.44.

BU KONGRE, ERZURUM VE SİVAS KONGRELERİ KADAR ÖNEMLİDİR

Amasya Tamimi nasıl Kurtuluş Savaşını başlatan ve bu “savaş boyunca güdülen amaç ve esasların”¹² hukuki temel metnini oluşturmuşsa¹³, İzmir İktisat Kongresi de, bir miktar iddialı bulunsa da, 29 Ekim 1923 tarihinde ilan edilecek olan Türkiye Cumhuriyeti Devleti’nin ve bu cumhuriyetin niteliğini oluşturan iktisadi yapılanmanın ana kurgusu için ciddi birikim yaratmış/sağlamıştır.

Unutulmamalıdır ki, Erzurum Kongresi, Sivas Kongresi her yıl şenliklerle anılırken, üzerlerine bilimsel toplantılar yapılırken, her nedense aynı ölçüde önemli olan Türkiye (İzmir) İktisat Kongresine gereken hassasiyet gösterilmemiştir¹⁴.

Oysa, Gazi Mustafa Kemal Kongreyi açış konuşmasında¹⁵;

“Efendiler, Yüce Kurulunuzla bugün başlamış olan Türkiye İktisat Kongresi çok önemlidir. Çok tarihidir. Nasıl ki Erzurum Kongresi felâket noktasına gelmiş olan bu milleti kurtarmak hususunda Misak-ı Millî’nin ve Anayasanın ilk temel taşlarını sağlamada neden olmuş, etken olmuş öncü olmuş ve bundan dolayı tarihimizde, millî tarihimizde en önemli ve yüksek hatırayı yaratmış ise, kongreniz de milletin ve memleketin yaşantısını sağlayarak, gerçek kurtuluşuna yardımcı olacak kanunun temel taşlarını ve esaslarını ortaya koymak suretiyle tarihte çok büyük bir ad ve çok kıymetli bir yer almış olacaktır.

Bu kadar önemli ve tarihî kongrenizi açmak şerefini bana vermiş olmanızdan dolayı teşekkürler ederim. Ve böyle bir kongreyi yapanlar sizlersiniz. Bundan dolayı sizleri tebrik ederim”.

değerlendirmesini yaparak, Kongrenin önemini açıkça ortaya koymuştur.

BURAYI YABANCI SERMAYEYE ESİR ÜLKESİ YAPTIRTMAYIZ...

1920 Millî Misakı’yla saptanan ulusal sınırlar, savaş meydanında fiilen gerçekleştirilmişti; ama iktisadi egemenlik uğrunda mücadele Lozan’daki görüşme masasında hâlâ sürüyordu.

İktisat Kongresi’nin amaçlarından biri, siyasal önderlik ile çeşitli ekonomik gruplar, özellikle de İmparatorlukta yabancı sızmasının aracı olmuş ve Kemalist kadroların uygulamalarına şüphe ile yaklaşan ticaret kesimi arasında amaç birliği bulunduğunu dünyaya göstermekti¹⁶. Gösterildi de. Kongre de, Millî Türk Ticaret Birliği’nce temsil edilen bu grup, kuvvetli bir milliyetçi tutum aldı. İthal mallarına gümrük resmi konması hakkını savundular, Türkiye’deki yabancı sermayeye tavizler ya da tekel hakları tanınmasına karşı çıktılar, ülkenin karasularında serbest taşımacılık hakkı (kabotaj)¹⁷ talep ettiler ve mümkün olduğu kadar kısa zamanda para basma yetkisine sahip bir milli bankanın kurulmasını istediler. Yabancı sermaye, ancak milli ekonomiye yararlı olması koşuluyla kabul edilebilirdi. Kongrede ortaya atılan önlemlerin hemen hepsi tek bir temel hedefe yöneliyordu: Bir milli ekonominin kuruluşunu ilerletmek ve doğmakta olan cumhuriyet devletinin sosyoekonomik temelini kısa sürede oluşturacak ekonomik güçleri geliştirmek¹⁸.

Bu çerçevede Başkumandan Mustafa Kemal Paşa'nın kongre konuşmasındaki "yabancı sermaye" ilgili hususu da burada belirtmekte yarar bulunmaktadır:

"Efendiler, İktisadi alanda düşünür ve konuşurken, sanılmasın ki dış sermayeye karşıyız, hayır bizim memleketimiz geniştir. Çok emek ve sermayeye ihtiyacımız var. Kanunlarımıza uymak şartıyla dış sermayelere gerekli teminatı vermeğe her zaman hazırız. Yabancı sermaye çalışmalarımıza eklensin ve bizim ile onlara için yararlı sonuçlar versin fakat eskisi gibi değil. Hakikaten mazide ve bilhassa Tanzimat devrinden sonra yabancı sermayesi memlekette müstesna bir mevkiye sahip oldu. Ve ilmi manasıyla denebilir ki, devlet ve hükümet yabancı sermaye yabancı sermayenin jandarmalığından başka bir şey yapmamıştır. Artık her medeni devlet gibi, millet gibi, yeni Türkiye dahi buna razı olamaz; burasını esir ülkesi yaptıramaz. (bravo sesleri, alkışlar)."

Bu sözler, son derece açık ve nettir. Lâkin süreç içerisinde kimi çevreler 'cimbızlama' yaparak sadece "sanılmasın ki dış sermayeye karşıyız" ibaresini adeta bir slogan gibi kullandılar/kullanmaktadırlar.

BÜTÜN ESASLAR EKONOMİ PROGRAMINDAN ÇIKMALIDIR...

Başta Gazi Mustafa Kemal olmak üzere Cumhuriyet kadrolarının tümü için herhangi bir iktisadi görüşleri yoktur, onlar sadece kültür devrimcisidir diyenlere en açık cevap yine Kongre konuşmasındadır:

"Arkadaşlar;

Bence yeni devletimizin, yeni hükümetimizin bütün esasları, bütün programları ekonomi programından çıkmalıdır. Çünkü, biraz önce söylediğim gibi, her şey bunun içinde toplu halde bulunmaktadır. Bundan dolayı çocuklarımızı o şekilde eğitip, öğretmeliyiz. Onlara, o şekilde bir eğitim vermeliyiz ki ticaret, tarım ve sanat dünyasında ve bütün bunların çalışma alanlarında yararlı olsunlar, etkili olsunlar, çalışkan olsunlar, yaratıcı birer organ olsunlar. Bu nedenle eğitim programımızda, gerek ilk tahsilde, gerek orta öğretimde; verilecek bütün bilgiler, bu görüşe uygun olmalıdır. Maarif programlarımız böyle düzenlenince, devletin diğer şubeleri için düşünülecek programlar da ekonomi programına dayanmaktan kendilerini kurtaramazlar. Esaslı bir program yaparak, bunun üzerinde, bütün milleti aynı uygunluk içinde yetiştirmek ve eğitmek gerekmektedir"

Resim 6: Gazi Mustafa Kemal ve Kazım Karabekir Paşa'nın Kongre için geldikleri İzmir Basmahane Garında karşılaşmaları
Kaynak: Yaşar Aksoy, "İzmir'de Milli Burjuvazinin Kuruluşu", Cumhuriyet'in İzmir'i. 9 Eylül 2008, Cumhuriyet Gazetesi Eki, s.58.

"EMEK MİSAK-I MİLLİSİ" VE "ÇALIŞKANLAR DİYARI"

Gazi Paşa'nın Kongre konuşmasında iki kritik önemdeki hususun altı çizilmelidir: 'Sınıfsız toplum' ve 'Emek Misak-ı Millisi'¹⁹. Gazi'nin bu konularda sözlerine değinmeden İzmir'li hemşerimiz Kaptan Attilâ İlhan'ın yazdıklarına bir göz atalım:

"(...) Hangi öğrenciye Misak-ı Millî'yi sorsan, Anadolu dikdörtgenindeki Türkiye Cumhuriyeti'nin o ateş, kan ve barut yıllarında keskinleştirilmiş, 'toprak bütünlüğü' nü anlar. Oysa Gâzi Mustafa Kemal'in inkılâp

idrakinde 'Üç Misak-ı Millî' birbirini tamamlıyor; böylece, ciddi bir 'uluslaşma' sürecini başlatıyor: İlk Misak-ı Millî, Anadolu'nun toprak bütünlüğü, Osmanlı 'mülkünü' nihayet üzerinde yaşayanlara bir 'yurt' ya da 'vatan' olmasıdır. Ama bu yetmez. O yurttan yaşayan halkın 'millet'e dönüşmesi, vazgeçilmez bir şarttır; bu şartın gerçekleşmesi ise diğer iki- ve nedense es geçilen- Misak-ı Millî'ye bağlıdır; İlki 'Sây'ı (Emek) Misak-ı Millî'si, ikincisi 'Maarif Misak-ı Millî'si!'. Mustafa Kemal, ilkinde İzmir İktisat Kongresinde adınca söz etmişti."²⁰

Bakalım Gazi Paşa neler söylemiş:

"Bizim halkımızın çıkarları birbirinden ayrılır. Sınıflar halinde değil aksine, varlıkları ve çalışmalarının ürünleri ile birbirleri için gerekli olan meslek sınıflarından oluşmuştur. Bu dakikada dinleyicilerim de çiftçilerdir, sanatkârlardır, tüccarlardır, işçilerdir. Bunların hangisi bir diğerine karşı olabilir. Çiftçinin sanatkâra, sanatkârın çiftçiye, çiftçinin tüccara ve bunların hepsinin birbirlerine ve işçiye muhtaç olduğunu kim inkâr edebilir. Bugün mevcut fabrikalarımızda ve daha da artmasını dilediğimiz fabrikalarımızda kendi işçilerimiz çalışmalıdır. Refah içinde ve memnun olarak çalışmalıdır bütün bu saydığımız meslek sınıfları aynı zamanda zengin olmalıdır ve hayatın gerçek tadını duyabilmelidir ki çalışmak için güç ve kuvvet bulabilsin. Bundan dolayı programdan söz edildiği zaman âdeta denilebilir ki; bütün halk için bir Emek Misak-ı Millî'sidir ve böyle bir Emek Misak-ı Millî'si etrafında toplanmaktan hâsıl olacak siyasî şekil ise, alelâde bir parti niteliğinde düşünülmemelidir"

Yine hemşerimiz Attilâ İlhan, Gazi Paşanın buradaki son cümlesi için diyor ki; "Son cümle hiç kuşkusuz, CHP'yi "alelâde", hatta "enayi" bir parti haline getirenler için "yaman bir fırçadır".²¹

Ve Gazi Paşa, isteğini, dileğini ve özlemini dile getirmektedir:

"(...) İsteğimiz şudur: Bu memleketin halkı ellerinde örnekleriyle; tarım, ticaret, san'at emek ve sabanın temsilcisi olsun. Artık bu memleket fakir, millet değersiz değildir. Memleketimiz zenginler memleketidir. Bu yeni Türkiye'nin adına 'çalışkanlar diyarı' denir. İşte millet böyle bir devir içinde bulunuyor. Kongreniz bir devri yaratacak ve tarihini de yazacaktır. Bu tarih kitabında en büyük makam çalışkanlara ait olacaktır".

ÜÇ KONUŞMA, İKİ SİYASİ ÇİZGİ

Ateşle, barutun dans izlerinin henüz silinmediği o

tarih dönemecinde toplanan Kongre'ye yansıyan 'iki anlayışın', farklı bir ifade ile 'iki siyasi çizginin' karşılaştırmalı analizini Korkut Boratav Hocamız²², Milli Mücadelenin kahramanlarından, özellikle Doğu Cephesinde zafere çok önemli katkılar yapmış olan Kazım Karabekir ve Gazi Mustafa Kemal'in konuşmalarındaki fikir planları üzerinden yapmaktadır.

Boratav, aynı zamanda Kongrenin Başkanı da olan Karabekir'in yaptığı konuşmanın şu satırları vurgular:

Resim 7: Kazım Karabekir

Kaynak: Serdar Şahinkaya, "Yollar Dikensiz Gül Bahçesi Değildi: Türkiye (İzmir) İktisat Kongresi (17 Şubat – 4 Mart 1923). Nasıl Toplandı? Kimler Katıldı? Hangi Kararlar Alındı?". Görsel Sunum. İnönü Vakfı. Pembe Köşk. 19 Nisan 2014.

"İktisattan ben şu üç maddeyi temel biliyorum: Birincisi, insanlarımızı, hayvanlarımızı, istihsalatımızı iyi koruyalım. İkincisi üretimimizi çoğaltmak, harice satıp para çekmek gerekir. Üçüncüsü pek mühimdir.(...) Sarfiyat ve tüketimi azaltmak, bu hususta özellikle hanımlara büyük görevler düşüyor. Düşünler nedeniyle mahvolan aileler var, moda yüzünden bedbaht kalan aileler var. Moda ve düşünlerle meydana gelen tahripkâr israflardan kaçınmalıyız."

Fakat, 1923 Şubatında iktisadi sorunlardan Karabekir Paşa'nın anladıklarının ve temsil ettiği zihniyetin bu olduğunu ve bir de Karabekir Paşanın Kongreye son katkısının da, büyük ihtimalle onun kaleminden çıkmış gibi görünen ve yine aynı anlayışı yansıtan Kongrenin Misak-ı İktisadi olduğunu da altı çizilmelidir²³. Ve unutulmamalıdır ki; Türkiye Cumhuriyetinin kuruluşuna ve büyük

devrimlere giden sürecin başlangıç noktasında, yeni rejimin yönetimine aday olan kadroların bir bölümünü temsil eden zihniyet, Millî Mücadelenin kahramanlarından biri olan Kazım Karabekir'in bu ifadelerinde kendini göstermektedir.

İkinci Anlayışın Temsilcileri Gazi Mustafa Kemal ve Mahmut Esat Bozkurt ve de "Kılıç-Saban İkilemi"

Mustafa Kemal'in konuşması, aslında, bir büyük devrimcinin geçmişle, yani eski rejimle hesaplaşmasıdır. Fakat, geçmişle hesaplaşmanın bir kolay yöntemi vardır. Bu, Osmanlı İmparatorluğunun çöküş yıllarına odaklanarak yapılabilir. Mustafa Kemal, kendi aktif hayatının, canlı izlenim ve yargılarını da kullanarak Abdülhamit'ten başlayıp, Vahdettin'e kadar giden çöküş ve yozlaşma döneminin en açık seçik örneklerini Kongreye katılan delegeye hatırlatabilirdi.

Gerçekten de Gazi Paşa böyle bir yolu seçmemiş ve doğrudan doğruya düzenin zirve noktasını temsil eden üç büyük sultanla hesaplaşmayı tercih etmiştir. Çünkü Gazi, sonraki dönemlerde siyasi ve toplumsal çöküntüyü hazırlayan etkenleri Osmanlı İmparatorluğunun oluşumundaki deformasyonda arayacak ve onu vurgulamaya çalışacaktır.

Boratav'ın sadeleştirip, özetlediği satırlar ile sürdürürelim;

"Osmanlı tarihinde bütün çabalar, milletin gerçek ihtiyaçlarını karşılamaya değil, kudretli ve azametli padişahların ihtiraslarını tatmine yönelmişlerdir. Mesela Fatih, Selçuklu ve Bizansın da mirasıyla yetinmedi; Garbi Roma İmparatorluğuna da konmak istedi. Mesela Yavuz Sultan Selim, Asya İmparatorluğunu birleştirerek bütün bir İslam ittifadını peşinde koştu. Kanuni Sultan Süleyman Akdeniz'i bir Osmanlı gölü yapma, hatta Hindistan üzerinde nüfuz kurmak gibi bir siyaset takip etmedi. Bu ihtirasları hayata geçirmede bütün milleti, toplumun unsur-u aslisini kullandılar. Onları uzun seferlerde, fütihat meydanlarında kullandılar. Millet kendi yurdunda hayatını sürdürmek için, üretim için çalışmaktan mahrum kılınarak diyar diyar dolaştırılıyor. Bu tacidarlar, milleti böyle diyar diyar dolaştırmakla yetinmiyorlar. Fatihler kılıçla fütihat yaparken, fetholunan ülke halklarına unsur-u aslinin hukukundan birçok şeyleri onlara bahşediyorlar; imtiyazlar veriliyorlardı. Onlar da kendilerine verilen imtiyaz ve muhtariyetler sayesinde sabanlarına yapışıyorlar ve çalışıyorlardı. Kılıçla fütihat yapanlar, sabanla fütihat yapanlara binnetice terk-i mevki etmeye mahkûmdur. Kılıç kullanan kol

yorulur; fakat saban kullanan kol kuvvetlenir ve her gün daha çok şeye sahip olur".

Kılıç-saban ikilemi, Mustafa, Kemal'in iyi bilinen bir ifadesidir; ama ifadenin dayandığı arka plandaki analiz daha da önemlidir. Osmanlı düzeniyle hesaplaşmasını doğrudan doğruya Osmanlı tarihinin en yüce, en övgüye layık görülen üç büyük sultanını hedef alarak yapmasını öğretici bulan Korkut Hoca, devamla; "bununla yetinmiyor, emperyalizmin tarihiyle ilgili Kanada örneğini veriyor. Mustafa Kemal'e göre Fransızlar Kanada'yı kılıçla fethetmeye çalışırken İngilizler üretimle fethetmeye çalıştılar ve muvaffak olan İngilizler olmuştur. Bu benzetme, daha sonraları, emperyalizmin tarihçilerince Amerika kıtasında İspanyol ve İngilizlerin sömürgeleşme politikalarındaki farklılık vurgulanarak yapılan analizle çakışmaktadır.

Dikkat ediniz, kılıç-saban ikilemini yapıp sabandan yana tercihini yapan kişi, bir halk hareketi olduğu kadar, büyük bir savaşın da lideridir; Millî Mücadelenin muzaffer komutanıdır. Yani, kılıçla, beş ay önce Yunanlıları İzmir'de denize döken kişi, bu tespiti yapacak analiz gücünü, kavrayış gücünü ve devrimci perspektifi Kongreye gelen 1.135 kişilik heyete intikal ettiriyor.

Ve yine Boratav aynı yorumunda, "1923 Şubatında İzmir'de sergilenen bu iki zihniyet, Türkiye toplumunun, Türkiye Cumhuriyetinin tarihinin büyük şansını gösteriyor. Millî Mücadelenin liderliği Karabekir Paşa'nın temsil ettiği zihniyete tabi ve teslim olsaydı, Türkiye'nin yirminci yüzyıl tarihinin nasıl seyredebileceğini (...) en azından bir senaryo olarak Millî Mücadele sonunda yeni Türkiye toplumunu oluşturacak zihniyetin, Mustafa Kemal'in değil, Kazım Karabekir'in temsil ettiği zihniyet olması" halini düşünmemiz lazım geldiğinin de haklı olarak altını çizmektedir.

Kongreyi toplama fikrinin mimarı, İzmirli hemşerimiz ve dönemin genç İktisat Vekili Mahmut Esat Beyin, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın konuşmasının temel vurgusunu perçinleyen konuşmasına da satır başlarıyla bir göz atmak ve bir hakkı teslim ederek tarihe yeniden not düşmek önemlidir. Önemlidir zira Mahmut Esat Bozkurt hakkında 'derin tarihçilerin' mesnetsiz karalamalarına da bir yanıt oluşturacaktır.

"Aziz Türkiye'nin öz evlatları, hoş geldiniz, güzel Türkiye'nin ameleleri, san'atkârları, çiftçileri ve tacirleri hoş geldiniz, hür ve müstakil güzel yurdun yorulmaz cesur emekçileri, hayatını dişleriyle, tır-

naklarıyla kazanan ve şimdi hürriyet ve istiklâl yolunda şehit düşen yavrularının nerelerde gömülüp kaldığını bilemeyen, bir kırık mezar taşında fatiha okuyabilmek imkânın bile bulmayan çilekeş Türk hanımları hoş geldiniz (sürekli alkış sesleri). Amelle hanımlar, hoş geldiniz. Gelecek sene adedinizin daha çok olmasını dilerim”

Buraya dikkat isterim; bu sözlerin sahibine ırkçı ve faşist diyenlerin yüzleri hiç kızarmaz mı?

Resim 8: Mahmut Esat Bozkurt

Kaynak: Serdar Şahinkaya, “Yollar Dikensiz Gül Bahçesi Değildi: Türkiye (İzmir) İktisat Kongresi (17 Şubat – 4 Mart 1923). Nasıl Toplandı? Kimler Katıldı? Hangi Kararlar Alındı?”. Görsel Sunum. İnönü Vakfı. Pembe Köşk. 19 Nisan 2014.

Mahmut Esat Bey, mevcut iktisadi duruma ait meselelere girişmeden önce, iktisadi tarihimizi dört ana döneme ayırır;

“ (...) 1.Osmanlı İmparatorluğunun tesisinden Hilafetin intikaline kadar, 2)Hilafetin intikalinden Tanzimat’a kadar, 3)Tanzimat’tan Teşkilât-ı Esasiye devrine kadar, 4)Yeni Türkiye ve Teşkilât-ı Esasiye devri”

Her bir dönemin ana özelliklerini belirleyerek, İmparatorluğun gerilemiş ve çöküşüne dikkat çeken Mahmut Esat, dördüncü devrin “yeni bir devir, millet hâkimiyeti, Teşkilat- Esasiye devri” olduğunu vurgulamaktadır. Esat Bey’e göre, “hâkimiyeti milliyeye, millî hâkimiyet-i iktisadiye” dir. Çünkü “böyle olmazsa, hâkimiyeti milliyeye ‘serap’ olur”.

Teşkilât-ı Esasiye devrini de aşağıdaki biçimde tanımlar;

“gözyaşlarını silen, çalışanları efendi yapan, köylüyü mesut kılan, yeni Türkiye’yi iktisaden bir masure haline getiren devir”.

Mahmut Esat Bey konuşmasını, Teşkilat-ı Esasiye Kanunu’nun geçmiş düzenden farklarını, batıdaki gelişmeler ve büyük Fransız İhtilalinden örneklerle sürdürür. Yeni Türkiye’de takip edilecek iktisadi

sistemin/siyasetin, bugünkü sistemlerin hiç biri ile aynı olmayacağını altı çizilirken, memleketin tarihine ve ihtiyacına uygun ve özgün bir model oluşturulması fikri ön plandadır.

“Biz iktisat meslekleri tarihinde mevcut mekteplerin hiç birine mensup değiliz. Ne (bırakınız geçsinler, bırakınız yapsınlar) mektebine, ne de sosyalist, komünist, etatist veya himaye mekteplerinden değiliz. Bizim de, yeni Türkiye’nin yeni iktisadî manasına göre yeni bir iktisat mektebimiz vardır. Buna ben Yeni Türkiye İktisat Mektebi diyorum. Yukarıda zikrettiğim mekteplerden hiçbirine mensup olmamakla beraber memleketimizin ihtiyacına göre bunlardan istifade etmeyi de ihmal etmeyeceğiz. Yeni Türkiye muhtelit (karma) bir iktisat sistemi takip etmelidir. İktisadî teşebbüs kısmen devlet ve kısmen teşebbüs-ü şahsi tarafından deruhte edilmelidir. Mesela, büyük kredi müessesatını sanayî teşebbüsünü ilâh. Devlet idare edecektir. Çünkü memleketimizin iktisadi vaziyeti buna istilzam ediyor.”

Görüldüğü gibi seçilecek iktisadi sistem, karma iktisadi sistemdir.

Mahmut Esat, Gazi Mustafa Kemal Paşa’nın konuşmasındaki tematik çerçeveye birebir tekabül eder biçimde sınıf ve yabancı sermaye meselesini de;

“(…) dün olduğu gibi bugün de, bizde iktisadî manasıyla mütebellir bir sınıf meselesi mevcut değildir. Biz de tüccar da, çiftçi de, sanayî erbabı da amele de bütün iktisat âmillerimiz doğrudan yabancı sermayenin esir ve hizmetkârıdır. Bütün bu iktisat zümrelerinin birleşmesi, kendilerini teşkilâta bağlaması lâzımdır.

Zannedilmesin ki bu cihete işaret ederken yeni Türkiye İktisat Mektebinin ecnebî sermayesine karşı bir taassubu, bir husumeti ve adâveti vardır. Hayır, biraz evvel Paşamızın dedikleri gibi biz Türkiye’yi, iktisadiyatını bir esirler ülkesi halinde ecnebî sermayesinin eline terk ve tevdi edemeyiz. Fakat memleketimizde meşru bir surette kazanmak ve yaşamak isteyen yabancı sermayesine kanun ve nizamlarımıza tâbi olmak üzere Türkiyelilerden fazla bir imtiyaz, bir hile ardında koşmamak şartıyla memleketimizde her türlü teşkilâtı, hatta diğer milletlerin gösterdiği kolaylıkları irae etmeye her zaman hazırız” şeklinde değerlendirmektedir.

Konuşmasının sonunda cehaletin tasfiyesinin çok önemli olduğundan bahseden Esat Bey, ‘Çalışkanlar Diyarı’ nı şu sözlerle tarifler;

“Yeni Türkiye, sabanın, çekicin, sây’in, zekâ ve liyâkatin hakkını, hürriyet ve istiklalini istiyor ve cidâlini, öne çıkaracak harici ve dahili her kuvveti yıkmaya kâdir olabilecek bir surette yapıyor”.

KONGRE KARARLARI: BİR TOPLULAŞTIRMA

Kongreye katılan sanayici, çiftçi, tüccar ve işçi grupları tekliflerinin karara dönüşenleri, Kongreye katılan heyetlerce oybirliği ile alınan yabancı sermayeye dair esaslar ve de Misak-ı İktisadi Esaslarının toplamı 291 maddeden oluşmaktadır. Bu maddelerin çoğu ileride kurulacak olan Cumhuriyet Halk Fırkası'nın (CHF) programını oluşturacaktır.

	Kararlaştırılan Madde Sayısı	(%)
Misak-ı İktisadi Esasları	12	4.12
Sanayiciler	26	8.93
Tüccarlar	126	43.30
Çiftçiler	83	28.52
İşçiler	34	11.68
Yabancı Sermaye Esasları	10	3.44
Toplam Kararlaştırılan Madde Sayısı	291	100

Kararlaştırılan madde sayı ve yüzdelerinden hareketle, dönemin hâkim iktisadi aktörlerinin öncelikle tüccarlar ve sonrada çiftçiler olduğunu saptayabiliriz. Gerice tarımsal yapıların olduğu kırsallıkta, yoksul çiftçiler ve kârlarından taviz vermeden fiyatları insafsızca belirleyen tüccar sınıfının olduğu bir Türkiye resmi yeterince nettir.

Sonuç yerine;

- İzmir İktisat Kongresi'nin önümüze koyduğu önemli şey şudur: 1923 Türkiye'sinin ekonomisi nasıldır?
- Kongre, Türkiye'nin önündeki sorunların tümünü resmetmiştir; her alanda, ama her alanda. Günümüzde yapılan, yapılacak olan “kongrelerin” hiç birinde toplumsal katmanların / sınıfların birlikte olup taleplerini tartıştığı bir ortam ne yazık ki olmamıştır.
- Özellikle batısı, yıkılmış ve yakılmış bir ülke vardır. Karayolu neredeyse yoktur, demiryolları yabancı kumpanyalardadır, deniz ticareti yabancıların elindedir, tütün (Reji) yabancı tekeldir, köylerde temel sorun “asayiş”tir, bunun için köylerin birleştirilmesi önerilmektedir. Tarımsal toprak yoktur, tarım aletleri yoktur, makine yoktur, telgraf, telefon,

posta yoktur, ölçü ve tartılarda birlik yoktur, sigorta yoktur, yasa yoktur vs...

- Bilgi yoktur. “eğitimsizlik”, en büyük sorundur. Her “sınıf” kendi alanında eğitim kurumları kurulmasını ister ve bu diğer sınıflarca oybirliği ile kabul edilir, yetmez köylere okul, bu okula ziraat bahçesi, orada öğrencilere şu kadarı sebze, şu kadarı meyve olmak üzere fiili tarım öğretilmesi ve yükseköğrenim gören herkesin bir yıl zorunlu olarak köylerde öğretmenlik yapması istenir. Bu aydınlanmacı eğitim ile ilgili taleplerin 2016 Türkiye'sinden ne kadar uzağa düştüğü yeterince aşikâr değil midir?

- “Gümrük istiklali”, tüm sınıfların oybirliği ile istediği şeydir. Kabotaj hakkı da, yabancı tekellerin kaldırılması da oybirliğiyle kabul olunur. AB ile 1996'de imzalanan Gümrük Birliği Anlaşmasını tek taraflı bağlayıcılığı düşünüldüğünde aynı talep yeniden haykırılmalıdır.

- Her sınıf, vergide, resimde indirim, belirli süre vergi ödememe ayrıcalığı ve devlet desteği ister, diğer sınıflar destekler vs... Her sınıf “kredi” desteği ve bir ihtisas bankası ister. Evet, Türkiye birer birer işlevsiz kıldığı ve de sattığı kamusal sermayeli sektörel ihtisas bankalarını (Etibank, Emlak Bankası, Denizcilik Bankası, Devlet Yatırım Bankası) yeniden kurmalıdır. Zira sanayileşmesini başarı ile tamamlamış ülke örnekleri ortadır. Ve başarının arkasında mutlaka yol gösterici sektör ve yatırım planlaması ve de ihtisas bankacılığı yatmaktadır.

- Hiçbir sınıf yabancı sermayeye karşı değildir ama bütün sınıflar yabancı sermayenin tekel olarak gelmemesini, ülke yasalarına uymasını ve ülkeyi sömürmemesini ister. Bu yakıcı talep günümüz Türkiye'sinde yabancı sermaye girişi ve çıkışlarına dair yeni düzenlemeler tasarımına esin kaynağı olabilir, hatta olmalıdır.

- İzmir İktisat Kongresi'ni “şucu, bucu” diye yaftalamak yerine, “1923 iktisadının net fotoğrafı” ve daha ilân edilmemiş bir cumhuriyeti bekleyen iktisadi sorunların ve çarelerin neler olduğunu belirleyen bir “modus vivendi”dir.

- Unutulmamalıdır ki İzmir İktisat Kongresi'nden az önce (6 Aralık) Mustafa Kemal “halkçılık ilkesine dayanan bir parti kuracağını” açıklamış ve partinin programının oluşturulması için “herkes”ten yardım istemiştir. İzmir'de ortaya konulan da, Kongre'nin yapılış amacı da budur.

BİTİRİRKEN...

Tarihi, kimin kalemi ile yazıyorsunuz? Ya da kimin gözlüğü ile okuyorsunuz?

İşte kritik soru dün de, bugün de budur!...

Misak-ı İktisadi Esasları²⁴

İzmir: 17 Şubat (1)339

açıldığı gün

saat 10

Bütün Türkiye'nin ziraat, sanayi, ticaret ve işçi zümrelerinden müntehap (seçilmiş) binyüzotuzbeş murahhasın iştiraki ile İzmir'de in'ikâd eden (toplanan) ilk Türkiye İktisat Kongresinin müttefikan tespit ve kabul ettiği Misak-ı İktisadi esaslarıdır:

Madde 1- Türkiye; millî hudutları dahilinde lekesiz bir istiklâl ile, dünyanın sulh ve terakki unsurlarından biridir.

Madde 2- Türkiye halkı millî hâkimiyetini; kanı ve canı pahasına elde ettiğinden, hiçbir şeye feda etmez ve millî hâkimiyete müstenit olan (dayanan) Meclis ve Hükümetine daima zahîrdır (yardımcıdır).

Madde 3- Türkiye halkı, tahribat yapmaz; imar eder. Bütün mesai, iktisaden memleketi yükseltmek gayesine matuftur.

Madde 4- Türkiye halkı, sarfettiği eşyayı mümkün mertebe kendi yetiştirir. Çok çalışır; vakitte, servette ve ithalâtta israftan kaçır. Millî istihsali temin için icabında geceli gündüzlü çalışmak şiarıdır.

Madde 5- Türkiye halkı, servet itibariyle bir altın hazinesi üzerinde oturduğuna vâkıftır. Ormanlarını evlâdı gibi sever, bunun için ağaç bayramları yapar; yeniden orman yetiştirir. Madenlerini kendi millî istihsali için işletir ve servetlerini herkesten fazla tanımağa çalışır.

Madde 6- Hırsızlık, yalancılık, riya ve tembellik en büyük düşmanımız, taassuptan uzak dindârâne bir salâbet (sebat, manevi kuvvet) her şeyde esasımızdır. Her zaman faydalı yenilikleri severek alırız. Türkiye halkı, mukaddesatına, topraklarına, şahıslarına ve mallarına karşı yapılan düşman fesat ve propagandaların(d)a(n) nefret eder ve daima bunlarla mücadeleleyi bir vazife bilir.

Madde 7- Türkler, irfan ve ma'rifet âşığıdır. Türk her yerde hayatını kazanabilecek şekilde yetişir; fakat her şeyden evvel memleketinin malıdır. Marife verdiği kudsiyet dolayısıyla (Mevlûd-i Şerif), kandil gününü, aynı zamanda bir kitap bayramı

olarak tes'îd eder (kutlar).

Madde 8- Birçok harpler ve zaruretlerden dolayı eksilen nüfusumuzun fazlaşmasıyla beraber sıhhatlerimizin, hayatlarımızın korunması en birinci emelimizdir. Türk, mikroptan, pis havadan, salgından, pislikten çekinir; bol ve saf hava, bol güneş ve temizliği sever. Ecdat mirası olan binicilik, nişancılık, avcılık, denizcilik gibi bedenî terbiyenin yapılmasına çalışılır. Hayvanlarına da aynı dikkat ve himmeti göstermekle beraber, cinslerini düzeltir ve miktarlarını çoğaltır.

Madde 9- Türk, dinine, milliyetine, toprağına, hayatına ve müessesâtına (kurumlarına) düşman olmayan milletlere daima dosttur; ecnebi sermayesine aleyhtar değildir. Ancak, kendi yurdunda kendi lisanına ve kanununa uymayan müesseselerle münasebette bulunmaz. Türk, ilim ve sanat yeniliklerini nereden olurla olsun doğrudan doğruya alır ve her türlü münasebette fazla mutavassıt (aracı) istemez.

Madde 10- Türk, açık alın ile serbestçe çalışmayı sever; işlerde inhisar istemez.

Madde 11- Türkler hangi sınıf ve meslekte olurlarsa olsunlar, candan sevişirler. Meslek, zümre itibariyle el ele vererek birlikler, memleketini ve birbirlerini tanımak, anlaşmak içi seyahatler ve birleşmeler yaparlar.

Madde 12- Türk kadını ve hocası çocukları İktisadi Misaka göre yetiştirilir.

Kapandığı gün, 4 Mart 339

Saat 11.15

Kaynak: Karabekir 2001, s.34.

Kaynaklar:

Ahmad, Feroz. İttihatçılıktan Kemalizme, çev. Fatmağül Berk-tay Baltalı. İstanbul: Kaynak Yayınları, 1996.

Aksoy, Yaşar. "Kurtuluş Savaşı Ekonomisi". Gülten Kazgan'a Armağan – Türkiye Ekonomisi.

İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2004, s.103–117.

Kurtuluş Savaşı Işığında İzmir İktisat Kongresi. Ankara: Maya Matbaacılık, 1992.

Aralof, İ.Ş. Bir Sovyet Diplomatının Türkiye Hatıraları. çev. Hasan Ali Ediz. İstanbul: Cumhuriyet Gazetesi Kitapları, 1997, C.2.

Bilsel, Cânâ. "Bir Şehir Küllerinden Yeniden Doğuyor: Cumhuriyet Symrna'sının Kuruluşu" İzmir 1830 – 1930 Unutulmuş Bir Kent mi? İstanbul: İletişim Yayınları, 2008, s.239 -257.

Boratav, Korkut. Türkiye'de Devletçilik. İstanbul: Gerçek Yayınevi,1982.

Dünden Yarına Atatürk ve Atatürkçülük. Açık Oturum. Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi. Yayın No:594, 2007.

Georgeon, François. "Kurtuluş Savaşı Sonrası Türkiye'nin Sanayileşmesi Sorunu 1923 – 1932.". Osmanlı – Türk Modernleşmesi: 1900 – 1930 çev. Ali Berktaş. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2006, s.187 – 199.

Hafizoğulları, Zeki. "İzmir İktisat Kongresi Görüşler ve Değerlendirmeler" Atatürk Araştırma Merkezi

Dergisi. C. XVI. S.46. (2000), <http://www.atam.gov.tr/index.php?Page=Dergiler&IcerikNo=317>. Erişim Tarihi: 10 Temmuz 2007.

İlhan, Attilâ. Hangi Atatürk. V. Baskı. İstanbul: Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2008.

Ertuğrul, İlter, Devletçiliğin Ayak İzleri. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. (Baskıda).

İnan, Afet. İzmir İktisat Kongresi 17 Şubat - 4 Mart 1923, Ankara: Türk Tarih Kurumu. XVI. Dizi, 1982.

İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, İzmir İktisat Kongresi 17 Şubat – 4Mart 1923. İstanbul, Stil Matbaacılık A.Ş. 2004.

Karabekir, Kâzım. İktisat Esaslarımız – Hatıra ve Zabıtlarıyla 1923 İzmir İktisat Kongresi. 1.Baskı İstanbul: Emre Yayınları, 2001.

Kemal, Gazi Mustafa. "İzmir İktisat Kongresini Açış Nutku" Atatürk'ün Bütün Eserleri1923, Cilt:15. Birinci Basım. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2005, s.138 – 148.

Koralıtkürk, Murat. ed Ahmet Hamdi Başar'ın Hatıraları 'Gazi Bana Çok Kızmış' Cilt 1. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları, 2007.

Kryajin, V.A. Gurko. Yeni Türkiye'nin Doğuşu 1923 – 1924 Yazıları. Çev. Kayhan Yükselen. İstanbul: Kaynak Yayınları, 2008.

Kurmuş, Orhan. "Cumhuriyetin İlk Yıllarında Sanayinin Korunması Sorunu ve Ticaret Sermayesinin

Tavrı" Sanayi Kongresi 1976. Ankara: Makina Mühendisleri Odası. Yayın No: 106/1, 1977, s. 1–20.

Kuruç, Bilsay. Mustafa Kemal Döneminde Ekonomi. Birinci Basım Ankara: Bilgi Yayınevi, 1987

Dünden Yarına Atatürk ve Atatürkçülük. Açık Oturum. Ankara: Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 2007.

Mütercimler, Erol. Fikrimizin Rehberi Gazi Mustafa Kemal. İstanbul: Alfa Yayınları, 2008.

Ökçün, Gündüz. Türkiye İktisat Kongresi – 1923 İzmir.-Haberler_Belgeler_Yorumlar. Üçüncü Basılış, Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, 1981.

Soysal, Mümtaz, "Anayasaya Giriş: İlter Ertuğrul, Mümtaz Soysal'ın ve Kitabın Yargılanışı". İmge Yayınları. Ankara. 2011,

Şahinkaya, Serdar. Gazi Mustafa Kemal ve Cumhuriyet Ekonomisinin İnşası. ODTÜ Yayıncılık. Ankara. Haziran 2009.

"Yollar Dikensiz Gül Bahçesi Değildi: Türkiye (İzmir) İktisat Kongresi (17 Şubat – 4 Mart 1923). Nasıl Toplandı? Kimler Katıldı? Hangi Kararlar Alındı?". Görsel Sunum. İnönü Vakfı. Pembe Köşk. 19 Nisan 2014. www.ismetinonu.org.tr

Son Notlar:

(Endnotes)

¹ Yaşar Aksoy, Prof. Dr. Gülten Kazgan'ın Tanzimat'tan 21. Yüzyıla Türkiye Ekonomisi kitabına dayanarak Kazgan hocanın : "Cumhuriyet hükümeti İzmir'de İktisat Kongresi' ni boşuna toplamıyordu; bu adeta İzmir'in yaşadığı Yunan işgaline bir tepki gibiydi" sözlerini bir kere daha kayıtlara geçiriyor. Yaşar Aksoy, "Kurtuluş Savaşı Ekonomisi". Gülten Kazgan'a Armağan – Türkiye Ekonomisi içinde. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları No:79, 2004), s. 103–117.

² İkinci İzmir İktisat Kongresi: 2-7 Kasım 1981. Teması: Dışa Açılma.

Üçüncü İzmir İktisat Kongresi: 4-7 Haziran 1992. Teması: Globalleşme ve Türkiye.

Dördüncü İzmir İktisat Kongresi: 5-9 Mayıs 2004. Teması: AB'ye Tam Üyelik.

Beşinci İzmir İktisat Kongresi: 30 Ekim-1 Kasım 2013. Teması: Küresel Ekonomik Düzendeki Türkiye Ekonomisi.

³ Başkumandan Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin Türkiye İktisat Kongresindeki konuşmasının (Nutukları'nın) tam metni için bakınız: Afet İnan, İzmir İktisat Kongresi 17 Şubat- 4 Mart 1923; Yaşar Aksoy, Kurtuluş Savaşı Işığında İzmir İktisat Kongresi. (Ankara: Maya Matbaacılık, 1992 yılında 3.İzmir İktisat Kongresi esnasında dağıtılan kitap); İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, İzmir İktisat Kongresi 17 Şubat-4Mart 1923, s.45-54; Gündüz Ökçün, Türkiye İktisat Kongresi-1923 İzmir.-Haberler_Belgeler-Yorumlar, s.243-257; Gazi Mustafa Kemal, "İzmir İktisat Kongresini Açış Nutku"Atatürk'ün Bütün Eserleri1923, Cilt:15. Birinci Basım. (İstanbul: Kaynak Yayınları, 2005), s.138-148. Serdar Şahinkaya. Gazi Mustafa Kemal ve Cumhuriyet Ekonomisinin İnşası. ODTÜ Yayıncılık. Ankara. Haziran 2009

⁴ Türkiye (İzmir) İktisat Kongresi'nin temel vurgusudur.

⁵ Özellikle birinci elden kaynaklar, belgeler için mutlaka bakınız: Gündüz Ökçün, Türkiye İktisat Kongresi-1923 İzmir.-Haberler_Belgeler_Yorumlar. Üçüncü Basılış, Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları No.471, 1981.

⁶ "Kongre'nin önce Karataş'ta bulunan İttihat ve Terakki Mektebi binasında toplanması gündeme gelmiş, ancak buranın yeterli kalacağı düşüncesi ile Gümrük civarında ikinci Kordon'da bulunan ve daha önceleri Osmanlı Bankası'nın deposu olarak kullanılan Aram Homparsoman (Hamparsumyan) mağazaları tercih edilmiştir. Bu binanın yedi bin kişiyi alabilecek kapasitede olduğu belirtilmektedir. Kongre, Gümrük - Kemeraltı Camii arasını birleştiren 853 Sokak ta toplanmıştır" İzmir Büyükşehir

hir Belediyesi Kent Kitaplığı, İzmir İktisat Kongresi 17 Şubat -4Mart 1923. Stil Matbaacılık A.Ş. 2004. İstanbul.

⁷ Kâzım Karabekir Paşa'nın Kongre ile ilgili hatıra ve zabıtlarının yer aldığı kapsamlı bir yayın için mutlaka bakınız: Kâzım Karabekir İktisat Esaslarımız -Hatıra ve Zabıtlarıyla 1923 İzmir İktisat Kongresi. 1.Baskı Emre Yayınları: 94, Cumhuriyet Tarihi Dizisi: 35, 2001. İstanbul.

⁸ Kongre Divan Katibi Ahmet Hamdi Başar'ın (Limancı Hamdi) İktisat Kongresi hakkında yazdıkları için Murat Koraltürk, (ed) Ahmet Hamdi Başar'ın Hatıraları 'Gazi Bana Çok Kızmış' Cilt 1. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları 186, 2007.

⁹ Kongre "davetli" izleyicileri arasında Sovyetler Birliği Büyükelçisi Aralof ve Azerbaycan Büyükelçiliğinden diplomat Abilof "yoldaş" ta buluyordu. İ.Ş. Aralof, Bir Sovyet Diplomatının Türkiye Hatıraları. çev. Hasan Ali Ediz. Cumhuriyet Gazetesi Kitapları, 1997, C.2. Dönemin bu dost ülke temsilcilerinin Kongre davetlileri arasında olması, Türkiye ile bu ülkelerin, Lozan'a ve dolayısıyla emperyalizme karşı bir müttefiklik gösterisi, karşı duruşu olarak yorumlanmalıdır.

¹⁰ Erol Mütercimler, Fikrimizin Rehberi Gazi Mustafa Kemal. Alfa Yayınları 1948. İstanbul. İnceleme Araştırma 34. 2008,s.853.

¹¹ Gündüz Ökçün. age. Ve İter Ertuğrul, Devletçiliğin Ayak İzleri. İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları. (Baskıda).

¹² "Gerçekten, Amasya Tamimi, 1. maddede, 'Vatanın bütünlüğü, milletin istiklali tehlikededir' derken uluslararası hukukun tanıdığı bir zaruret hali veya meşru müdafaa halinin varlığını tespit etmekte, 2. maddede İstanbul Hükümetinin üzerinde bulunan mesuliyetin icabını yapmadığına işaret etmekte, dolayısıyla 3. maddede 'Milletin istiklalini yine milletin azım ve kararı kurtaracaktır' diyerek, Anadolu'da yaşayan halkın bir 'millet olarak' meşru müdafaa hakkının doğduğunu söylemekte, böylece uluslararası hukukun koyduğu meşruiyet temellerine bihakkin oturduğunda kuşku bulunmayan Türk Kurtuluş Savaşını başlatmış olmaktadır. Bu hukuk temeli üzerine 'Erzurum Kongresi', 'Sivas Kongresi' yapılmış, 23 Nisan 1920 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi toplanmış, bu yüce meclisin Hükümeti, uluslararası hukukun kurallarına uygun olarak, Kurtuluş Savaşının idaresini üstlenmiştir" Zeki Hafızoğulları, "İzmir İktisat Kongresi Görüşler ve Değerlendirmeler" Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi. C. XVI. S.46.(Ankara: 2000). Türkiye adı da ilk kez Türkiye Büyük Millet Meclisinde resmen yer almış böylece Anadolu topraklarında oturan halkın egemen iradesini ifade eden, yeni bir Devlet ortaya çıkmış olmaktadır.

¹³ "Bu Meclisin hukuki niteliği hem bir kurucu meclistir hem de kurtuluş hareketi zaferle sona erinceye kadar vazife başında kalacaktır. 24 Nisan 1920'de TBMM, Mustafa Kemal'in bir önermesini kabul ederken şu noktanın altını çizmektedir: "(...) Meclisin temsil ettiği millî iradeyi, vatanın mukadderatına hâkim tanımak esastır. TBMM'nin üstünde bir kuvvet mevcut değildir." Afet İnan, İzmir İktisat Kongresi 17 Şubat - 4 Mart 1923, Türk Tarih Kurumu. XVI. Dizi, 1982, s.8. Ankara.

Günümüzde de güncelliğini hiç yitirmeyen kurucu meclis meselesi için yine güncelliğini hiç yitirmeyen bir yapıt için bakınız: Mümtaz Soysal, "Anayasaya Giriş: İter Ertuğrul, Mümtaz Soysal'ın ve Kitabın Yargılanışı". İmge Yayınları. Ankara. 2011.

¹⁴ Kongrenin yapıldığı Hamparsumyan Han yıkılmış ve yerine otopark yapılmıştır. Bu, İzmir İktisat Kongresine hiç veya yeterince değer verilmediğinin bir kanıtıdır. Yeri gelmişken Ankara Ulus Meydanında yer alan 1930'lar sanayileşmesinin bir anlamda okulu olan Sümerbank Genel Müdürlüğü tarihi binasında son sosyalist devleti yıktıkla başlayan ve Sümerbank'ı tarihten

ve hafızalardan sileceğim diyen bir zihniyete uzanan sürecin sonunda bir butiğin açılmış olduğunu da dikkatinize sunmak isterim.

¹⁵ Başkumandan Gazi Mustafa Kemal Paşa Hazretlerinin Türkiye İktisat Kongresindeki Nutukları'nın tam metni için bakınız: Afet İnan, İzmir İktisat Kongresi 17 Şubat - 4 Mart 1923; Yaşar Aksoy, Kurtuluş Savaşı Işığında İzmir İktisat Kongresi. Maya Matbaacılık, 1992 yılında 3.İzmir İktisat Kongresi esnasında dağıtılan kitap; İzmir Büyükşehir Belediyesi Kent Kitaplığı, İzmir İktisat Kongresi 17 Şubat – 4Mart 1923, s.45 – 54; Gündüz Ökçün, Türkiye İktisat Kongresi – 1923 İzmir.-Haberler_Belgeler-Yorumlar, s.243 – 257; Gazi Mustafa Kemal, "İzmir İktisat Kongresini Açış Nutku"Atatürk'ün Bütün Eserleri1923, Cilt:15. Birinci Basım. Kaynak Yayınları, 2005. s.138 – 148.

¹⁶ Bu konuda Kuruç'un yorumu oldukça aydınlatıcıdır: "İzmir İktisat Kongresi, aslında İstanbul Ticaret Odası'nın, yani ticaret çevrelerinin Mustafa Kemal ve arkadaşlarından kabilsiz kurtulabilmek için organize etmeye çalıştığı bir toplantının mahiyetinin anlaşılacak daha sonra doğruca Mustafa Kemal ve arkadaşları tarafından organize edilmiş şeklidir. Belki de bu nedenden ötürü Cumhuriyet'in kurucuları bir daha bu Kongre'ye hiç atıfta bulunmamışlardır. İlk atıf (...)Kenan Evren ve arkadaşları tarafından yapılmıştır ilk kez 1980'den sonra. Ve o tarihe kadar hatırlanmamıştır. Bu başka bir bahis; ama, şunu gösteriyor ki İzmir İktisat Kongresi'nin organizasyonu bile, içeride iktisat devri için, yani unsur-u asliyi üretici yapabilmek için içeride bir mücadeledir .. Bu mücadele, iktisat devrine erişmek isteyen cumhuriyetçi kadrolarla, "iktisat bizden sorulur" diyen, benim "yükselen sınıflar" dediğim –sosyolog arkadaşlarım varsa özür dilerim- sınıflar arasındadır. Yani, ticaret sınıfı, yani büyük toprak sahipleri, bir miktar sanayici ve bir miktar finans erbabı arasında. Bunlar arasında bir mücadele vardır ve bu ilk günden bellidir. Ve bu, 1930'larda ortaya çıkacak" Kuruç, 2007.

¹⁷ Sözcük, İspanyolca "burun" karşılığı "cabo"dan gelmektedir, "burundan buruna", yani kıyı boyunca ülke limanları arasında ve yalnız ulusal bandırayla yapılan deniz ticareti hakkı anlamında kullanılır.

¹⁸ Feroz Ahmad, İttihatçılıktan Kemalizme, çev.Fatmagül Berktaş Baltalı. Kaynak Yayınları, 1996. s.186.

¹⁹ Hazır söz emekten açılmışken bir küçük hatırlatma: Kongre sonunda, katılan gruplar adına bir takım iktisat esasları kabul edilmiştir. İşçi Grubu iktisat esasları arasında: (madde 14): (Bir Mayıs) gününün Türkiye İşçileri Bayramı olarak kanunen kabulü de yer almaktadır. (Sanayi ve işçi müttefiklik, çiftçi ve tüccar ekalliyetle kabul) Ökçün 1981,s.432.

²⁰ Attilâ İlhan, Hangi Atatürk. V. Baskı. Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, 2008.s.400 – 401. İstanbul.

21 Attilâ İlhan 2008: 402.

²² Korkut Boratav, Dünden Yarına Atatürk ve Atatürkçülük. Açık Oturum. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayın No:594, 2007.Ankara.

²³ Misak-ı İktisadi'nin tam metnine ekte yer verilmiştir. Metni oluşturan esaslara dönük eleştirilere ait ayrıntılar için; Serdar Şahinkaya, "Yollar Dikensiz Gül Bahçesi Değildi: Türkiye (İzmir) İktisat Kongresi (17 Şubat – 4 Mart 1923). Nasıl Toplandı? Kimler Katıldı? Hangi Kararlar Alındı?". Görsel Sunum. İnönü Vakfı. Pembe Köşk. 19 Nisan 2014. Ankara.

²⁴ Kâzım Karabekir İktisat Esaslarımız – Hatıra ve Zabıtlarıyla 1923 İzmir İktisat Kongresi, 's. 31–33'den alınmış ve yazım şekli korunmuştur. Serdar Şahinkaya.

“SABAN KILIÇTAN ÜSTÜNDÜR”^{1*}

Serdar ŞAHİNKAYA^{2**}

Bizim kuşak bu kuruşlarla büyüdü.

Mektep kantinlerinden, kâğıt kûlahta şekerli leblebi tozu aldı.

Kapıdaki şerbetçiden buz gibi bir bardak karadut şurubu içti.

Ya da Kitapçı Tevfik'ten divit ile hokka aldı.

Bir de bu kuruşların hatıra olarak çıkartılmış olanları vardı

Sayfadaki görseller az önce bilgisayar arşivinden ekrana yansıyınca “çaktım köfteyi”. Belki geç oldu, olsun varsın.

Ama hiç kimse, tarih öğretmenlerimiz dâhil o, on kuruşun üzerindeki, “saban kılıçtan üstündür” ü bize anlatmadı.

Biz de sormadık tabi. Hatta farkında bile değildik.

Farkında olmadığımız aslında Cumhuriyetimizin esas farklılığı başka bir ifade ile kurucu iradenin simgesi idi.

Ta ki, Mülkiye’de sevgili Hocamız Gündüz Ökçün’ün İzmir İktisat Kongresi kitabını görene kadar.

Gördüğümüzde de çok kavradığımızı sanmıyo-

rum. Ta ki sevgili Korkut Boratav ve Bilsay Kuruç Hocalarımızı dinleyene, okuyana kadar bu sözü bilmedik.

Sonra?

Sonra, bu sözü hiç unutmadık.

Yazdığımız kitaplar da, verdiğimiz konferanslar da hep en önde tuttuk.

Ve dedik ki, “daha beş ay önce kılıcı ile emperyalizmi denize döken muzaffer orduların başkomutanı Gazi Paşa, 17 Şubat 1923’de İzmir İktisat Kongresi’nin açış konuşmasında kılıç - saban ikileminden bahsederek, üretimden yana saf tutmuştur”.

Evet, sözün manası çok ama çok büyüktü.

* * *

Bir daha, 70’li yılların Türkiye’sini her şeye rağmen daha çok sevdim...

Ve bir de Nazım’ın dizelerini...

(...)

Dünyaya erken geldim diye kahretmedim hiçbir zaman.

Ben yirminci asırlıyım

Ve bununla övünüyorum.

Bana yeter

Yirminci asırda olduğum safta olmak

Bizim tarafta olmak

Ve dövüşmek yeni bir âlem için...

(...)

1 * İlk yazılışı Kasım 2011’dir. Birkaç defa yayınlanmıştır.

2 ** Dr. 21. Yüzyıl İçin Planlama Grubu Koordinatörü. eposta:

serdarsahinkaya35@gmail.com

KANAL İSTANBUL VE İSTANBUL'DA TARIM

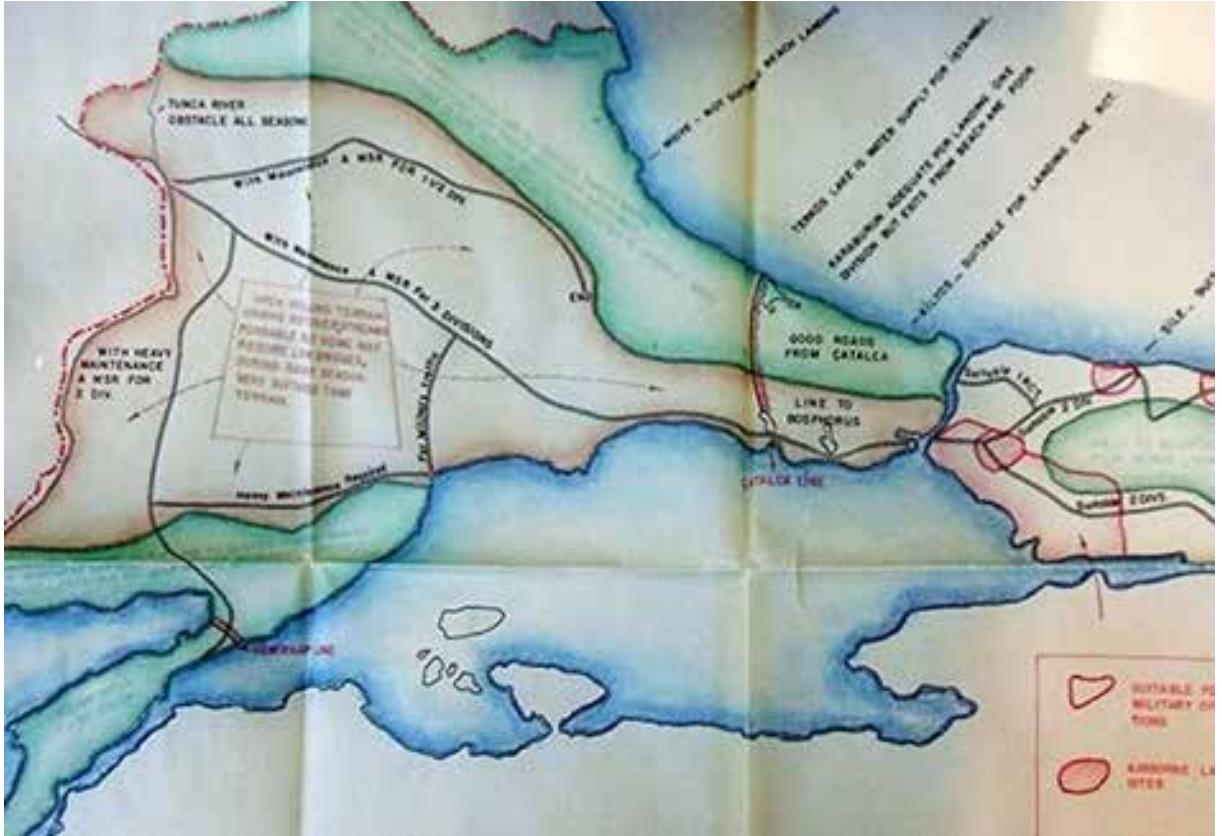
Murat KAPIKIRAN¹

Karadeniz'i Marmara Denizi'ne bağlaması düşünülen bu ikinci su yolu ile ilgili tarihten söz edilmediğinde konumuz yarım kalacağından kısa bir özgeçmişe bakılmalıdır.

KANAL İSTANBUL / İSTANBUL KANALI PROJESİ TARİHÇESİ

Osmanlı tarihçisi İsmail Hakkı Uzunçarşılı 16'ncı yüzyıldan itibaren Marmara ile Karadeniz'in bir kanal ile birleştirilmesinin altı defa gündeme gelmiş olduğunu ve bunların güzergahlarını bir makalesinde anlatır. Su yolu projelendirme çalışmaları; Karadenizin Sakarya Nehri, Sapanca Gölü, İzmit Körfezi hattının birleştirilmesi şeklinde düşünülmüştür. Fakat Cumhuriyet Türkiye'sinde II. Dünya Savaşı sonrası gelişmeler günümüze ışık tutması bakımından daha değerlidir diye düşünüyorum.

Cumhuriyet döneminde İstanbul'a ikinci bir su yolu açılması için ilk girişim ABD tarafından 1950'de yapıldı. Bugün yapılmak istenen kanalla hemen hemen aynı güzergahta bulunan bir kanal haritası yayımlandı. Montrö Anlaşması Çanakkale boğazını da içerdiğinden, aynı haritada, Marmara Denizi'ni Saroz Körfezi'nden Ege Denizi'ne bağlayacak, Evreşe Ovasında yapılması öngörülen bir kanal daha vardı.

Haritanın yayınlandığı günlerde, soğuk savaş bütün hızıyla sürüyor, ABD dünyada giremediği tek deniz olan Karadeniz'e, Montrö Anlaşması'nı (Türkiye'nin boğazlardaki egemenliğini tanıyan-Karadeniz'e kıyıdaş olmayan devletlerin savaş gemilerine getirdiği kısıtlamaları) atlayarak serbestçe girmenin yollarını arıyordu. Washington Karadeniz'e girebileceği bir kanal yaptırmak istiyordu. Türkiye, 1946'dan sonra ABD'yle yakınlaşmış, Truman Doktrini ve Marshal Planını kabul etmişti. NATO'ya üyelik için başvurmuştu. ABD, Türkiye'ye yaptıracığı kanalı, bağımlılık ilişkilerinin kendisine verdiği ayrıcalıklar nedeniyle serbestçe kullanacağını düşünüyordu.

¹TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası İstanbul Şube Başkanı

Ancak, Sovyetler Birliği Doğu Avrupa'yı etkisi altına almış, Karadeniz'de kıyısı olan Romanya ve Bulgaristan'ı kendisine bağlamıştı. Montrö'nün gerçekteşirdiği ilişkiler düzeni, Karadeniz'de güvenli bir ortam oluşturmuştu. 1991'de Sovyet Sosyalist Cumhuriyetleri Birliği (SSCB) dağıldı, Rusya büyük güç kaybına uğradı. Doğu Avrupa ülkeleri, Romanya ve Bulgaristan Batı'nın etkisi altına girdi. Karadeniz'de kıyısı olan bu iki ülke daha sonra NATO üyesi oldu.

ABD, 21.Yüzyıla girerken yüzyıllık Ulusal Güvenlik Stratejisini açıklamış, Ortadoğu'ya ilişkin planlamaları hayata geçirebilmek için Karadeniz'i serbestçe kullanabilmek istiyordu.

İstanbul Kanalı ile ilgili, uzun süren suskunluk döneminin ardından Bülent Ecevit, kimsenin aklında yokken, Sovyetlerin dağılmasından 4 yıl sonra 1994 yılında, yerel seçim arifesinde İstanbul'a yapay bir su yolu açacaklarını söyledi. Ecevit 1949'da ABD ile yapılan eğitim anlaşması kapsamında "Eisenhower Bursu" ile 1957'de Rockefeller Vakfı'nın bursu ile ABD'ye gitmiş, Harvard Üniversitesi'nde Henry Kissenger'dan Ortadoğu hakkında eğitim almıştı. Henry Kissenger'dan hocamdır diye bahsedirdi. 27 Mart 1994 yerel seçimleri öncesi 17 Ocak 1994'te DSP Genel Başkanı Bülent Ecevit İstanbul Büyükşehir Belediye Başkan adayı Necdet Özkan'la birlikte basın toplantısında Karadeniz ile Marmara Denizi'nin bir kanalla birbirine bağlanması için mega bir proje geliştirdiklerini anlatıyor. "İstanbul Kanalı Projesi" adını verdikleri projeye gerekçe olarak Boğaz'da artan deniz trafiğini gösteriyordu. DSP adayı Necdet Özkan'ın seçim broşüründe de bu proje yer alıyor. Bilim insanlarının "Bu kanalın verimliliği yok, Montrö tartışmaya açılacak" uyarısı üzerine proje geri çekiliyor. İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanlığı seçimlerini Refah Partisi adayı Recep Tayyip Erdoğan kazanıyordu.

2006 yılında ABD Senatosu'nda bir yasa önerisi verildi. Öneride "İstanbul ve Çanakkale Boğazlarını ilgilendiren Montrö Antlaşması'nın ömrünü doldurduğu, bu anlaşmanın günün koşullarına uygun olarak yeniden düzenlenmesi gerektiği" söyleniyordu. ABD, Möntrö Antlaşması'nı tartışmaya açarak Büyük Ortadoğu Projesini hızlandırarak; Karadeniz, Kafkasya ve Balkanları denetimine almaya çalışıyordu. Yasa teklifinden 5 yıl sonra, 26 Nisan 2011 günü dönemin Başbakanı Recep Tayyip Erdoğan; Haliç Kongre Merkezi'nde; "Türkiye Hazır Hedef 2023" adını verdiği bir basın toplantısı düzenledi. Necip Fazıl Kısakürek'in 'Canım İstanbul'

şiiirini okudu ve ardından Karadeniz'i Marmara'ya bağlayacak ve Kanal İstanbul adını alacak ikinci bir su yolu açılacağını açıkladı. Bu proje mega ötesi bir çılığın projesiydi. "Bütün büyük adımlar bir hayalle başlar. Bu muhteşem proje, benim olduğu kadar, arkadaşlarımla olduğu kadar, yüzlerce yıl öncesinde İstanbul'un idarecilerinin de bir hayalidir" dedi. Açıklama, dış basında büyük yankı buldu. AFP, Reuters, Associated Press ve Bloomberg haber ajansları kanal projesini son dakika gelişmesi olarak verdi. Washington Post, New York Times, Financial Times ve BBC konuyu ayrıntılı biçimde sayfalarına taşıdı.

Recep Tayyip Erdoğan, bu kez Cumhurbaşkanı olarak, konuyu 5 yıl aradan sonra 2016'da yeniden gündeme getirdi. Güney Amerika seyahati dönüşünde, bakanlıklar ve ilgili kurum elemanlarını topladı ve "Kanal İstanbul Projesi'nin hızlandırılarak bir an önce tamamlanmasını" istedi. Beş yıl 'sessiz kalan' proje yeniden ve daha ayrıntılı olarak ortaya yeniden çıkmıştı.

KANAL İSTANBUL PROJESİ

Açıklamalardan, resmî adıyla Kanal İstanbul'un, İstanbul'da bir afet yaşanması durumunda şehrin taşınabileceği Avrupa Yakası Rezerv Yapı Alanı olarak planlanmış bölgede hayata geçirileceği anlaşılmaktaydı. Bu amaç için rezerve edilmiş olan alan İstanbul Boğazı'ndaki gemi trafiğini rahatlatmak gerekçesiyle amacı dışına, Karadeniz ile Marmara Denizi arasında yapay bir su yolu açılmak üzere plan değişikliğine gidiliyordu.

Küçükçekmece, Avcılar, Arnavutköy ve Başakşehir ilçelerinden geçecek yaklaşık 45 km uzunluğunda ve 20.75 metre derinliğinde olan projenin kazı aşamasının 4 yıl süreceği, yılda yaklaşık 275 milyon metreküp kazı yapılacağı, kanaldan çıkacak toplam hafriyat miktarının yaklaşık 1 milyar 155 milyon 668 bin metreküp olacağı hesaplandı. Bu miktarın 1 milyar 79 milyon 252 bin metreküpünü kara kazısı, 76 milyon 416 bin metreküpünü deniz ve göl taraması oluşturacağı bildirildi. Kanal boyunca karada yapılması planlanan yaklaşık 1,1 milyar metreküplük kazının 800 milyon metreküplük kısmı Karadeniz'e bağlanılan kesimde gerçekteştirilecekti.

SU KANALI BİR İMAR RANTI PROJESİNE DÖNÜŐÜYOR

Kanalın Marmara Denizi ile birleştiği noktada 2023 yılına kadar kurulması öngörülen iki yeni kentten

biri kurulacak, İstanbul'da iki yeni yarımada, yeni bir de ada oluşturulacağı ifade ediliyordu.

453 milyon metrekareye kurulması planlanan Yeni Şehir'in 30 milyon metrekaresini Kanal İstanbul oluşturacak, 78 milyon metrekaresi havaalanına kullanılacak, 33 milyon metrekare Ispartakule ve Bahçeşehir, 108 milyon metrekare ile yollar, 167 milyon metrekare ile imar parselleri ve 37 milyon metrekare ise ortak yeşil alanlara ayrılacağı ilan edildi.

Proje geliştirme çalışmaları büyük bir gizlilikle kamuoyundan saklanarak sürdürüldü. Basına yansıyan kadarı için yapılan eleştiriler proje revizyonlarında hemen kullanıldı. İmar planları değiştirildi.

2017 Kasım ayında ÇED başvuru dosyası, 27 Mart 2018'de ÇED Halkın Katılımı Toplantısına halk katılmadı. Aralık 2019'da son şekli verilen Kanal İstanbul Projesi (Kıyı Yapıları [Yat Limanları, Konteyner Limanları Ve Lojistik Merkezler], Denizden Alan Kazanımı, Dip Taraması, Beton Santralleri Dâhil) Çevresel Etki Değerlendirme Raporu yayımlandı. Büyük itirazlara rağmen 17 Ocak 2020'de Çevre Şehircilik Bakanlığı ÇED Raporunun onaylandığını açıkladı.

Kanal İstanbul Projesi temel olarak ekosisteme zarar verecektir. Tarım, orman ve su varlıklarına vereceği zararlar İstanbul için hayati önemdedir. Ekolojik dengeyi gözeten, toprak, su ve hava kaynakları ile yerel tarım kültürünün ve tarımsal üretimin, korunup, geliştirilip, sürdürülebilirliğinin olanaklarını yaratmak yerine, seçimlik siyasi rant parametreleri gözetilerek tasarlanan mega projeler ile doğaya baskıcı müdahalelerde bulunularak, bu günden yarına oluşan ve oluşacak zararların yükü halka ödettiler süreci devam ediyor. Kısa sürede sağlanan arsa ve inşaat rantının cazibesi, özellikle tarım topraklarının amaç dışı kullanımlarını ve meraların vasıf değişiklikleri yoluyla amacı dışına çıkarılmasına neden oluyor.

İstanbul'un ekolojik ve tarımsal varlıklarını değerlendirdiğimizde bu durum daha iyi anlaşılacaktır.

İSTANBUL'UN TARIMSAL ÜRETİM KAPASİTESİ

İstanbul'da neoliberal rant ekonomisine dayalı gelişme stratejisinin sonucu olarak, alınan göç ve artan nüfus ile beraber tarım alanları, çayır-meralar, su toplama havzaları, orman alanları, akarsular ve sulak alanların işgal edilerek daralmasına neden olunmuştur. Bu durum İstanbul tarımının sürdürülebilirliği açısından göz ardı edilemeyecek ve geri

dönüşü mümkün olmayan sonuçlar üretmiştir.

İstanbul'un yüzölçümü 546.078 hektardır. 115.542 hektar tarım alanı, 7.500 hektar çayır-mera alanı, 240.353 hektar orman alanı, 11.738 hektar göl ve baraj alanı varlığı ve 170.895 ha yerleşim alanı üzerine 14,8 milyon nüfusla, tarım dışı tüm sektörler büyüyüp gelişirken bitkisel ve hayvansal üretim ve balıkçılık özellikle son 15 yılda hızla küçülen ve kaybeden sektörler olmuştur.

Tarihinin her döneminde merkez (kent bostanları) ve çevresinde yapılan tarımsal üretimin yeterli olduğu İstanbul, 1950'li yıllarda başlayan göç dalgaları ile tarımsal üretim artışının çok üstünde oluşan ihtiyaç nedeni ile farklı illerden bitkisel ve hayvansal tarım ürünü almaya başlamıştır. Bu durum gıda fiyatlarına, nakliye, depolama ve aracı sayısının artması gibi giderler eklenmesine neden olarak, fiyat yükselmesinin nedenlerinden biri olmaya halen devam etmektedir.

6360 sayılı, Kasım 2012'de yasalaşan ve 2013 yılında yürürlüğe giren "Büyük Şehir Yasası" ile Türkiye genelinde, tarım kesiminin kan kaybı geri döndürülemez hale gelmiş, özellikle İstanbul'da, uygulamaya konulan mega projeler ile tarım sektörünün idam fermanı imzalanmıştır.

2002 yılında 914.163 kişi olan kırsal nüfus, 2012 yılında 144.228'e gerilemiş, 2013 yılında yürürlüğe giren Bütün Şehir Yasası ile birlikte tamamı kentli nüfus haline dönüşmüştür. 1997 yılı köy envanteri sonuçlarına göre İl genelinde 19.465 adet tarım işletmesi bulunmaktadır. Bugün bu sayı 11.808'e kadar gerilemiştir. Bu işletmelerin de 3.595 tanesi ÇKS'ye (Çiftçi Kayıt Sistemi) kayıtlı olup, toplam 44.456 hektar alan sisteme kayıtlıdır.

İstanbul'da 2002 yılı TÜİK verilerine göre ekilebilir tarım alanı 92.921 hektar, çayır-mera alanı 9.653 hektar, bitkisel üretim miktarı 460.723 ton iken, 2016 yılında ekilebilir tarım alanları 72.905 hektara, çayır mera alanları 7.500 hektara, bitkisel üretim miktarı 370.467 ton'a gerilemiştir.

Hayvan varlığı (büyükbaş, küçükbaş ve manda) yıllar bazında artış gösterirken hayvansal üretim miktarında göreceli bir azalma yaşanmaktadır. 2002 yılı verilerine göre 160.004 olan büyükbaş, küçükbaş hayvan varlığı, 2016 yılında 193.488'e yükselmesine rağmen, 2002 yılında 178.671 ton olan hayvansal üretim miktarı (kırmızı et, süt,) 2016 yılında 117.642 ton'a gerilemiştir.

3. Boğaz Köprüsü Projesi, Kuzey Marmara Otoyolu ve Bağlantı Yolları Projesi, 3.Hava Limanı

ve Kanal İstanbul Projesi tarımsal üretimin yoğun olduğu Sancaktepe, Beykoz, Sarıyer, Eyüp, Arnavutköy, Çatalca, Başakşehir ve Silivri İlçesi sınırları içerisinde yürütülmekte olup, 42.300 hektar alanı kapsayan proje alanı içerisinde kalan yaklaşık 12.000 hektar tarım alanı, 2.000 hektar çayır-mera alanı tarımsal vasfını yitirmiştir.

BİR EKO-KIRIM PROJESİ OLARAK KANAL İSTANBUL

Proje güzergahı olarak Marmara Denizi, Küçükçekmece Gölü, Sazlıdere Barajı havzası, Sazlıbosna Köyü, Dursunbey ve Baklalı Köyünü geçip Terkos Gölü'nün doğusundan geçerek, Karadeniz'e bağlanmak tercih edilmiştir.

Proje alanı Avcılar, Küçükçekmece, Başakşehir ve Arnavutköy ilçeleri sınırları içindedir. Planlanan Kanal'ın, zamanla çevresinde oluşacak yerleşim alanları ve bunların ihtiyaç duyacağı diğer kentsel alanlar nedeniyle etkilediği genişlik hızla artacak, tarlalar, su rezervleri, akarsular, mera ve orman alanların talanı ivme kazanacaktır.

Kanal, 7 km Küçükçekmece, 3,1 km Avcılar, 6,5 km Başakşehir ve 28,6 km Arnavutköy ilçelerinden geçmek üzere planlanmış. Rapora göre 45 kilometrelik güzergahın 8 km'si Küçükçekmece Gölü'nden, 12 km'si Sazlıdere Baraj havzasından geçiyor. 1 km'nin orman, kalan 23 km'nin de kamulaştırılacak alan olacağı öngörülmüş.

Türkiye; Avrupa-Sibiryaya, Akdeniz ve İran-Turan olarak isimlendirilen 3 ayrı flora bölgelerinin keşiştiği ve bir arada bulunduğu ekosistem çeşitliliği olan bir ülkedir. 12.500 adet bitkisel tür çeşitliliği tüm Avrupa tür çeşitliliğine eşitir. 3.500 civarında endemik bitkisel tür çeşitliliğine sahiptir. İstanbul ilinde TÜBİVES'e göre 2.048 bitki taksonu bulunmakta olup 61'i (yaklaşık %2,98) endemiktir. Proje alanı ise Avrupa-Sibiryaya Fitocoğrafik Bölgesi içerisinde Marmara alt havzasında İstanbul ili sınırları içinde yer almaktadır. Bölgenin taşıdığı çeşitlilik, Kanal İstanbul inşaatı ve sonrasında oluşacak ekolojik tahribat ve mikro klima değişimlerinden olumsuz etkilenecektir.

Raporda ki arazi kullanım haritalarında da görüleceği üzere: 1/25.000 ölçekli arazi varlığı haritasına göre proje kapsamında planlanan ünite ve tesisler, büyük toprak grupları açısından genel olarak Rendzinalar (humus bakımından zengin topraklardır, kireç birikimi mevcuttur.), Kahverengi Orman Toprakları (ılıman iklim bölgelerinde kışın yaprağını döken geniş yapraklı ormanlar altında gelişir. İklim, bitki örtüsü ve yerli kaya etkisi altında oluşmuştur.

Orman altında olduğu için organik madde (humus) açısından zengindir, genellikle rengi koyudur ve Vertisoller (killi ve kireçli topraklar-dönen topraklar) içerisinde yer almaktadır.

1/25.000 Ölçekli Arazi Kullanım Kabiliyet Sınıfları ve Alan Kullanım Haritasına göre güzergâh üzerinde arazi kullanım şekli bakımından; kuru tarım, fundalık ve mera ve sulu tarım alanlar ilk üç sırayı paylaşmaktadır.

Projenin uygulanması planlanan alanın fitocoğrafik konumu, toprak yapısı ve arazi kullanım sınıflandırılması bakımından tarım ve hayvancılığa uygun olduğu bilinmektedir.

26.04.2016 tarihinde de Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren "6704 sayılı 65 yaşını doldurmuş muhtaç ve güçsüz Türk vatandaşlarına aylık bağlanması hakkında kanun ile bazı kanun ve kanun hükmünde karnamelerde değişiklik yapılmasına dair kanun"un 13. Maddesi ile Mera Kanunu'na bir madde eklenmiştir. "30.04.2014 tarihli ve 28987 sayılı Resmi Gazete'de yayınlanan 24.02.2014 tarihli ve 2014/6028 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı'nda belirtilen İstanbul ili Avrupa Yakası Proje Alanı içerisinde yer alan mera, yaylak ve kışlak gibi orta mallarının vasıfları, Ulaştırma Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığınca bu kanun hükümlerine bağlı kalmaksızın resen kaldırılır ve bu taşınmazlar Hazine adına tescil edilir" hükümleri gereğince, proje alanı içinde yer alan mera alanları üzerinde 4342 sayılı mera kanunu hükümleri uygulanmaz hale gelmiştir.

Aynı şekilde proje alanında ki tarım arazilerinin, 5403 sayılı Toprak Koruma ve Arazi Kullanım Kanunu'nun 13. Maddesinin d) fıkrası gereğince Bakanlar Kurulu Kararı ile Toprak Koruma Kurulundan geçirilerek amaç dışı kullanımına izin verilmiştir.

MARMARA DENİZİ SU KALİTESİ ÜZERİNE ETKİLER

Deniz bilimcisi, bilim insanlarının öngörülerine göre; Karadeniz'in Marmara Denizi'nden, iklim ve hava koşullarına bağlı olarak 60 cm'ye kadar varmakla beraber, ortalama 20-30 cm daha yüksek olmasından dolayı Karadeniz'den Marmara'ya akıntı ve iki denizin seviyelerini eşitleme kararlılığı gereği Karadeniz'den Marmara'ya boşalma olacağı ve İstanbul boğazındaki Marmara'dan Karadeniz'e alt akıntı dolayısıyla Karadeniz'deki tuzluluk değerinin %0,17'lere çıkacağı ve deniz eko sisteminin bu durumdan etkileneceği tahmin edilmektedir.

Marmara Denizi'nde dip oksijen seviyesinin 4.5 ppm olması gerekirken kirlilikten dolayı 0.5 ppm civarında olması, Karadeniz'den Marmara'ya dö-külen az tuzlu, daha soğuk ve besin değeri yük-sek suyun, dipte bulunan bakterileri besleyerek, oksijenin tamamen tükenmesine neden olacağı, mevcut "biyolojik koridor"un bozulabileceği, 20 ile 30 yıl içinde bakteri ve mantarların faaliyeti sonucu denizel ekosistemin çökmesi ile hidrojen sülfürden kaynaklanan, çürük yumurta kokusunun yayılarak, çevrede koku kirliliği oluşturacağı tahmin edilmek-tedir.

İstanbul Boğazı'nda ve Marmara Denizi'nde 30 yıl sonra balık popülasyonlarının artık yaşayamaya-cağı, bırakın denize girmeyi sahilde oturma-nın, yaşamanın ve su ürünleri temin edebilmenin ola-naksız hale geleceğine dair modellemeler yapı-lmaktadır.

SU SİSTEMİNE ETKİLER

Tüm Karadeniz Havzası ile Türk Boğazlar Sistemi (TBS) Karadeniz'e akan akarsuların (Tuna, Bzy-b(Bzıb ırmağı), Don, Dinyeper, Dinyester, Çoruh, Yeşilirmak, Kızılırmak, Sakarya, vd.) taşıdığı su-lara bağımlıdır. Bu akarsu havzalarına düşen ya-ğış miktarlarında meydana gelen değişimler, Ka-radeniz'in ve TBS'nin su seviyesinde değişimlere neden olmaktadır. İklim koşullarında ve yağış mik-tarlarında meydana gelebilecek artış yada azalış-ların yapımı planlanan Kanaldaki hidrolik koşulları (akıntı yönü, su seviyesi, su hızları ve debisi) nasıl etkileyeceği değerlendirilmemiştir.

Son 44 yılın en kurak dönemini yaşıyoruz. Baraj-ların doluluk oranları hızla düşüyor. Bu durum tarımsal faaliyetleri, tarımsal ürünlerdeki rekolteyi olumsuz etkiliyor. Su kaynaklarının korunması ve artırılması için gerekli çalışmalar yapılmadığı tak-dirde sonraki yıllarda daha ciddi su krizleri tarımsal ürün kayıpları yaşanacağı öngörülmektedir. Küçük çekmece gölü hafif tuzlu bir lagün gölüdür ve proje kapsamında yok edilecektir. Proje Sazlıdere Barajı ve Terkos (Durusu) Baraj Gölü havzalarından geç-mektedir. Bu baraj ve göl İstanbul Avrupa yakası su ihtiyacının karşılanmasında kullanılan tatlı su gölleridir. Bu iki gölün ve havzalarının, iyi planlama ve iyi bakım yapılması halinde dahi ekonomik öm-rünün 100 yıllık olduğu ifade edilen Kanal İstanbul projesinden çok uzun yıllar İstanbul'a ve ekosiste-me hizmet edeceği görülebilir.

Kuraklıkla mücadele edebilmek için su kaynakla-rımızı; sağlıklı ve ekonomik, bitkisel ve hayvansal

gıdaya ulaşabilmemiz için tarım arazilerimizi, yerli tohumumuzu, meralarımızı, hayvan varlığımızı, sağlıklı ve ekonomik, deniz ve tatlı su ürünlerine ulaşabilmemiz için denizlerimizi, göllerimizi, yer altı sularımızı, akarsularımızı ve balık popülasyon-larımızı korumak ve geliştirmek için plan ve proje-ler geliştirmek yerine ekolojik sonuçları yeterince çalışılmamış bir projenin uygulanmasını hedefle-mek rasyonel ve bilimsel değildir.

Tarımsal kapasiteyi, ekolojiyi tahrip eden, aynı za-manda ekonomik kaynakları da son derece kötü kullanmaya neden olacak olan bu çılgın projenin toplumsal faydasından çok 65 milyar TL olarak ifade edilen maliyet tutarı ve 100 yıllık ekonomik ömrü de dikkate alındığında gerçek bir tarımsal ve toplumsal zararlar sonuflanacağını görüp bu proje-den vazgeçilmelidir.

BİTKİ KORUMA İLAÇLARININ ZEHİR OLARAK TÜKETİLMEMESİ İÇİN ZİRAAT MÜHENDİSLERİ DIŞINDA İLGİSİZ FARKLI MESLEKLERE SATIŞ VE UYGULAMA YETKİSİ VERİLMEMELİDİR

“İnsanlarımızın topraktan sofraya sağlıklı beslenmeye çalışırken, birilerinin ilgili ilgisiz her meslek alanına tarımsal ilaç üretme, satma ve alana uygulama yetkisi vererek, insanlarımızın beslenirken bitki koruma ilaçlarıyla zehirlenmemesi dileğiyle.”

21 Temmuz 2020

18 Temmuz 2020 tarihli ve 31189 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende Satılması ile Depolanması Hakkında Yönetmeliğin 12. maddesinin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle; bitki koruma ürünlerinin toptan veya perakende satışını yapmak amacıyla bitki koruma ürünleri bayi veya toptancı izin belgesi almak için Bakanlığa müracaatta bulunabilecek meslekler arasına; doğrudan ilgili ve tek yetkili olması gereken Ziraat Mühendisi dışında; daha önce maddeye eklenen Eczacı, Kimya Mühendisi/Kimyager, bitki sağlığı ile ilgili dersleri alarak mezun olmuş Tekniker veya Ziraat Teknisyeni meslek alanları yanına; bu kez de “Orman Mühendisi/Orman Endüstri Mühendisi” eklendi.

ODA’mız, Anayasanın 135. maddesindeki “kamu kurumu niteliğindeki meslek kuruluşu” niteliği gereği, kamuyu ve toplum sağlığını koruma adına bilimsel doğru kararlar alma ve ödünsüz uygulama ilkesi gereği, bitki koruma ve bitki koruma ürünleri/yöntemleri konusunda 2000’li yıllardan beri çok sık yapılan ve bu alanda ülkemizde istikrarlı ve korumacı bir sistem kurulmasını engelleyen yönetmelik değişikliklerine karşı çok sayıda dava açmıştır.

Davaların temel gerekçelerinden

birisi, yönetmeliğe esas önceki yasalar yanında, 2010 tarih ve 5996 sayılı “Veteriner Hizmetleri, Bitki Sağlığı, Gıda ve Yem Kanunu”nda düzenlenmemiş hükümlerin, yönetmelik değişiklikleri ile yaşama geçirilmesi yanlıştır. Bu konuda belirleyici ilke aslında en üst norm olan Anayasa’dır.

En son 13.02.2019 tarih 30685 sayılı Resmi Gazete’de yayınlanan “Bitki Koruma Ürünlerinin Toptan ve Perakende Satılması ile Depolanması Hakkında Yönetmelik”in bazı maddelerinin öncelikle yürütülmesinin durdurulması ve iptali istemiyle açtığımız dava henüz sonuçlanmamıştır. Tamamlanma aşamasındaki dosyaya halen her türlü bilgi, belge, beyan sunma hakkımız vardır. Bir önceki yönetmelik değişikliği ile ilgili açılan davalar henüz derdest iken, yani henüz sonuçlanmamış, görülmekte olan karara bağlanmamış dava iken, yeni bir yönetmelik çıkarılarak hukuka karşı hile yoluyla öncekinin yürürlükten kaldırılması ya da değişiklikle yönetmeliğe ilgili mevzuata aykırı yeni maddeler eklenmesi ülkemizde “hukuk devleti” ilkesinin ciddi olarak irdelenmesini gerektirmektedir. Bu konuda hukuka aykırı mevzuat düzenlemeleri yapabilen kamu yöneticilerinin de yanlış iş ve işlemleri hakkında ivedilikle soruşturulmaları bir gerekliliktir.

Ülkemizde eğitim ve istihdam planlamasının birlikte yapılması nedeniyle hem eğitim alanında hem de istihdam alanında çok ciddi sorunlar yaşanmaktadır. Derinleşerek yaşadığımız ekonomik kriz ortamında işsizlik yanında üniversite mezunu işsiz oranları, meslektaşlarımız da dahil, endişe verici düzeye yükselmiştir. Böylesi bir ortamda iktidara yakınlığını her ortamda gündeme getiren bir meslek odasının üyelerinin istihdamına yönelik tek taraflı taleplerinin, doğrudan ilgili meslek disiplini ve meslek odasının yasal hak ve yetkileri yok sayılarak, mevcut kamu yönetimince keyfi biçimde yürürlüğe konulması kabul edilemez bir durumdur ve hukuki olarak sorunludur.

Tarım ve Orman Bakanlığı’nca yayınlanan son Yönetmelik değişikliği, yalnızca istihdam alanını kendince ve keyfince düzenleme sorunu değil, doğrudan gıda güvenliği, gıda güvenliği ve halk sağlığını ilgilendiren çok ciddi bir sorundur.

Pandemi sürecinde dünyada ve ülkemizde öne çıkan iki temel sektör, sağlık ve tarım sektörüdür. Tarım sektörünün devamlılığı sağlanamazsa yaşanacak gıda krizinin ve açlığın boyutları bugün tüm dünyanın gündeminindedir ve gelişmiş ülkeler dahil pek çok ülkede ciddi kalıcı yeni

çözüm önerileri geliştirilmektedir.

Salgın döneminde gündeme gelen başlıca temel hak ve kavramlar, sağlık hakkı kadar, gıda egemenliği, gıda güvencesi ve gıda güvenliğidir.

Tarımsal üretimin artırılması ve devamlılığının sağlanması için üretim, işleme, depolama ve tüketim aşamalarında bitki koruma önlemleri olmazsa olmaz koşuldur. Bitki koruma ürünlerinin üretimi, toptan ve perakende satışı, tanıtımı ve fiili uygulanmasının bu konuda eğitim almış uzman kişilerce yapılması bir zorunluluktur.

Bitki koruma uygulamaları sadece tarım ilaçlarının kullanıldığı kimyasal mücadele uygulamaları ile de sınırlı değildir.

Bilimsel alan adı "bitki koruma" olsa da ve ülkemizde yalnızca Ziraat Fakülteleri'nde okutulsa da çevrenin, toprağın, bitkilerin, hayvanların, ilacı fiilen kullananların ve ilaç kullanılmış ürünleri tüketenlerin korunması açısından zirai ilaç kullanım alanını düzenleyen yönetmelikte, "ülkemizde zehir mi yiyoruz, ürün üzerindeki ilaç kalıntısı nasıl temizlenir, zehiri bari biz yemeyelim" gibi halkımızın doğal olarak yakından takip ettiği bir alanda, "bitki koruma ürün bayiliği" sadece ticari bir işletme olarak görülmemelidir. İhraç edilen ürünlerin ilaç kalıntısı nedeniyle geri gönderilmesi ve farklı limitler nedeniyle iç piyasada tüketilmesi de bu yönetmelikle ilgili ayrı ciddi bir sorun alanıdır.

Ülkemizdeki mevcut bitkisel ilaç satış bayilerinin çözülmemeyen sorunları arasında; reçete sorunu, pestisitlerin ruhsatlandırma alanları ve dozları, gübre ruhsatı ile satılan pestisitler, etiket fiyatı denetim, sahte ve kaçak ilaçlar,

üreticinin eğitim ve gelir seviyesi düşüklüğü, mesai saatleri, kâr marjının düşüklüğü, uzun vadeli satış ve tahsilat zorluğu, karekod programları, sermaye yetersizliği, ürün fiyatlarının belirsizliği, ilaçların kullanım süreleri, fide, gübre, tohum satışları gibi bugün de yaşanan birçok ciddi sorunları mevcuttur. Belki de bu konudaki en önemli sorun bitki koruma ilaçlarında çok büyük oranda dışarıya bağımlılık sorununun çözülmemesidir. Bu sorunlar ortada iken, "kalan pastayı bakanlık yandaşlarına dağıtmaya devam ediyor" anlayışını şiddetle kınıyoruz.

Özellikle tüm tüketicilerimizi, sağlıklı gıdaya ulaşma konusunda bitki koruma alanındaki mevcut yanılsıza, gerekli ve sonuç alıcı tepkiyi göstermeye davet ediyoruz.

Bitki koruma konusunda bayilik yetkisinin neden, diğer meslek disiplinleri dahil, Orman Mühendisi ve Orman Endüstri Mühendislerine verilmemesi konusuna da kısaca değinelim. Ayrıntılara, yeni açılacak iptal dava dosyasında ayrıntılı olarak yer verilecektir.

Orman Mühendisliği ve Orman Endüstri Mühendisliği eğitimi verilen fakültelerde ilgili alanla ilgili sadece konu uzmanlığına yetmeyen bir "Orman Koruma" dersi verilmektedir. Orman bitkileri ile tarım alanındaki bitkiler birbirinden tamamen farklı olup her ekosistemin ve bitkinin sorunları ve mücadele yöntemleri de farklıdır. Herkese keyfi olarak serbest "zehir satma" yetkisinin verilmesi ile bu konuda yanlış ve tehlikeli uygulamalara yol açılması kaçınılmazdır.

Orman ve tarım alanlarındaki bitkisel üretim sorunlarına neden olan etmenler birbirinden çok

farklı olup, ormanlarda ve tarım alanlarında kullanılan mücadele yöntemleri de tamamen farklıdır. Ormanlarda da entomolojik ve fitopatolojik sorunlar varken, tarım alanlarında ayrıca büyük oranda yaşanan ve kesinlikle çözülmesi gereken ek sorun yabancı ot sorunudur. Konu uzmanına gerekli eğitimi verilen yabancı ot, bu konuda öneride bulunamayacak ve ilgi alanına girmeyecek ormancılık mesleğinin konusu ve sorunu değildir.

Dünya çapında tazminat davaları ile gündeme gelen yabancı ot ilacı konusunda ulusötesi şirketler ve yerli işbirlikçisi sermayenin ilaç izni konusuna kolaylık sağlayan yeni "yerli ve milli" ortaklarına bir şekilde izin verilmesine çalışılması da kamuoyunun dikkatine sunulur.

Ülkemizde ormanlarda neredeyse kimyasal mücadele uygulaması yoktur. Tarımda ise verili koşullarda en fazla kullanılan mücadele yöntemi kimyasal mücadeledir. Bitki koruma önlemi-ne karşı pestisit direnç riskinin bilindiği durumlarda ürünlerin etkinliğini korumak için mevcut anti-direnç stratejileri uygulanmalıdır. Ormancılıkta tarım ilaçlarında direnç konusu yer almaz iken, bu tarımdaki en önemli konulardan biridir. Tarımda pestisit direnç stratejileri, öncelikle bitki koruma bayilerinden beklenmektedir. Çiftçiler, pestisit dahil tarım ilaçlarının ve diğer koruma uygulamalarının kullanımını, örneğin bitki üzerinde risk düzeyinin kabul edilebilir durumunu, uygulama sıklığını, kısmi uygulamalar gibi bilgileri ve zararlı organizmaların popülasyonlarında direnç gelişimi gibi bilgileri öncelikle bitki koruma bayilerinden öğrenmek durumundadır. Bu bağlamda da orman mühendisleri ve orman endüstri mühen-

dislerinin bitki koruma bayiliği ile ülke tarımına ve gıda sektörüne yapacağı katkı eksiktir, yanıştır ve bu son keyfi düzenleme bağlamında çok ciddi olarak tartışılmalıdır.

Üyelik başvurusunda bulunduğumuz Avrupa Birliği'nin bizim de ülke olarak kabul ettiğimiz 2009/128 sayılı direktifinde, tarım ilaçlarının (pestisitlerin) insan sağlığı ve çevre üzerindeki risklerini ve etkilerini azaltacak Entegre Zararlı Yönetimi (IPM) uygulamaları esas alınmaktadır. Entegre Zararlı Yönetimi temel ilkeleri olarak, zararlı organizmaların önlenmesi ve/veya bastırılmasındaki seçenekler arasında; a) Ürün rotasyonu, b) Uygun yetiştirme tekniklerinin kullanılması (ekim ve hasat zamanının değiştirilmesi, uygun toprak işleme, doğru budama), c) Dengeli gübreleme, dengeli sulama/drenaj uygulamalarının kullanılması, d) Traktör, diğer makine ve budama makası gibi ekipmanların düzenli olarak temizlenmesiyle etmenin yayılmasının önlenmesi, desteklenmektedir. Bu uygulamalar ormancılık alanında uygulanmamaktadır.

Neden değil ve olmamalı üzerine, bilimsel örnekler çoğaltılabılır. Dava dosyamızda yer alacak. Özetle; Ziraat Mühendislerinin Yasa, Tüzük ve Yönetmelikle düzenlenmiş hak ve hükümleri yok sayılarak, keyfi Yönetmelik değişikliği ile mesleki alandaki hakların ilgisiz bir kesime istihdam yaratma ya da siyasi çıkar sağlama amacıyla yasa dışı düzenlenmesi her açıdan yanıştır ve hukuka aykırıdır.

Bu aşamada, sorunun kalıcı çözümlü için;

Ziraat Mühendisliği dışındaki mesleklerin doğrudan ilgili olmadığı zirai ilaç bayiliği, çiftçiye

uygulamalı eğitim dahil olmak üzere yeniden değerlendirilmeli ve dolaylı bağ aramaksızın diğer meslek disiplinlerine verilen mevcut yetki belgeleri iptal edilmelidir.

Bakanlık, yasaya aykırı bir biçimde serbest çalışan Ziraat Mühendislerinin TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası'na üye zorunluluğunu göz ardı etmemeli, yasa gereği bitki koruma ürünlerinde bayi ya da toptancı izin belgesi almak isteyen Ziraat Mühendislerinin meslek odasına üye olduğunu gösterir belgenin başvuru sırasında bayi ya da toptancılık yapacakları ildeki il müdürlüklerince istenilmesini zorunlu kılmalıdır. Oda, mevzuatı gereği bu konuda yanış iş ve işlem yapan üyelerini denetleyebilmelidir.

Kamunun, kamu kurum ya da kuruluşlarına bağlı olmadan serbest hizmet faaliyeti sürdüren Oda üyesi olması zorunlu bayi ya da toptancılar için sınav düzenleme yetki ve görevleri bulunmamaktadır. Dayanak kanunun uygulanmasını göstermesi gereken yönetmelikle kanunda olmayan bir düzenleme getirilmeyeceği için Ziraat Mühendisleri için sınav zorunluluğu derhal kaldırılmalıdır.

Sahte ve kaçak bitkisel üretim girdilerinin üretim, pazarlanma ve satışındaki sorunlarına ilişkin kamusal denetimler etkinleştirilerek, yasadışı ucuz kontrolsüz ilaç kullanımına izin verilmemelidir. Kamunun derhal bu konuda da ek istihdam yaratması gündemde olmalıdır.

İnternette bitkisel ilaç satış uygulama yasağı somut önlemlerle yaşama geçirilmelidir.

Ülkemiz koşulları ve tarımsal üretim deseni dikkate alınarak AB'de yasaklanan tarımsal ilaçlar bir an önce ülkemizde alter-

natiflerinin bulunması koşuluyla ivedilikle yasaklanmalıdır. Bu konuda kendi ölçütlerimizi oluşturma çabaları hızlandırılmalı ve özgürce karar verme mekanizmaları oluşturulmalıdır.

Mevcut ruhsatlandırma ölçütleri gözden geçirilerek direnç kazanma sorunu nedeniyle etkinliğini yitiren ilaçların yeniden doz ve etkinlik denemeleri yapılarak yetersiz bulunanların ruhsatları iptal edilmelidir. Ar-Ge çalışmaları öncelikle kamu olarak hızlandırılmalıdır.

Bitkisel üretimdeki ilaç kalıntısı ve diğer sorunların entegre mücadele uygulamaları kapsamında çözümlenmesi amacıyla, biyolojik ve kültürel mücadele ürünlerine verilen destekler arttırılmalıdır.

Bizler farklı meslek disiplinlerinin kendi çalışma alanlarına saygılıyız. Bizlerin çalışma alanına girilmesine ise karşıyız. ODA'mız, yanışlara yeni yanışlar eklenmesine izin vermeyecek, yargı yolu dahil haklı mücadelesini sonuna kadar sürdürmeye devam edecektir.

İnsanlarımızın topraktan sofraya sağlıklı beslenmeye çalışırken, birilerinin ilgili ilgisiz her meslek alanına tarımsal ilaç üretme, satma ve alana uygulama yetkisi vererek, insanlarımızın beslenirken bitki koruma ilaçlarıyla zehirlenmemesi dileğiyle.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası, Ziraat Mühendisliği mesleğine karşı yürütölen gizli ve kirli girişimlere izin vermeyecektir. Ya hep beraber, ya hiç birimiz. Hep beraber, güzelliklere.

Saygılarımızla.

Baki Remzi SUIÇMEZ

TMMOB ZMO

**Yönetim Kurulu Başkanı
(Yönetim Kurulu Adına)**

İTHALAT İLE DEĞİL ÜRETİM İLE KALKINMAK MÜMKÜN... TARIM SEKTÖRÜNDE DIŞSATIM DEĞİL DIŞALIM YASAKLANSIN

"TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak; Tarım ve Orman Bakanlığı ile Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO)'ni asıl görevini yapmaya davet ediyoruz."

16 Ağustos 2020

Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO); "hububatta spekülasyon kaynaklı fiyat artışlarının gıda enflasyonunu tetikleyici etkilerini önlemek ve hububatta fiyat stokçuluğunun önüne geçmek" gerekçesini öne sürerek, 500 bin ton buğday ile 60 bin ton arpa ithalatı için 25 Ağustos 2020 tarihinde ihaleye çıkacağını duyurdu.

Hatırlanacağı üzere; 16 Ocak 2019 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan Cumhurbaşkanlığı Kararı ile TMO'ya 1 milyon ton buğday ve mahlut, 700 bin ton arpa ithalat yetkisi verilmişti. Daha sonra 15 Aralık 2019 tarihli Resmi Gazete'de yayınlanan yeni bir Cumhurbaşkanlığı Kararı ile buğday ve mahlut ithalat yetkisi 1 milyon 500 bin tona çıkarılmıştı.

Bunlara ilave olarak Toprak Mahsulleri Ofisi; Resmi Gazete'de 18 Nisan 2020 tarihinde yayınlanan "Hububat ve Bakliyat İthalatında Tarife Kontenjanı Uygulanması Hakkında Kararda Değişiklik Yapılmasına İlişkin Cumhurbaşkanlığı Kararı'nın ardından; "Türkiye'de hububat ithalatında uygulanan gümrük vergilerinin sıfırlandığı ya da TMO'ya yeni ithalat yetkileri verildiği" şeklinde yanıltıcı ve yanlış yorumların yapıldığı yönünde kamuoyuna açıklamalar yapmıştı. Yapılan açıklamalarda; TMO stoklarında piyasalarda istikrarı sağlayacak miktarda ürün bulunduğu ve yaklaşan hasat dönemi de dikkate alındığında hububat piyasalarında arz yönüyle herhangi bir sıkıntının öngörülmediğinin de altı çizilmişti.

Yaklaşık dört ay önce herhangi bir stok sıkıntısı bulunmadığına dair açıklamalar yapan TMO'nun, bu yılın Ocak ayında 650 bin ton buğday, Şubat ayın-

da 300 bin ton buğday, 25 bin ton arpa ile Mart ayında 175 bin tonluk buğday ithalat ihalesi gerçekleştirmiş olması ve 25 Ağustos 2020 tarihinde de 500 bin ton buğday, 60 bin ton arpa ithalat ihalesine çıkacak bulunması, bundan sonra da TMO'nun ithalatı sıklıkla tercih edeceğini gösteriyor.

Son 5 yıldır Türkiye'nin buğday ekimi yapılan alanı, buğday üretimi ve verimi azalmaktadır.

2015 yılında 78.6 milyon dekar da buğday ekimi yapılırken bu alan 2019 yılında 68.5 milyon dekara gerilemiştir.

Buğday verimi 2015 yılında 287 kg/dekar iken 2019 yılında 278 kg/dekar a gerilemiştir.

2015 yılında 22.6 milyon ton olan buğday üretiminin 2019 yılında 19 milyon tona gerilediği görülmektedir.

2020 yılı TÜİK I. tahmininde buğday üretiminin 2019 sezonuna göre %7,9'luk artışla 20,5 milyon ton olacağı öngörülmüştür.

Türkiye genelinde hububat hasadı neredeyse tamamlanmış olup TMO alımları geçen yılın altında kalmıştır. Beklenen artışın miktar olarak yaşanıp yaşanmadığı açıklanmamışken, üretimde beklenen artışın olmadığı aksine düşüş olduğu alınan son kararlarla anlaşılabilir. Ayrıca üreticinin, tüccarın, stokçuların elinde ne kadar buğday olduğu da halen belirsizliğini korumaktadır. Bu durumda asıl stokçularla mücadele etmek yerine üreticiyi stokçulukla suçlamak kabul edilemez bir yaklaşımdır.

2015/16 sezonunda buğday ve mamul madde karşılığı olarak 4,8 milyon ton olan ithalat, 2016/17 sezonunda 5,8 milyon ton, 2017/18 sezonunda 9,8 milyon ton, 2018/19 sezonunda

10.3 milyon ton olarak gerçekleşmiştir. İthal buğdayların neredeyse tamamı un, makarna ve irmik üretiminde kullanılmakta, bunların bir bölümü ihraç edilmekte ve iç piyasada değerlendirilmemektedir. Anlaşılan o ki Türkiye 2020 yılında da "ithal buğday bolluğu olan ülke" olarak anılmaya devam edecektir. Dışalima dayalı bu yanlış politika seçeneğinden derhal vazgeçilmelidir.

Ana statüsünde "yurtta hububat fiyatlarının üreticiler yönünden normalin altına düşmesini ve tüketici halk aleyhine anormal derecede yükselmesini önlemek, bu ürünlerin piyasasını düzenleyici tedbirler almak" şeklinde görevi tanımlanan TMO'nun her fırsatta görev tedbiri olarak ithalat yoluna gitmesi, üretimin devamlılığı için çiftçiyi desteklemek yerine piyasayı sürekli ithalat ile düzenlemeye çalışması, TMO'nun asıl görevini yapmadığını göstermektedir.

Tarım ve Orman Bakanlığı ile TMO'nun görevi; girdi maliyetlerini azaltmak, uygun kredi koşullarını yaratmak, zamanında maliyetlerin üstünde çiftçi kârını da gözetilen taban fiyatları açıklamak ve yeterli alımı yapmak, çiftçi desteklemelerini artırarak ve zamanında ödeyerek buğday dahil tahıl üretim alanı, verim ve üretim miktarını artırmak olmalıdır.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak; Tarım ve Orman Bakanlığı ile Toprak Mahsulleri Ofisi (TMO)'ni asıl görevini yapmaya davet ediyoruz.

Baki Remzi SUIÇMEZ

ZMO Yönetim Kurulu Başkanı

2020 YILI ÜNİVERSİTE YERLEŞTİRME SONUÇLARI ÜZERİNE TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI DEĞERLENDİRMESİ

“Zor süreçlerden geçerek meslek alanlarımızı tercih yapan öğrencilerimize yeni yaşamlarında başarılar dileriz. Eğitim ve istihdam alanında yakıcı sorunların artarak yaşandığı günümüzde, ekonomi dahil yaşanan olumsuz koşullara ek olarak Covid-19 salgınının yarattığı belirsizlik ortamında, mühendislik öğretimine başlayan meslektaş adaylarımızın mesleki eğitimleri ve teknik gelişimlerine ODA'mızın tüm olanaklarıyla yardımcı olacağına bilinmesini isteriz.”

18 Eylül 2020

Yükseköğretim Kurumları Sınavı (2020-YKS Yerleştirme) kapsamında 2020 yılında üniversite tercihlerinde kullanılacak Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu ÖSYM tarafından yayınlandı. 06-14 Ağustos 2020 tarihleri arasında yapılan tercihlerle gelecekte üyelerimiz olacak öğrencilerin de yerleştiği programlar ve kontenjanları belli oldu. Yerleştirme sonuçları hakkında bir değerlendirmede bulunmak öğrencilerimiz ve mesleğimiz için büyük önem taşımaktadır.

Öncelikle ODA'mıza üye olabilecek Ziraat Mühendisleri, Su Ürünleri Mühendisleri, Balıkçılık Teknolojisi Mühendisleri, Su Bilimleri ve Mühendisleri, Biyosistem Mühendisleri ve Tütün Teknolojisi Mühendisleri bölümlerini kazanan öğrencilerimizi kutluyor, başarılı bir öğrencilik yaşamı diliyoruz.

Üniversite Sınavına Başvuru ve Yerleştirme Üzerine Değerlendirme

Ülkemizde üniversite sınavlarına girmek üzere son yıllarda 2 milyonun üzerinde aday başvurmuştur. Sürekli artan başvuran sayısında bu yıl ilk kez azalış ortaya çıkmıştır. 2020 yılında başvuran aday sayısı bir önceki yıldan 91 bin daha azdır. Sınava giren adayların yaklaşık üçte biri yerleştirilmektedir. 2020 yılında yerleşen aday sayısı bir önceki yıldan daha fazla olup, adayların %47'si lisans, %38'i Önlisans, %15'i açık öğretim programına yerleşmiştir (Çizelge 1).

Çizelge-1. Başvuran ve Yerleşen Aday Sayısı

YIL	Başvuran	Lisans		Önlisans		A.Ö.F.		Yerleşen		Yerleşmeyen	
		Sayısı	%	Sayısı	%	Sayısı	%	Sayısı	%	Sayısı	%
2015	2.126.670	417.714	19,64	367.236	17,27	198.140	9,32	983.090	46,23	1.143.580	53,77
2016	2.256.377	423.479	18,77	368.770	16,34	169.615	7,52	961.864	42,63	1.294.513	57,37
2017	2.265.844	422.946	18,67	273.342	12,06	129.109	5,70	825.397	36,43	1.440.447	63,57
2018	2.381.412	394.945	16,58	316.037	13,27	146.258	6,14	857.240	35,99	1.524.172	64,00
2019	2.528.031	409.587	16,20	343.874	13,6	150.715	5,96	904.176	35,77	1.623.855	64,23
2020	2.436.958	431.380	17,70	349.785	14,35	140.721	5,77	921.886	37,83	1.515.072	62,17

Kaynak; ÖSYM

2020 yılında üniversite sınavına giren adayların %26,98'inin Anadolu Lisesi, %14,04'ünün Lise, %9,78'inin İmam Hatip Lisesi mezunu olduğu görülmektedir (Çizelge 2). Yerleştirilen öğrenciler açısından en başarılı okul olarak Anadolu Liseleri öne çıkmaktadır. Sayıları sürekli artırılan ve ayrıcalık tanınan İmam Hatip Lisesi mezunlarının başarı oranı, tüm yerleşen aday sayıları açısından Liselerden daha düşük seviyededir.

2020 yılında üniversite sınavına başvuran adayların yaklaşık %40'ını daha önceki yıllarda yerleştirememiş olan adaylar oluşturmaktadır. Son sınıf düzeyindeki adaylar %37'lik payla ikinci sırada yer almaktadır (Çizelge 3).

Özellikle son yıllardaki başvuran aday ve yerleşen aday verileri incelendiğinde son sınıf yerleşen aday sayılarında azalma, önceki yıl mezunu yerleşmemiş adayların yerleşme oranında artış görülmektedir. Bunun nedeni olarak, adayların ne olursa olsun yerleşeyim davranışından, daha iyi bir programa yerleşmek için tekrar sınava gireyim yaklaşımına yöneldikleri düşünülebilir.

Çizelge-2. Mezun Oldukları Okul Türlerine Göre Üniversitelere Yerleşen Adaylar

Okul Türü	Başvuran Aday Sayısı	Yerleşen Aday								
		Lisans			Önlisans		A.Ö.F.		Toplam Sayısı	%
		%	Sayısı	%	Sayısı	%	Sayısı	%		
Anadolu Lisesi	657.416	26,98	183.432	42,52	4.040	13,62	11.068	9,97	292.816	31,76
Diğer Meslek Liseleri	574.575	23,58	33.122	7,68	3.010	10,15	15.723	14,16	176.235	19,12
Lise	342.031	14,04	34.548	8,01	9.848	33,21	35.496	31,96	114.908	12,46
İmam Hatip Liseleri	238.391	9,78	39.127	9,07	2.322	7,83	17.251	15,53	90.517	9,82
Y. Dilde Eğ. Veren Ö. Lise	181.508	7,45	61.435	14,24	638	2,15	1.234	1,11	80.704	8,75
Özel Lise	96.487	3,96	26.942	6,25	999	3,37	2.465	2,22	46.526	5,05
Fen Lisesi	48.258	1,98	23.854	5,53	69	0,23	101	0,09	24.932	2,70
Endüstri Meslek Liseleri	72.015	2,96	1.698	0,39	1.556	5,25	6.509	5,86	15.657	1,70
Sağlık Meslek Liseleri	39.387	1,62	2.537	0,59	2.277	7,68	4.961	4,47	15.378	1,67
Kız Meslek Liseleri	43.315	1,78	1.734	0,40	1.870	6,31	5.931	5,34	14.199	1,54
Ticaret Meslek Liseleri	41.410	1,7	1.413	0,33	1.132	3,82	5.137	4,63	11.874	1,29
Özel Fen Lisesi	18.701	0,77	9.404	2,18	28	0,09	38	0,03	9.858	1,07
Teknik Liseler	28.492	1,17	1.831	0,42	1.071	3,61	2.769	2,49	9.878	1,07
Sosyal Bilimler Lisesi	10.085	0,41	5.491	1,27	33	0,11	43	0,04	6.027	0,65
Öğretmen Liseleri	11.399	0,47	2.768	0,64	236	0,80	405	0,36	4.669	0,51
Lise (Yabancı Dil Ağırlıklı)	6.748	0,28	1.008	0,23	249	0,84	609	0,55	2.661	0,29
Otelcilik ve Tur. Mes. Lise	4.319	0,18	218	0,05	147	0,50	528	0,48	1.450	0,16
Özel Akşam Lisesi	7.141	0,29	148	0,03	77	0,26	545	0,49	1.380	0,15
Güzel Sanatlar Liseleri	7.157	0,29	250	0,06	17	0,06	102	0,09	987	0,11
Spor Lisesi	6.668	0,27	89	0,02	15	0,05	79	0,07	690	0,07
Askeri Lise	566	0,02	164	0,04	5	0,02	11	0,01	226	0,02
Polis Koleji	203	0,01	91	0,02	0	0,00	2	0,00	118	0,01
Astsubay Hazırlama Okulları	330	0,01	49	0,01	11	0,04	30	0,03	124	0,01
Diğer	273	0,01	23	0,01	6	0,02	12	0,01	49	0,01
Akşam Lisesi	50	0	3	0,00	1	0,00	7	0,01	12	0,00
Sekreterlik Meslek Liseleri	33	0	1	0,00	1	0,00	7	0,01	11	0,00
Toplam	2.436.95	100	431.380	100,00	29.658	100,00	111.063	100,00	921.886	100,00

Kaynak: ÖSYM

Yerleştirilen adayların %47’i lisans düzeyinde; %38’i önlisans düzeyinde yerleşmişken, açık öğretime yerleştirilen adayların oranı %15 olmuştur.

2020 yılında yerleştirme yapılan lisans programlarının %80,46’sı, önlisans programlarının %81,06’sı devlet üniversiteleri içinde yer almaktadır. Devlet üniversitelerinin doluluk oranı lisans programlarında %96,73 Önlisans programlarında %94,62 olmuştur. Vakıf üniversitelerinde bu oranlar daha düşük olup, sırası ile %87,97 ve %83,21’dir (Çizelge 4).

ÖSYM’nin kılavuzunda yer alan ancak bu raporda hariç tutulmuş olan KKTC ve diğer ülke üniversitelerinde lisan programları için yaklaşık 11.000, önlisans programları için ise yaklaşık 4.000 kişilik kontenjan açılmıştır. Bu kontenjanların doluluk oranı devlet ve vakıf üniversitelerine göre oldukça düşük seviyede kalmıştır.

Çizelge-3. Öğrenim Durumuna Göre Başvuran ve Yerleşen Aday Sayıları

Başvuranların Durumu	YIL	ÖSYS'ye Başvuran Aday Sayısı					
						A.Ö.F.	
		Sayı	%	%	%	Sayı	%
Son Sınıf Düzeyinde	2016	950.156	42,11	54,48	55,28	32.930	19,41
	2017	960.410	42,39	49,19	39,36	19.701	15,26
	2018	954.353	40,08	45,59	35,46	17.453	11,93
	2019	983.701	38,91	42,71	30,59	16.153	10,72
	2020	894.187	36,69	38,42	29,95	15.146	10,76
Önceki Yıllarda Yerleşmemiş	2016	633.187	28,06	32,68	26,39	63.683	37,55
	2017	632.722	27,92	38,57	35,89	52.606	40,75
	2018	791.929	33,25	39,40	43,01	60.924	41,66
	2019	916.601	36,26	44,41	48,41	64.101	42,53
	2020	963.240	39,53	48,44	50,20	60.570	43,04
Daha Önce Yerleşmiş	2016	441.543	19,57	7,22	11,19	40.772	24,04
	2017	442.542	19,53	6,86	15,66	31.887	24,70
	2018	397.614	16,70	7,56	12,87	35.861	24,52
	2019	374.795	14,83	6,57	12,31	35.160	23,33
	2020	335.347	13,76	6,38	11,31	31.126	22,12
Bir Yükseköğretim Mezunu	2016	184.585	8,18	5,03	5,72	20.318	11,98
	2017	193.715	8,55	4,64	7,47	17.366	13,45
	2018	191.644	8,05	6,63	6,93	21.585	14,76
	2019	205.633	8,13	5,53	6,96	24.460	16,23
	2020	194.600	7,99	5,94	6,72	23.154	16,45
Yüksek öğretim-den Kaydı Silinmiş	2016	46.906	2,08	0,60	1,42	11.912	7,02
	2017	34.455	1,52	0,75	1,63	7.549	5,85
	2018	45.872	1,93	0,82	1,73	10.435	7,13
	2019	47.301	1,87	0,78	1,72	10.841	7,19
	2020	49.584	2,03	0,81	1,81	10.725	7,62
Toplam	2016	2.256.377	100,00	100,00	100,00	169.615	100
	2017	2.265.844	100,00	100,00	100,00	129.109	100
	2018	2.381.412	100,00	100,00	100,00	146.258	100
	2019	2.528.031	100,00	100,00	100,00	150.715	100
	2020	2.436.958	100,00	100,00	100,00	140.721	100

Kaynak; ÖSYM

Çizelge-4. Yerleştirme sonuçları

Üniversiteler	Yıl	Lisans				Ön Lisans			
		Kontenjan	Yerleşen	Doluluk %	Pay %	Kontenjan	Yerleşen	Doluluk %	Pay %
Devlet Üniver-sitesi	2016	358.880	345.579	96,29	81,60	319.816	298.649	93,38	80,99
	2017	373.642	346.671	92,78	81,97	346.068	218.434	63,12	79,91
	2018	384.448	326.341	84,89	82,63	279.231	257.235	92,12	81,39
	2019	354.985	334.119	94,12	81,57	298.220	279.224	93,63	81,20
	2020	358.836	347.087	96,73	80,46	299.630	283.521	94,62	81,06
Vakıf Üniversitesi	2016	75.390	68.287	90,58	16,13	78.154	66.729	85,38	18,10
	2017	83.536	67.496	80,80	15,96	85.295	52.113	61,10	19,07
	2018	85.722	62.191	72,55	15,75	70.785	56.377	79,65	17,84
	2019	81.526	68.962	84,59	16,84	74.735	62.523	83,66	18,18
	2020	87.908	77.330	87,97	17,93	76.909	63.993	83,21	18,29
KKTC Üniver-sitesi	2016	12.958	8.642	66,69	2,04	3.318	1.990	59,98	0,54
	2017	14.890	8.054	54,09	1,90	5.441	2.741	50,38	1,00
	2018	13.038	5.833	44,74	1,48	4.763	2.345	49,23	0,74
	2019	10.112	5.992	59,26	1,46	3.905	2.047	52,42	0,60
	2020	10.295	6.445	62,60	1,49	3.553	2.191	61,67	0,63
Diğer Ülke Üni-versiteleri	2016	1.790	971	54,25	0,23	74	26	35,14	0,01
	2017	1.699	725	42,67	0,17	100	54	54,00	0,02
	2018	1.423	580	40,76	0,15	80	80	100	0,03
	2019	1.131	514	45,45	0,13	80	80	100	0,02
	2020	1.010	518	51,29	0,12	80	80	100	0,02
Toplam	2016	449.018	423.479	94,31	100,00	403.378	368.770	91,42	100,00
	2017	473.767	422.946	89,27	100,00	436.904	273.342	62,56	100,00
	2018	484.631	394.945	81,49	100,00	354.859	316.037	89,06	100,00
	2019	447.754	409.587	91,48	100,00	376.940	343.874	91,23	100,00
	2020	458.049	431.380	94,18	100,00	380.172	349.785	92,01	100,00

Kaynak; ÖSYM

Ziraat Fakültelerinde Eğitim

YÖK verilerine göre ülkemizde 127'si devlete, 74'ü vakıflara ait olmak üzere aktif 201 üniversite ve bu üniversiteler bünyesinde de 1.342'si devlet üniversitelerinde olmak üzere aktif 1.759 fakülte bulunmaktadır. 2019-2020 öğretim döneminde önlisans programlarında 3.002.964, lisans programlarında 4.538.926, yüksek lisans programlarında 297.001, doktora programlarında 101.242 öğrenci bulunmaktadır.

Üniversiteye sınav sisteminde yapılan değişiklikle önceki yıllarda 18 olan puan türü, 2018 yılında Sayısal (SAY), Eşit Ağırlık (EA), Sözel (SÖZ), Dil ve Temel Yeterlilik Testi (TYT) olmak üzere 5'e indirildi. Bu değişiklik sonrası EA puan türünden öğrenci alan Tarım Ekonomisi programı hariç, Ziraat Mühendisliği eğitimi veren programlara, diğer mühendislik programları gibi sayısal puan (SAY) türünden öğrenci alınmaktadır. Bu değişiklik, diğer mühendislik disiplinleri ile puan türü üzerinden yapılan tartışmaları sonlandırmayı açısından faydalı görülmektedir.

Ziraat Mühendisliği eğitiminin verildiği fakültelerde, farklı mesleki disiplinler olan gıda mühendisliği, su ürünleri mühendisliği, biyosistem mühendisliği ve peyzaj mimarlığı programları da bulunmaktadır. Bu yazı kapsamında ele alınan Ziraat Fakültelerinde sayılan programlar değerlendirme dışı tutulmuştur.

Türkiye'de 43 üniversitede Ziraat Mühendisliği eğitime yönelik programların yer aldığı farklı adlarda fakülteler bulunmaktadır. Bu üniversitelerden Muğla Sıtkı Koçman, Kocaeli, Bandırma Onyediy Eylül, Sivas Bilim ve Teknoloji Üniversitesi bünyesindeki programlarda henüz eğitime başlanmamıştır. Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi'nde Genetik ve Yaşam Bilimleri programına, Muş Alparslan Üniversitesi'nde Bitkisel Üretim ve Teknolojileri Bölümü ile Hayvansal Üretim ve Teknolojileri programlarına öğrenci alınmıştır.

2020 yılında ilk kez bu yıl öğrenci alan Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Ziraat Fakültesi ile birlikte Ziraat Mühendisliği eğitimi verilen 37 üniversitede 175 program açılmıştır. Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi ve Adıyaman Üniversitesi'nde sadece Ziraat Mühendisliği programına öğrenci almaya devam etmektedir. Yerleştirme yapılan program sayısı ve kontenjan sayısı ve yerleşen öğrenci sayısı ise bir önceki yıla göre artmıştır.

Ziraat Mühendisliği eğitimi veren fakültelerde ziraat fakültesi dışında farklı isimlendirmeler bulunmaktadır. 2020 yılında kontenjan açılan 37 fakülteden ikisi Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi, biri Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi adını taşımaktadır (Çizelge 5). Ayrıca vakıf üniversitesi olan Konya Gıda ve Tarım Üniversitesi'nde Tarım ve Doğa Bilimleri Fakültesi bulunmaktadır.

Çizelge-5. Farklı İsimlerdeki Fakülteler

Fakültenin Bağlı Olduğu Üniversite	2019	2020
Isparta Uygulamalı Bilimler Üniversitesi	Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi	Ziraat Fakültesi
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi		Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi
Adıyaman Üniversitesi		
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi	Ziraat ve Doğa Bilimleri Fakültesi
Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi		Ziraat Fakültesi
Düzce Üniversitesi		Ziraat Fakültesi
Recep Tayyip Erdoğan Üniversitesi		Ziraat Fakültesi
Uşak Üniversitesi		Ziraat Fakültesi

2020 yılı tercih kılavuzunda yer alan 2 Su Ürünleri Mühendisliği, 6 Gıda Mühendisliği, 8 Peyzaj Mimarlığı ile 12 Biyosistem programı hariç tutulacak olunursa, 37 Ziraat Fakültesinde 175 program için 5.524 kontenjan açılmış, 5.536 öğrenci Ziraat Fakültelerine yerleştirilmiştir. Ziraat Fakülteleri programlarında 2020 yılında olan doluluk oranı %97 olmuştur (Çizelge 6).

Çizelge-6. Ziraat Fakültelerinin Kontenjan ve Yerleşme Durumu

Yerleşme Durumu	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Öğrenci Alan Ziraat Fakülte Sayısı	30	33	34	34	35	35	36	37
Kontenjan Açan Toplam Program Sayısı	165	170	142	169	145	169	166	175
Kontenjan	5.842	5.485	4.797	5.350	4.791	5.498	5.148	5.524
Yerleşen Öğrenci Sayısı	4.839	4.153	4.332	4.446	4.730	4.081	4.630	5.356
Doluluk (%)	83	76	90	83	98	74	90	97

Fakültelerin kontenjan ve doluluk oranları Çizelge 7'de verilmiştir.

Ziraat Fakültelerindeki diğer programlar hariç tutulduğunda, kontenjan açılan 175 programda görevli 1.583 öğretim elemanı bulunmaktadır. En fazla öğretim elemanı bulunan fakülteler 9 farklı programda öğrenci yerleştirmesi yapılan Ege (126) ve Ankara (122) üniversiteleri bünyesindeki ziraat fakülteleridir (Çizelge 8).

Çizelge-7. Fakültelerin Kontenjan ve Doluluk Oranları

ÜNİVERSİTE	Program Sayısı					Kontenjan					Yenileşen					Doluluk (%)					
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	
	ADYAMAN	-	1	1	1	1	-	21	31	31	31	-	21	31	31	31	0	100	100	100	100
AKDENİZ	8	9	9	9	9	273	289	289	299	344	272	288	288	298	336	99,63	99,65	99,65	99,67	99,67	97,67
ANKARA	9	9	9	9	9	370	370	375	380	401	370	368	356	371	389	100	99,46	94,93	97,63	97,63	97,01
ATATÜRK	8	6	9	7	7	188	146	229	192	201	121	146	111	140	195	64,36	100	48,47	72,92	72,92	97,01
A. MENDERES	7	7	7	7	7	257	262	267	247	247	244	261	192	225	241	94,94	99,62	71,91	91,09	91,09	97,57
ŞEYH EDEBALI	1	1	1	1	1	31	31	47	41	41	10	31	28	41	41	32,26	100	59,57	100	100	100
BİNGÖL	2	2	3	1	1	42	42	73	31	31	18	39	18	24	30	42,86	92,86	24,66	77,42	77,42	96,77
ABANT İ. BAYSAL	4	4	5	5	5	104	104	120	120	120	87	102	74	91	115	83,65	98,08	61,67	75,83	75,83	95,83
ULUDAĞ	6	6	6	6	6	236	238	238	236	246	234	237	230	236	241	99,15	99,58	96,64	100	97,97	97,97
18 MART Ü.	9	7	7	8	9	284	254	254	263	299	262	252	177	236	291	92,25	99,21	69,69	89,73	89,73	97,32
ÇUKUROVA	7	8	8	7	7	306	322	322	301	306	303	322	269	298	296	99,02	100	83,54	99	99	96,73
DİCLE	4	4	4	4	5	124	144	176	155	186	112	138	114	133	180	90,32	95,83	64,77	85,81	85,81	96,77
DÜZCE	1	1	2	1	2	26	26	57	26	52	26	26	28	26	50	100	100	49,12	100	100	96,15
EGE	9	9	9	9	9	304	304	325	330	340	301	303	319	322	335	99,01	99,67	98,15	97,58	97,58	98,53
ERCIYES	6	5	6	5	6	191	145	182	140	161	117	145	106	129	156	61,26	100	58,24	92,14	92,14	96,89
OSMANGAZI	4	4	4	4	4	144	144	155	155	155	144	144	150	155	150	100	100	96,77	100	96,77	96,77
HARRAN	5	4	5	4	5	165	144	180	154	175	139	143	143	154	172	84,24	99,31	79,44	100	100	98,29
M. KEMAL	6	4	5	4	4	181	129	145	119	119	127	129	115	119	115	70,17	100	79,31	100	100	96,64
İĞDIR	4	1	1	1	1	84	36	85	31	31	39	36	42	31	30	46,43	100	49,41	100	100	96,77
İSPARTA U. B.	6	1	1	9	9	216	82	103	153	165	203	82	81	144	156	93,98	100	78,64	94,12	94,12	94,55
SÜTÇÜ İMAMI	4	4	5	5	5	144	139	165	140	140	130	139	111	124	135	90,28	100	67,27	88,57	88,57	96,43
AHI EVRAN	5	4	4	4	5	145	114	124	109	145	65	114	71	93	140	44,83	100	57,26	85,32	85,32	96,55
KİLİS 7ARALIK	-	-	-	1	1	-	-	-	21	21	-	-	-	5	20	-	-	-	23,81	-	95,24
TURGUT ÖZAL	2	2	2	2	3	78	78	78	82	103	68	78	55	78	100	87,18	100	70,51	95,12	95,12	97,09
NIĞDE Ö. H. D.	3	2	3	3	3	88	62	78	78	78	68	62	78	77	75	77,27	100	100	98,72	98,72	96,15
ONDOKUZMAYIS	8	7	8	8	8	243	237	253	238	238	224	236	190	201	230	92,18	99,58	75,1	84,45	84,45	96,64
ORDU	4	2	2	2	2	94	57	57	52	52	62	56	31	52	50	65,96	98,25	54,39	100	100	96,15
R. T. ERDOĞAN	2	2	2	2	2	37	32	42	32	32	16	32	18	14	30	43,24	100	42,86	43,75	43,75	93,75
SELÇUK	8	8	8	8	8	268	288	303	278	278	256	286	238	268	271	95,52	99,31	78,55	96,4	96,4	97,48
SIIRT	4	5	5	4	4	95	110	125	109	109	27	78	64	65	105	28,42	70,91	51,2	59,63	59,63	96,33
ŞIRNAK	1	1	2	2	2	11	11	37	42	42	4	8	12	10	40	36,36	72,73	32,43	23,81	23,81	95,24
NAMIK KEMAL	7	5	6	6	7	222	155	171	171	192	150	155	115	144	185	67,57	100	67,25	84,21	84,21	96,35
G.OSMANPAŞA	6	4	5	5	5	157	104	130	120	120	192	104	65	86	115	122,29	100	50	71,67	71,67	95,83

ÜNİVERSİTE	Program Sayısı				Kontenjan				Yerleşen				Doluluk (%)							
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020					
UŞAK	3	2	4	4	4	88	72	104	104	114	76	72	62	86	110	86,36	100	59,62	82,69	96,49
YÜZÜNCÜ YIL	3	3	5	5	5	73	68	115	100	110	46	66	64	68	105	63,01	97,06	55,65	68	95,45
YOZGAT BOZOK	3	1	3	3	3	93	31	63	68	68	33	31	35	55	65	35,48	100	55,56	80,88	95,59
SAKARYA U. B.	-	-	-	-	1	-	-	-	-	31	-	-	-	-	30	-	-	-	-	96,77
TOPLAM	169	145	169	166	175	5362	4770	5498	5148	5524	4546	4709	4091	4630	5356	84,78	98,72	74,41	89,9	96,96

Kaynak: ÖSYM

Çizelge-8. Programlardaki Öğretim Elemanı Sayıları

Üniversite	2015		2016		2017		2018		2019		2020	
	Program	Öğretim Elemanı	Program	Öğretim Elemanı	Program	Öğretim Elemanı	Program	Öğretim Elemanı	Program	Öğretim Elemanı	Program	Öğretim Elemanı
ADYAMAN Ü.	-	-	-	-	1	3	1	2	1	3	1	2
AKDENİZ Ü.	7	68	8	80	9	84	9	89	9	91	9	93
ANKARA Ü.	9	140	9	135	9	132	9	129	9	127	9	122
ATATÜRK Ü.	4	51	8	92	6	57	9	75	7	76	7	75
A. MENDERES Ü.	7	56	7	57	7	58	7	61	7	63	7	70
BİLECİK Ş. EDEBALI Ü.	1	3	1	3	1	10	1	21	1	15	1	15
BİNGÖL Ü.	2	7	2	8	2	7	3	11	1	4	1	4
BOLU ABANT İ. BAYSAL Ü.	3	17	4	23	4	24	5	24	5	28	5	28
ULUDAĞ Ü.	6	60	6	59	6	58	6	59	6	60	6	63
Ç. 18 MART Ü.	7	40	9	54	7	47	7	54	8	57	9	72
ÇUKUROVA Ü.	7	94	7	92	8	102	8	101	7	90	7	93
DICLE Ü.	4	37	4	35	4	33	4	31	4	27	5	32
DÜZCE Ü.	1	3	1	5	1	6	2	6	1	6	2	10
EGE Ü.	9	137	9	134	9	133	9	130	9	132	9	126
ERCIYES Ü.	4	21	6	32	5	25	6	33	5	30	6	39
ESKİŞEHİR O.GAZİ Ü.	4	21	4	22	4	23	4	26	4	27	4	26
HARRAN Ü.	5	39	5	39	4	28	5	43	4	30	5	34
HATAY M. KEMAL Ü.	4	50	6	67	4	48	5	59	4	47	4	46

Üniversite	2015		2016		2017		2018		2019		2020	
	Program	Öğretim Elemanı	Program	Öğretim Elemanı	Program	Öğretim Elemanı	Program	Öğretim Elemanı	Program	Öğretim Elemanı	Program	Öğretim Elemanı
IĞDIR Ü.	2	6	4	21	1	4	3	14	1	4	1	4
ISPARTA U. BİLİMLER Ü.	6	65	6	64	1	80	1	79	9	78	9	78
K. SÜTÇÜ İMAM Ü.	4	34	4	36	4	34	5	49	5	48	5	48
KIRŞEHİR AHI EVRAN Ü.	3	16	5	27	4	19	4	22	4	25	5	36
KILIS 7 ARALIK Ü.	-	-	-	-	-	-	-	-	1	5	1	4
MALATYA T. ÖZAL Ü.	2	8	2	10	2	11	2	15	2	15	3	19
NIĞDE Ü.	2	15	3	25	2	16	3	23	3	22	3	22
19 MAYIS Ü.	8	72	8	76	7	69	8	78	8	80	8	81
ORDU Ü.	3	23	4	29	2	16	2	16	2	16	2	16
R. T. ERDOĞAN Ü.	1	3	2	6	2	6	2	6	2	6	2	8
SELÇUK Ü.	8	65	8	65	8	73	8	80	8	81	8	83
SIIRT Ü.	3	15	4	22	5	25	5	27	4	25	4	25
ŞIRNAK Ü.	1	4	1	4	1	3	2	9	2	8	2	8
TEKİRDAĞ N. KEMAL Ü.	5	57	7	78	5	56	6	72	6	72	7	75
TOKAT G.OSMANPAŞA Ü.	4	41	6	57	4	41	5	44	5	48	5	52
UŞAK Ü.	2	8	3	14	2	9	4	9	4	16	4	15
VAN YÜZÜNCÜ YIL Ü.	3	33	3	31	3	44	5	53	5	53	5	53
YOZGAT BOZOK Ü.	1	4	3	13	1	3	4	7	3	11	3	3
SAKARYA UYG. BİL. Ü.											1	3
TOPLAM	142	1313	169	1515	145	1387	169	1557	166	1526	175	1583

Kaynak: ÖSYM

Ziraat Fakülteleri bünyesinde on altı farklı program yer almaktadır. En fazla açılan programlar 30 programla Bahçe Bitkileri, 28 programla Bitki Koruma ve 26 programla Tarla Bitkileri programları olmuştur. En az açılan programlar sadece bir fakültede bulunan Bitkisel Üretim ve Teknolojileri, Hayvansal Üretim ve Teknolojileri, Tarımsal Genetik Mühendisliği, Tohum Bilimi ve Teknolojisi ve Kanatlı Hayvan Yetiştiriciliği programlarıdır (Çizelge 9).

Çizelge-9. Kontenjan Verilen Bölümlerin Bulunduğu Fakülte Sayısı

Bölüm	Yıllar	Fakülte	Kontenjan	Yerleşen	Doluluk	Bölüm	Yıllar	Fakülte	Kontenjan	Yerleşen	Doluluk
Bitki Koruma	2016	29	1046	975	93,21	Tarımsal Yapılar ve Sulama	2016	4	69	58	84,06
	2017	27	981	975	99,39		2017	5	90	90	100,00
	2018	28	1033	899	87,03		2018	6	121	71	56,58
	2019	28	1036	1026	97,95		2019	5	106	91	85,85
	2020	28	1036	1015	96,63		2020	7	168	162	96,43
Tarla Bitkileri	2016	30	977	808	82,70	Süt Teknolojisi	2016	2	42	42	100,00
	2017	25	832	825	99,16		2017	2	42	42	100,00
	2018	28	999	624	62,46		2018	2	42	28	66,67
	2019	26	845	721	85,33		2019	2	47	36	76,60
	2020	28	907	876	96,58		2020	2	57	55	96,49
Bahçe Bitkileri	2016	28	906	688	75,94	Bitkisel Üretim ve Teknolojileri	2016	1	31	31	100,00
	2017	25	758	753	99,34		2017	1	31	31	100,00
	2018	30	878	630	71,75		2018	1	31	31	100,00
	2019	30	872	769	88,19		2019	1	31	31	100,00
	2020	30	891	861	96,63		2020	1	31	30	96,77
Tarım Ekonomisi	2016	17	679	675	99,41	Tarımsal Genetik Mühendisliği	2016	1	31	30	96,77
	2017	18	712	706	99,16		2017	1	31	31	100,00
	2018	20	765	765	100,00		2018	1	31	31	100,00
	2019	21	778	778	100,00		2019	1	31	30	96,77
	2020	22	7997	777	97,25		2020	1	31	31	100,00
Zootečni	2016	20	571	408	71,45	Kanatlı Hayvan Yetiştiriciliği	2016	1	16	9	56,25
	2017	13	419	411	98,09		2017	1	16	14	87,50
	2018	18	529	316	59,74		2018	1	16	3	18,75
	2019	18	500	413	82,60		2019	1	16	4	25,00
	2020	19	565	545	96,46		2020	1	16	15	93,75
Tarım Makineleri ve Teknolojileri Mühendisliği	2016	9	179	178	99,44	Hayvansal Üretim ve Teknolojileri	2016	1	26	7	26,92
	2017	8	193	193	100,00		2017	-	-	-	-
	2018	8	213	199	94,93		2018	1	16	15	100,00
	2019	9	245	244	99,59		2019	1	16	16	100,00
	2020	10	301	293	97,34		2020	1	16	15	93,75
Toprak Bilimi ve Bitki Besleme	2016	16	437	273	62,47	Ziraat Mühendisliği Programları	2016	-	-	-	-
	2017	7	263	263	100,00		2017	3	134	134	100,00
	2018	12	343	194	56,56		2018	3	181	140	77,35
	2019	12	334	262	78,44		2019	2	72	72	100,00
	2020	14	400	385	96,25		2020	2	72	72	100,00
Tarımsal Biyoteknoloji	2016	10	340	264	77,65	Toplam	2016	169	5362	4546	84,8
	2017	9	289	262	90,66		2017	145	4791	4730	98,7
	2018	9	284	128	45,07		2018	169	5498	4081	74,41
	2019	8	213	153	71,83		2019	166	5148	4630	89,94
	2020	8	218	210	96,33		2020	175	5524	5356	96,96
Tohum Bilimi ve Teknolojisi	2018	1	15	6	40,00						
	2019	1	16	5	31,25						
	2020	1	16	15	93,75						

Kaynak; ÖSYM

Farklı üniversitelerde bulunan programların en düşük puanları arasında farklılıklar bulunmaktadır. Şırnak Üniversitesi Bahçe Bitkileri programına en düşük 192 puandan öğrenci yerleştirmesi yapılmışken, aynı programa Ege Üniversitesinde 260 puandan öğrenci yerleşmiştir. Şırnak Üniversitesine en yüksek puandan (284) giriş yapan öğrencinin puanı, Ege Üniversitesine en düşük puandan giriş yapan öğrenciden daha düşüktür.

Benzer durum yine Şırnak Üniversitesi ile Ege Üniversitesi Tarla Bitkileri programları arasında da görülmektedir. Şırnak Üniversitesi Tarla Bitkileri programına ilk sırada 248 puan ile giren öğrenci, Ege Üniversitesi Tarla Bitkileri programına, en düşük 272 puandan öğrenci alındığı için tercih etse dahi giremeyecektir (Çizelge 10).

Çizelge-10. Bölümlerin En Düşük Puanları Arasındaki Farklılıklar

Üniversite	Bölüm	Kontenjan	Yerleşme	En Düşük Giriş Puanı	En Yüksek Giriş Puanı
Şırnak Üniversitesi	Bahçe Bitkileri	21	18	192	284
Ege Üniversitesi		41	40	290	380
Bingöl Üniversitesi	Bitki Koruma	31	31	238	275
Ege Üniversitesi		41	40	327	427
Iğdır Üniversitesi	Tarım Ekonomisi	31	31	242	370
Ankara Üniversitesi		52	51	290	383
Dicle Üniversitesi	Tarım Mak. ve Tek. Müh.	31	31	227	291
Ege Üniversitesi		31	30	273	299
N. Kemal Üniversitesi	Tarımsal Biyoteknoloji	21	21	228	292
Akdeniz Üniversitesi		36	36	259	317
Harran Ü.	Tarımsal Yapılar Ve Sulama	21	21	220	251
Ege Üniversitesi		31	30	248	281
Şırnak Üniversitesi	Tarla Bitkileri	21	21	210	248
Ege Üniversitesi		52	52	272	335
Bolu Abant İ.B. Üniversitesi	Toprak Bilimi ve Bitki Besleme	16	16	223	236
Ege Üniversitesi		36	36	265	330
Van Yüzüncü Yıl Ü.	Zootekni	16	16	224	276
Ege Üniversitesi		36	36	268	326

Kaynak: ÖSYM

Su Ürünleri Mühendisliği / Balıkçılık Teknolojisi Mühendisliği Eğitimi

2020 yılında, su ürünleri/balıkçılık alanında öğretim veren 19 programa 466 kontenjan verilmiştir. Kontenjanı bulunan programlardan on altısı Su Ürünleri Mühendisliği programı, ikisi Balıkçılık Teknolojisi Mühendisliği programı, biri ise Su Bilimleri ve Mühendisliği programıdır (Çizelge 11).

Kontenjan açılan su ürünleri/balıkçılık eğitimi veren lisans programlarında 408 öğretim elemanı bulunmaktadır. Ege Üniversitesi Su Ürünleri Fakültesi, 73 öğretim elemanı ile en fazla öğretim elemanına sahip fakültedir (Çizelge 12).

Biyosistem Mühendisliği Eğitimi

Biyosistem Mühendisliği programına ilk öğrenci yerleştirilmesine 2009 yılında başlanmıştır. Bu program Tarım Makinaları ile Tarımsal Yapılar ve Sulama programlarının karma programı olarak kabul edildiğinden, Biyosistem Mühendisliği programının bulunduğu fakültelerde bu programlar bulunmamaktadır.

Biyosistem Mühendisliği programının yer aldığı Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Mühendislik ve Doğa Bilimleri Fakültesi adı Ziraat Fakültesi olarak değişmiştir. Biyosistem Mühendisliği programı için

384 kontenjan verilmiş, 383 öğrenci yerleştirmesi yapılmıştır (Çizelge 13).

Çizelge-11. Su Ürünleri/Balıkçılık Eğitimi Veren Fakültelerin Kontenjan Durumu

ÜNİVERSİTELER	Kontenjan					Yerleşme				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Akdeniz Ü. Su Ürünleri Fakültesi	16	26	31	26	26	16	26	12	19	26
Atatürk Ü. Su Ürünleri Fakültesi	-	11	21	21	16	-	11	5	3	16
Çanakkale 18 Mart Ü. Deniz Bil. Ve Teknolojisi Fakültesi	-	11	21	16	16	-	11	4	7	16
Çukurova Ü. Su Ürünleri Fakültesi	11	11	21	21	21	5	7	4	10	21
Ege Ü. Su Ürünleri Fakültesi	41	52	62	52	52	41	52	38	52	52
Fırat Ü. Su Ürünleri Fakültesi	11	11	16	16	16	3	4	4	5	16
İsparta Uygulamalı Bilimler Ü. Eğirdir Su Ürünleri Fak.	11	11	21	16	16	3	11	3	2	16
İskenderun Teknik Ü. Deniz Bil. ve Teknolojisi Fakültesi	-	11	11	21	21	-	0	1	5	21
İzmir Kâtip Çelebi Ü. Su Ürünleri Fakültesi	11	11	31	21	21	11	11	2	13	21
Mersin Ü. Su Ürünleri Fakültesi	11	11	21	21	21	11	11	2	5	21
Muğla S. Koçman Ü. Su Ürünleri Fakültesi	11	16	21	21	21	11	16	14	12	21
R. T. Erdoğan Ü. Su Ürünleri Fakültesi	11	11	21	16	16	1	11	6	3	16
Sinop Ü. Su Ürünleri Fakültesi	11	11	11	-	21	3	3	1	-	21
Yüzüncü Yıl Ü. Su Ürünleri Fakültesi	-	-	16	16	16	-	-	0	3	11
TOPLAM	145	204	325	284	300	105	174	96	139	295
İstanbul Ü. Su Bilimleri Fakültesi*	52	52	52	52	52	52	52	52	52	52
TOPLAM	52	52	52	52	52	52	52	52	52	52
Ankara Ü. Ziraat Fakültesi (İngilizce)	11	21	31	31	31	11	21	24	31	31
Ankara Ü. Ziraat Fakültesi	26	26	31	31	31	26	26	31	31	31
TOPLAM	37	47	62	62	62	37	47	55	62	62
Ordu Üniversitesi Fatsa Deniz Bilimleri Fakültesi	-	11	11	11	11	-	2	2	1	2
KTÜ Sürmene Deniz Bilimleri Fakültesi	11	11	21	21	21	7	22	9	12	14
Fırat Ü. Su Ürünleri Fakültesi	-	-	11	-	-	-	-	0	-	-
TOPLAM	11	22	43	32	43	7	13	11	13	16
GENEL TOPLAM	245	325	482	430	446	201	286	214	266	373

* 2017'den itibaren Su Bilimleri Fakültesi Kaynak; ÖSYM

Çizelge-12. Su Ürünleri/Balıkçılık Eğitimi Veren Fakültelerin Akademik Kadroları

Program Adı	Profesör Dr.	Doçent Dr.	Dr. Öğretim Üyesi	Toplam
Akdeniz Ü. Su Ürünleri F. Su Ürünleri Mühendisliği	11	2	6	19
Atatürk Ü. Su Ürünleri F. Su Ürünleri Mühendisliği	5	2	6	13
Çanakkale 18 Mart Ü. Deniz Bilimleri ve Teknolojisi F. Su Ür. Müh.	12	9	5	26
Çukurova Ü. Su Ürünleri Fakültesi Su Ürünleri Mühendisliği	19	7	3	29
Ege Ü. Su Ürünleri Fakültesi Su Ürünleri Mühendisliği	36	32	5	73
Fırat Ü. Su Ürünleri Fakültesi Su Ürünleri Mühendisliği	16	5	4	25
İsparta Uygulamalı B.Ü. Eğirdir Su Ürünleri F. Su Ürünleri Müh.	12	5	3	20
İskenderun T.Ü. Deniz Bilimleri ve Teknolojisi F. Su Ürünleri Müh.	6	1	2	9
İzmir Katip Çelebi Ü. Su Ürünleri F.Su Ürünleri Mühendisliği	7	2	11	20
Mersin Ü. Su Ürünleri Fakültesi Su Ürünleri Mühendisliği	7	7	5	19
Muğla S. Koçman Ü. Su Ürünleri F. Su Ürünleri Mühendisliği	9	7	5	21
R. Tayyip Erdoğan Ü. Su Ürünleri F. Su Ürünleri Mühendisliği	8	6	4	18
Sinop Üniversitesi Su Ürünleri F. Su Ürünleri Mühendisliği	12	7	11	30
Van Yüzüncü Yıl Ü. Su Ürünleri Fakültesi Su Ürünleri Mühendisliği	2	2	5	9
Ankara Ü. Ziraat Fakültesi Su Ürünleri Mühendisliği	8	1	2	11
Ankara Ü. Ziraat Fakültesi Su Ürünleri Mühendisliği				
KTÜ Sürmene Deniz Bilimleri F. Balıkçılık Teknolojisi Mühendisliği	6	1	4	11
Ordu Ü. Fatsa Deniz Bilimleri F. Balıkçılık Teknolojisi Mühendisliği	1	4	5	10
İstanbul Ü. Su Bilimleri F. Su Bilimleri ve Mühendisliği	17	9	19	45
TOPLAM	194	109	107	408

Kaynak; ÖSYM

Çizelge-13. Biyosistem Mühendisliği Programı Kontenjan Durumu

ÜNİVERSİTELER	Kontenjan					Yerleşme				
	2016	2017	2018	2019	2020	2016	2017	2018	2019	2020
Adnan Menderes Ü. Ziraat Fakültesi	52	52	52	52	52	52	52	52	52	52
Bilecik Şeyh Edebali Ü. Ziraat Fakültesi	-	-	41	31	31	-	-	13	31	31
Bingöl Ü. Ziraat Fakültesi	-	-	-	-	21	-	-	-	-	21
Erciyes Ü. Seyrani Ziraat Fakültesi	26	31	31	31	31	26	31	31	31	31
Gaziosmanpaşa Ü. Ziraat Fakültesi	16	21	21	31	31	12	21	12	13	31
Kahramanmaraş S. İmam Ü. Ziraat Fakültesi	-	11	21	21	31	-	11	13	21	31
Mustafa Kemal Ü. Ziraat Fakültesi	-	31	31	-	21	-	18	4	-	21
Namık Kemal Ü. Ziraat Fakültesi	31	31	31	31	31	31	31	21	31	31
Siirt Ü. Ziraat Fakültesi	21	21	21	21	-	4	10	4	2	-
Uludağ Ü. Ziraat Fakültesi	41	41	41	41	52	41	41	40	41	51
Düzce Üniversitesi Ziraat Fakültesi	-	-	21	21	31	-	-	10	21	31
Van Yüzüncü Yıl Ü. Ziraat Fakültesi	-	-	-	-	21	-	-	-	-	21
N. Erbakan Ü. Ereğli Ziraat Fakültesi	-	21	21	26	31	-	21	9	24	31
TOPLAM	187	260	332	306	384	166	236	209	267	383

Kaynak; ÖSYM

Tütün Ekserliği Yüksekokulu

Tütün Ekserliği Yüksekokulu bir tane olup, Celâl Bayar Üniversitesi (Manisa) bünyesinde yer almaktadır. YGS-2 puan türü ile öğrenci almaktadır. 2012, 2013 ve 2014 yılında 36 kişilik, 2015 ve 2016 yılında da 41 kişilik, 2017 yılında ise 36 kişilik kontenjanın tümü dolmuştur. 2018 yılında puan türlerinin değişmesi sonrası sayısal puan türünden öğrenci alınacak olmasının etkisiyle, 36 kişilik kontenjana karşılık 3, 2019 yılında ise 21 kontenjana karşılık 4 aday yerleştirmesi gerçekleşmişti. 2020 yılında 21 kişilik kontenjanın tamamı dolmuştur.

Uygulamalı Bilimler Fakültesi

2018 yılında Muş Alparslan Üniversitesi bünyesinde bulunan Uygulamalı Bilimler Fakültesinde Bitkisel Üretim ve Teknolojileri ve Hayvansal Üretim ve Teknolojileri programları açılmıştır. 21 kontenjan verilen programlara sırasıyla 4 ve 5 öğrenci yerleştirmesi yapılmıştır. Söz konusu programlara 2019 yılında da aynı kontenjanlar verilmiş, her birine 5'er öğrenci yerleştirmesi yapılmıştır. 2020 yılında Bitkisel Üretim ve Teknolojileri programının 21 kişilik kontenjanı dolarken, Hayvansal Üretim ve Teknolojileri programının 21 kişilik kontenjanına 8 yerleştirme olmuştur. Aynı programlar Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Tarım Bilimleri ve Teknolojileri Fakültesi bünyesinde de mevcuttur. Bu üniversitedeki Bitkisel Üretim ve Teknolojilerinin 31, Hayvansal Üretim ve Teknolojilerinin 16, Tarımsal Genetik Mühendisliğinin 31 kişilik kontenjanları dolmuştur.

Yeditepe Üniversitesi Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu bünyesinde EA puanı ile burslu ve %50 indirimli olmak üzere iki Tarım Ticareti ve İşletmeciliği (İngilizce) programı açılmıştır. 2 kişilik olan burslu program dolarken, 10 kişilik %50 indirimli programa 5 aday yerleştirmesi yapılmıştır. Bu programın da Tarım Ekonomisi programı mevcut iken açılması anlaşılır değildir.

YÖK'ün kafa karışıklığı yaratan, ne amaçla yaptığı anlaşılamayan farklı fakülteler/yüksekokullar bünyesinde benzer program açma girişimlerinden vazgeçmesini bekliyoruz. Konuyla ilgili yeterli alt yapı, öğretim elemanı bulunmayan, mezunlarının unvanları sorun yaratacak bu tür girişimler, yükseköğretimde yaşanan sorunlara bir yenisinin eklenmesi dışında hiçbir amaca hizmet etmemektedir.

Çizelge-14. Mühendisliklerin Doluluk Oranları

Mühendislikler	2016			2017			2018			2019			2020		
	Kon-tenjan	Yerle-şen	Doluluk	Kon-tenjan	Yerle-şen	Doluluk	Kon-tenjan	Yerle-şen	Dolu-luk	Kon-tenjan	Yerle-şen	Dolu-luk	Kon-tenjan	Yerle-şen	Dolu-luk
Çevre	3.374	1.557	46,15	1.661	1.271	76,52	1.355	969	71,51	1.389	884	63,64	1180	815	69,07
Tekstil	663	327	49,32	383	310	80,94	558	228	40,86	431	387	89,79	462	389	84,20
Jeofizik	260	137	52,69	184	109	59,24	169	94	55,62	173	82	47,4	184	74	40,22
Gıda	4.551	2.637	57,94	2.930	2.310	78,84	2.629	1.680	63,9	2.466	1.540	62,45	2055	1435	69,83
Jeoloji	749	451	60,21	535	391	73,08	504	270	53,57	358	211	58,94	390	222	56,92
Metalürji ve Malzeme	2.664	1.747	65,58	1.888	1.872	99,15	2.163	1.692	78,22	1.908	1.530	80,19	1699	1432	84,28
Maden	618	410	66,34	481	363	75,47	486	324	66,67	494	277	56,07	437	285	65,22
Kimya ¹	2.061	1.527	74,09	1.864	1.618	86,8	1.850	1.646	88,97	3.423	1.601	46,77	1878	1643	87,49
Fizik	268	199	74,25	160	144	90	149	135	90,6	242	200	82,64	222	217	97,75
Makine	12.043	9.913	82,31	10.158	9.414	92,68	11.704	9.181	78,44	10.530	8.309	78,91	9278	7752	83,55
Endüstri ²	7.355	6.629	90,13	6.420	5.715	89,02	6.679	5.802	86,87	7.197	6.472	89,93	8301	7664	92,33
Elektrik-E-lektro. Müh. ³	11.725	10.880	92,8	11.875	12.186	97,45	13.124	10.788	82,2	12.590	10.367	82,34	11479	9962	86,78
Bilgisayar ⁴	9.309	7.698	95,55	9.945	9.171	92,22	10.850	10.069	92,8	11.611	10.966	94,44	13151	12557	95,48
İnşaat	11.026	10.613	96,25	11.734	11.041	94,09	12.613	11.052	87,62	12.148	7.114	58,56	8441	5162	61,15
Harita	1.378	1.358	98,55	1.656	1.629	98,37	1.772	1.158	65,35	1.252	711	56,79	868	518	59,68
Toplam	67.199	53.820	80,09	61.874	57.544	93,00	66.605	55.088	82,71	66.212	50.651	76,5	60.025	50.127	83,51

*Kimya Mühendisliği (Kimya Mühendisliği, Kimya-Biyoloji Mühendisliği)

²Endüstri Mühendisliği (Endüstri Mühendisliği, Endüstriyel Tasarım, Endüstriyel Tasarım Mühendisliği, Endüstri ve Sistem Mühendisliği, Endüstri Ürünleri Tasarımı)

³Elektrik-Elektronik Mühendisliği (Elektrik Mühendisliği, Elektronik Mühendisliği, Elektronik ve Haberleşme Mühendisliği)

⁴Bilgisayar Mühendisliği (Bilgisayar Mühendisliği, Bilişim Sistemleri Mühendisliği, Yazılım Mühendisliği) Kaynak; ÖSYM

Diğer Mühendislik Disiplinlerinin Yerleştirme Sonuçları

Ziraat, Orman ve Su Ürünleri programları dışındaki mühendislik programlarına tercih yapabilmek için, tercih yapılacak puan türünde en az 240 bininci olunmasına yönelik başarı barajı uygulaması, 2018 yılında değişiklikle 300 bin olarak değiştirildi.

Genel olarak mühendislik programlarının kontenjanları geçmiş yıllara göre azalırken, bazı disiplinlere göre ciddi azalışlar olsa da genelde doluluk oranlarında artış meydana gelmiştir (Çizelge 14).

Sonuç olarak;

Zor süreçlerden geçerek meslek alanlarımızı tercih yapan öğrencilerimize yeni yaşamlarında başarılar dileriz.

Eğitim ve istihdam alanında yakıcı sorunların artarak yaşandığı günümüzde, ekonomi dahil yaşanan olumsuz koşullara ek olarak Covid-19 salgınının yarattığı belirsizlik ortamında, mühendislik öğretimine başlayan meslektaş adaylarımızın mesleki eğitimleri ve teknik gelişimlerine ODA'mızın tüm olanaklarıyla yardımcı olacağının bilinmesini isteriz.

Meslektaş adaylarımızı, dayanışma ruhu ve örgütlü hak arama mücadelesi için Genç-ZMO örgütlenmesi ile tanışmaya, şimdiden ZMO çalışmalarına katkı koymaya davet ediyoruz.

Değerli meslektaş adaylarımız, mesleğimize hoş geldiniz.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası Yönetim Kurulu

GIDA EGEMENLİĞİMİZ İÇİN ÜRETİM EKONOMİSİNE GEÇİLMELİ, KAMUCU TARIM VE GIDA POLİTİKALARI UYGULANMALIDIR

“Dünyada ve de ülkemizde gıda ve tarımda yaşanan sorunların temel nedeni, sermayenin çıkarlarını insanlığın ortak çıkarlarının üstünde gören küresel kapitalist sistem, tarım ve gıda üretimi ile tedarikindeki tekelleşmedir. Bugün itibarıyla, hemen her alanda olduğu gibi gıda ve tarım alanında da sayısı onu geçmeyen çok uluslu şirketler dünya piyasasına hâkim durumdadır. Yaşanan sorunlar bölgesel değil tüm dünyayı ilgilendiren sorunlardır ve çözümü için tüm ülkeler birlikte hareket etmek zorundadır”

15 Ekim 2020

Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), kuruluş tarihi olan 16 Ekim gününü her yıl belirlenen farklı bir tema çerçevesinde “Dünya Gıda Günü” olarak kutlamakta, yapılan etkinliklerle gıda üretimi, tüketimi ve gıda güvencesine ilişkin konular gündeme taşınarak küresel anlamda büyük önem arz eden gıda ve tarım politikalarına dikkat çekilmeye çalışılmaktadır. FAO’nun kuruluşunun 75. yıldönümünün de kutlanacağı bu yılki Dünya Gıda Günü teması, “Büyütelim, Besleyelim; Hep Birlikte Sürdürelim” olarak belirlenmiştir. Geçmişten günümüze belirlenen temalar çerçevesinde dünya ölçeğinde henüz ciddi bir başarıdan söz etmek mümkün değildir.

TMMOB ve Odalarımız; her yıl 16 Ekim’de gıda gününü kutlamaktan öte; ülkemizde ve dünyadaki egemen kapitalist sistemin neoliberal politikaların yarattığı açlık, yokluk ve yoksulluğu deşifre etmenin yanında; insan, emek ve çevre odaklı üretim modelleri ile adil ve eşit tüketim biçimleri için öneriler geliştirerek, toplumsal sorumluluklarını yerine getirmektedir. 2020 yılı TMMOB Dünya Gıda Günü Etkinliği düzenleyicisi Gıda, Kimya ve Ziraat Mühendisleri Odaları olarak bizler; bu yılın temasını “Pandemi Sürecinde Gıda ve Tarım Politikaları” şeklinde belirleyerek, bu ciddi konuyu ülkemizde gündem yapmak, yaşanan sorunların nedenlerinin ve kalıcı çözüm önerilerinin kamuoyunda tartışılmasını istedik.

Bugünlerde dünya ölçeğinde ve ülkemizde yaşanan Koronavirüs salgını (Covid-19), insanların sağlık hakkı kadar, yeterli ve dengeli beslenme ile bağışıklık sisteminin güçlenerek sağlıklı yaşayabilmesi için temiz su ile yeterli ve sağlıklı gıdaya erişiminin gerekliliğini bir kez daha göstermiştir. Salgın döneminde en fazla gündeme gelen kavramlar gıda egemenliği, gıda güvencesi ve gıda güvenliği olmuştur. Gıdanın bulunabilirliği, gıdaya ulaşılabilirlik, gıdanın kalitesi ve güvenliğini kapsayan “gıda güvencesi”; herkesin yeterli, güvenli ve sağlıklı gıdaya kolayca ve sürdürülebilir bir şekilde ulaşma hakkıdır. Kamu sağlığının korunabilmesi adına zorunlu olan “gıda güvenliği”; erişilen gıdanın fiziksel, kimyasal ve biyolojik her türlü zararlanmalardan uzak, sağlıklı ve vücuda yararlı olma halidir. “Gıda egemenliği” ise; halkların ekolojik ve sürdürülebilir yöntemlerle üretilen, sağlıklı, kültürel olarak uygun gıdalara sahip olma ve kendi gıda, tarım sistemlerini ve tarım politikalarını belirleyebilme hakkına sahip olmalarıdır.

Pandemi sürecinden bağımsız olarak yaşamakta olduğumuz iklim değişikliği, su kaynaklarının kirlenmesi, ormanların, sulak alanların ve ekosistemlerin tahrip edilmesi, tarım alanları ve meraların amaç dışı kullanılması, yoğun girdi kullanımına dayalı endüstriyel tarım, artan nüfus gibi sorunlar yakın gelecekte su krizine, toprak kıtlığına ve dolayısıyla gıda krizine neden olacaktır. Pandemi süreci, yaşanan sorunları daha da artırmış ve yaşanan krizleri derinleştirmiştir.

Dünyada ve de ülkemizde gıda ve tarımda yaşanan sorunların temel nedeni, sermayenin çıkarlarını insanlığın ortak çıkarlarının üstünde gören küresel kapitalist sistem, tarım ve gıda üretimi ile tedarikindeki tekelleşmedir. Bugün itibarıyla, hemen her alanda olduğu gibi gıda ve tarım alanında da sayısı onu geçmeyen çok uluslu şirketler dünya piyasasına hâkim durumdadır. Yaşanan sorunlar bölgesel değil tüm dünyayı ilgilendiren sorunlardır ve çözümü için tüm ülkeler birlikte hareket etmek zorundadır.

Pandemi süreci tüm dünyada yeterli gıdayı üretmenin ve güvenli gıdaya ulaşmanın önemini daha da artırmıştır. Korona virüs salgını küresel düzeyde uygulanan tarım ve gıda politikalarının değişmemesi halinde dünyada bir gıda kıtlığı ve gıda krizi yaşanacağını açıkça göstermiştir. Covid-19 salgın sürecinde gıda ihracatındaki kısıtlamalardan dolayı tedarik zincirinin bozulması nedeniyle, başta en yoksul ve kırılgan ülkeler olmak üzere, tarımda dışa bağımlı hale gelmiş ülkelerde gıda güvensizliği tehdidiyle karşı karşıya kalınmasıdır. FAO'nunda içinde yer aldığı Küresel Gıda Krizleri Ağı'nın açıkladığı 2020 yılı raporunda; 55 ülkede 135 milyon kişinin gıda güvencesi açısından kriz düzeyinde ya da daha kötü durumda olduğu, Covid-19 salgınının da etkisiyle daha ciddi sıkıntılar yaşanabileceğini, Koronavirüs salgınının gıda ticareti ve piyasalar üzerindeki etkilerinin hafifletilmesine ilişkin olarak ülkelerin gıda tedarigi, küresel gıda ticareti ve gıda güvenliği üzerine ayrıca özen göstermeleri gerektiği vurgulanmıştır. Umarız gelinen bu noktada, dışa bağımlı olmayan sürdürülebilir tarım ve gıda üretimi ile ülkelerin gıda egemenliğinin önemi bir kez daha anlaşılmıştır.

Gıda güvencesinin sağlanamadığı bir dünyada, adil ve demokratik bir düzen içinde yaşayabilmek hayal olacaktır. Bugün dünyada 800 milyonun üzerinde insan yani her 9 kişiden biri yatağa aç girmektedir. Ülkemizde ise insanlarımızın %22'si yeterli gıdaya ulaşamamakta %8,5'u ise açlık sınırında yaşamaktadır. İnsanlık için kâbus olan bu yokluğu ve yoksulluğu yenmek için sorumluluk almak hepimizin ortak toplumsal görevidir. Unutulmamalıdır ki, dünya üzerinde üretilen tarım ve gıda ürünleri 7,5 milyarı geçen dünya nüfusunu beslemeye yetecek miktardadır. Eğer dünyada açlık varsa bu yetersiz bitkisel ve hayvansal ürünler ve gıda arzından değil, adil olmayan gelir ve gıda dağılımından kaynaklanmaktadır.

Yaşanan küresel salgın, dünya genelinde kamunun rolünün, özel sektöre bağlı serbest piyasa ekonomisinin, küresel ticaret kurallarının ve uluslararası ilişkilerin yeniden sorgulanmasına yol açmıştır. Pandemi yasakları nedeniyle mevsimlik işçi temininde ve gıdaya erişimde yaşanan ciddi aksaklıkların salgından daha tehlikeli sonuçlar doğurabilecek olması tüm ülkelerin tarım politikalarını yeniden gözden geçirmelerini zorunlu kılmıştır. Pandemi sürecinde ülkeler kendi üretimlerini ve stoklarını artırmaya çalışmakta, sınırlarını kapatmakta, ihracat yasakları koymakta, dış ticaret hacmi daralmakta, korumacılık önlemleri artmaktadır. Ülkemizde ise söylem dışında maalesef yerli üretimi ve üreticiyi korumaya yönelik somut politikalar uygulamaya konulmamaktadır.

Ülkemiz açısından yakın gelecekte yaşanacak en önemli sorun alanlarında biri, şu an yaşanan ekonomik krizin tarım ve gıda üretimine yapacağı olumsuz etkiler olacaktır. Ülkemizin tarımsal üretiminde yaşanan yapısal sorunlara kalıcı çözümler bulunmadan, Covid 19 salgınıyla beraber bunlara her geçen gün yenilerinin eklenmesi, sorunları dışalımçı politikalarla çözmeye yönelik kolaycı yaklaşımların hız kesmeden devam etmesi, gübre, mazot, tohum, zirai ilaç ve yem gibi dışarıya bağımlı temel girdi fiyatlarının artan döviz fiyatlarıyla daha da pahalılaşması, çiftçinin öz sermaye sorununu çözmeden yüksek faizli ve kısa vadeli kredi uygulamalarına devam edilmesi, uzun vadeli yeterli destekler yerine kısa vadeli ve geç ödenen yetersiz destekler nedeniyle çiftçimizin önünü görememesi gibi haklı gerekçelerle ile kâr elde edemeyen çiftçilerimizin üretmekten vazgeçmesi ve üretim alanını terk etmesi, örgütlü mücadelenin yaygınlaşmaması nedeniyle üretenlerin çok uluslu şirketler ve büyük market zincirleri ile yapılan güvencesiz "sözleşmeli üretim" modeliyle sömürülmesi ülkemizin yaşanan gerçekleridir. Tarım alanlarının, tarımsal üretimin, çiftçi sayısının, kırsal alan nüfusunun sürekli düştüğü bu süreçte, en büyük pay araçılara ve sözleşmeli tarımla çiftçiyi taşeronu olarak kullanan büyük şirketler, market zincirleri ile ithalatçı firmalara gitmektedir. Gıda enflasyonu kavramıyla yaratılan algı yönetimi sürecinde tarımsal girdi fiyatları enflasyonun üstünde, tarımsal ürünlerin tarladaki fiyatı enflasyonun altında, marketteki fiyatı ise enflasyonun üstünde kalmakta, üreten çiftçi para kazanamamakta, tüketiciler ise pahalı gıda tüketmektedir. Bu durum, ülkemizi önümüzdeki süreçte ciddi anlamda gıda güvencesi ve gıda tedariki sorunuyla karşı karşıya getirecektir.

Başta özveri ile görev yapan sağlık sektörü ve diğer acil hizmetler olmak üzere salgın, afetler ve olağan dışı durumlarda toplumun temel ihtiyaçlarını karşılamak adına çalışması gereken sektörlerden biri de gıda sektörüdür. Gıda sektörü emekçileri kısıtlamalara rağmen üretime devam etmek zorunda kalan bir alanın çalışanlarıdır. Bu dönemde temel ihtiyaç kategorisinde yer alan gıdanın "güvenilir gıda" zincirinde arzını sürdürebilmek ve sektör çalışanlarının sağlığının güvencesini sağlamak toplumsal bir görevdir.

Son yıllarda gıda güvenliği alanındaki dikkat çekici gelişmelere rağmen, gıda kaynaklı hastalıkların küresel boyutu hala kabul edilemez düzeydedir. Dünyada her yıl yaklaşık 600 milyon kişi -ki bu her on kişiden birine denk gelmektedir- hijyenik olmayan gıdaları tükettikten sonra hastalanmakta ve bu grup içerisinde 420.000'i yaşamını yitirmektedir. Sadece bu rakam, gıda güvenliğinin yaşamımızın ne kadar değerli bir parçasını oluşturduğunu daha iyi anlamamızı sağlayacaktır. Güvenilir gıda, yalnızca daha iyi sağlık ve gıda güvenliği için değil, aynı zamanda geçim kaynakları, ekonomik gelişme, ticaret ve her ülkenin uluslararası itibarı için giderek daha çok önem taşımaya başlamıştır.

Çağımız hastalığı olan aşırı ve lüks tüketim alışkanlığı, gıdaya adil ulaşmanın önündeki en büyük engellerden biri olup, bu alışkanlık gıdada israfı da beraberinde getirmektedir. Yılda yaklaşık 1,3 milyar ton gıda çöpe giderek heba olurken, sadece bu tüketilmeyen ya da tüketilemeyen ve çöp olarak son bulan üretim fazlasıyla bile açlık çeken 821 milyon insanı doyurabilmek mümkündür. Gıda kaybı ve israfının ülke ekonomilerindeki büyük yükü pandemi sürecinde artmış ve gıdaya erişim imkanını daha da kısıtlamıştır.

Bir zamanlar kendi kendisine yeten ülke olarak övündüğümüz ülkemiz, gıda ve tarım alanında büyük oranda dışa bağımlı hale gelmiştir. Özellikle 1980'li yıllardan sonra uygulanan dış odaklıya bağımlı, desteklerin kaldırılması ve azaltılmasına, dışalığa, özelleştirmelere dayalı tarım politikalarının ülkemizde kronikleşen tarım ve gıda sektörü sorunlarını günümüzde de çözemediği ortadadır. Bu olumsuz gidişe dur demek zorundayız. Her koşulda üretmeye devam etmek, üretimi ve üretkenleri desteklemek zorundayız. Ülkemizde derinleşerek yaşanan ekonomi, sağlık ve gıda krizinden kurtulabilmek için ithalat kolaycılığına dayalı neoliberal ekonomi politikaları yerine üretim ekonomisini, sermayenin öncelikleri yerine kamusal çıkarları, kamu harcamalarında lüks ve savurganlığa dayalı yönetim anlayışı yerine tasarrufları, gündelik politikalar yerine planlı kalkınmayı önceleyen "Kamucu Tarım ve Gıda Politikaları" ivedilikle yaşama geçirilmelidir.

Öncelikle gıda egemenliği, gıda güvenliği ve gıda güvencesi ülkemiz gündemindeki yerini almalı, parçacı bölgesel projeler yerine ülke düzeyinde "Tarımsal Üretim Seferberliği" ilan edilmelidir. Tarımsal kamu yönetimi güçlendirilmeli, tarım ve gıda sektörü tümüyle özel sektörün inisiyatifine bırakılmamalı, üretici ve tüketicilerin üretim, ürün işleme, ürün satış, satın alma ve eğitim konularında güçlenmesi için kooperatifleşmesi desteklenmelidir. Tarım sektörüne yönelik kısa, orta ve uzun vadeli tarımda yapısal sorunları gideren planlamalar yapılmalı, büyük ovalar dahil verimli tarım arazilerimizi koruyacak şekilde ülke düzeyinde "Arazi Kullanım Planlaması" yaşama geçirilmelidir. Kendimize yeter üretim için korunan ve sulanan tarım arazilerimizde üretim miktarı artışı, ürün çeşitliliği, üretim sürekliliğini sağlayacak ve Tarım Kanunu'na göre belirlenen zamanında ödenecek somut desteklerle yönlendirilecek "Tarımsal Üretim Planlaması"na geçilmelidir. Dünya çiftçileri ile rekabet ortamı oluşturmak için üretim ortamı iyileştirilmeli, mevcut destekler artırılmalı, girdi maliyetleri düşürülmeli, ucuz kredi olanakları oluşturulmalı, ürün ve girdi destekleri üretime ve üretime verilmelidir. Girdi temininde KDV muafiyetleri ivedilikle sağlanmalıdır. Hayvancılığın gelişmesi sağlanarak, üreticinin gelir artışı yanında, vatandaşın sağlıklı et, süt ve süt ürünleri tüketmesi için kalıcı özel önlemler alınmalıdır. Ar-Ge çalışmalarına ciddi yatırım yapılarak yerli girdi ve teknoloji üretimine yönelik çalışmalar hızlandırılmalıdır. Tarımsal hammadde, girdi ve ürün dışalımı kısıtlanmalı, dışsatım olanakları artırılmalıdır. Doğru ve yeterli beslenmede gıda çeşitliliğinin önemi algılanmalı, bu kapsamda küçük aile işletmeleri, yerli çiftçi, yerel tarım ve yerli üretimi destekleyici politikalar uygulanmalıdır.

Özetle; çiftçilerimizin tarım ürünlerini üretebileceği olanakların güçlendirilerek yerli ve yeterli üretime geçilmeli, tüketicilerimizin de bu gıdalara uygun fiyatta sürdürülebilir bir şekilde ulaşması sağlanmalıdır.

Gıda denetimi sisteminin bütünüyle ele alınıp yaşanan sorunların uygun koşullar oluşturularak kamu denetiminde ivedilikle çözülmesi gerekmektedir. Mevcut yasal düzenlemelerde gerekli değişiklikler gecikmeksizin yapılmalı, insan sağlığını olumsuz etkileyecek gıda faaliyetinde bulunanlar "insan yaşamına kastetmek" hükmü doğrultusunda değerlendirilmeli ve cezai müeyyideler buna göre belirlenmelidir. Kamu sağlığını gözetmeyen merdiven altı ve riskli katkı ve kalıntılar taşıyan gıda ham maddeleri ile yapılan üretim, stokçuluk ve fahiş fiyatlar, doğru, etkin ve hızlı şekilde denetlenmeli, gerekli ve yeterli cezalar verilmelidir. Gıda işletmelerinde "istihdamı zorunlu personel" olarak gıda denetçisi görevi yapan

Ziraat Mühendisleri, Gıda Mühendisleri, Kimya Mühendisleri dahil gıda konusunda öğrenim görmüş ilgili kişilerin yetki ve sorumlulukları açıkça düzenlenmeli, güvenilir gıda temininde toplumsal sorumlulukla birlikte bilimsel çalışmalarının önü açılmalıdır.

Gıda denetimleri, kamusal bir gereklilik olarak, özerk, bağımsız ve bilimsel esaslara göre yeterli gıda denetçisi ve uygun alt yapı hizmetleriyle uygulanmalı, bu faaliyetler Bakanlık ile iş birliği içinde ilgili Meslek Odalarınca etkin ve eşzamanlı denetlenmelidir. Kamusal gıda denetimine yönelik kamu personel sayısı artırılmalıdır. Üretim sonrası nakliye ve depolama uluslararası standartlara uygun yapılmalı, tüketicilerin gıda okuryazarlığının geliştirilmesi için, okul öncesi eğitim başta olmak üzere ilk ve orta öğretim müfredatına gıda güvenliğiyle ilgili dersler konulmalı, kamu spotları gibi yayınlar ile halk bilgilendirilmelidir.

Üretim alanlarında ve işyerlerinde salgına karşı bulaşmayı gerçekten ortadan kaldırılabilecek önlemler alınmalı, Covid-19 tespit edilen işyerlerinde faaliyetler acilen durdurulmalıdır. Salgın süresince herkesin işi ve geçimi devletin güvencesinde olmalıdır. Güvenlikli çalışma ortamları oluşturulmalı, iş cinayetleri engellenmelidir.

TMMOB ve bağlı Odaları olarak meslek örgütü sorumluluğuyla ülkemizde ve tüm dünyada uygulanan neoliberal politikaların insanları mutlu etmediğini ve bir avuç topluluğun gıda üzerinden hegemonya yaratıp, tüm dünyayı sömürdüğünü dün söylemiştik, bugün de söylüyoruz. Açlık ve yoksullukla mücadele gıda emperyalizmine karşı verilecek mücadeleden geçmektedir.

Türk Mühendis ve Mimar Odaları Birliği'ne bağlı Gıda, Kimya ve Ziraat Mühendisleri Odaları olarak; açlığın, yokluğun ve yoksulluğun son bulduğu, hakça eşit ve adil bir paylaşımın olduğu bir ülke ve dünya özlemiyle bilimden, insandan, emekten, doğadan, kamu yararı ve toplum çıkarından yana mücadelemize ara vermeksizin devam edeceğimizi kamuoyuna saygıyla duyururuz.

Yaşar ÜZÜMCÜ

Gıda Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

Dr. Ali UĞURLU

Kimya Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

Baki Remzi SUIÇMEZ

Ziraat Mühendisleri Odası
Yönetim Kurulu Başkanı

15 EKİM DÜNYA KADIN ÇİFTÇİLER GÜNÜ Umutlu Olsun!

“TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak tarımsal üretimde yer alan üreten kadınlarımızın 15 Ekim Dünya Kadın Çiftçiler Günü’nü kutlar, emekçi kadınlarımıza saygılar sunarız”

15 Ekim 2020

Kadınların gerek üretim, gerekse ailenin beslenmesinde üstlendikleri sorumlulukları dikkate alan Uluslararası Tarım Üreticileri Derneği 15 Ekim’i “Dünya Kadın Çiftçiler Günü” olarak ilan etmiştir.

Tarih boyunca kadının üretkenliği, onun toprak ile özdeşleşmesine yol açmış ve “toprak ana” kelimesi her dilde karşılığını bulmuştur. Bugün ise “toprak ana” dertli, “sadık yâr” yorgun, “en güzel kadın” kırgın.

Kırsal alanlardaki kadın için üretim ve ev işlerinin birlikte yapılması, eğitim düzeyinin ve toplumsal statünün düşüklüğü, örgütlenmenin sağlanamaması, kısmi çalışma olanaklarının bulunmaması ve başta sosyal güvenlik olmak üzere çalışma yaşamı ile ilgili yasal mevzuattaki eksiklikler nedeniyle önemli sorunlar ortaya çıkmaktadır.

TÜİK 2020 yılı Temmuz ayı verilerine göre;

Tarımda kadın istihdam oranı %41,5

Ücretli veya yevmiyeli olarak çalışan kadın oranı %12

İşveren olarak çalışan kadın oranı %0,2

Kendi hesabına çalışan kadın oranı %8,6

Ücretsiz aile işçisi olarak çalışan kadın oranı %78,3

Tarımda sosyal güvenliği olmadan kayıt dışı çalışan kadın oranı %95

Kırsal kesimde kadınların rollerinin çokluğu ve çeşitliliği (geleneksel ev işleri, rutin günlük yaşam faaliyetleri, tarımsal faaliyetlere katılma) çalışma koşullarını zorlaştırır. Toplumsal cinsiyet eşitsizliği nedeniyle tüm bu kadın emeği resmi istatistiklere / milli gelir hesaplarına da yansıtılmaz.

Öte yandan, hükümetler tarım politikalarında küçük çiftçilerden çok büyük işletmelere yer verme eğilimindedirler. Oysa küçük çiftçilerin çoğunluğunun kadın emeği ile ayakta durduğu, kırsal kesimdeki tüm toplumsal cinsiyet eşitsizliklerine karşın, kadınlar olmadan tarımın da/kırsal toplumun da varlığını sürdürmeyeceği düşünülürse, tarımda amaçlanan sürdürülebilirlik için kadınların önemi anlaşılmalıdır.

Kadınların birçok ülkede işgücünün en az yarısını oluşturduğu gerçeğini göz ardı eden gelişme stratejileri, toplumsal cinsiyet eşitsizliğine yol açar ve böylece tarım sektörüne potansiyelini tam olarak kullanma fırsatını tanımaz. Bu durum yalnızca kadınlar için olumsuz koşulları ortaya koymakla kalmaz aynı zamanda ülke için de bir olumsuzluktur. Bu nedenle sağlıklı bir ekonomiye ve dengeli bir kalkınma politikasına dayalı, insanların eşit ve özgür yaşadıkları bir dünya isteniyorsa öncelikle toplumsal cinsiyet eşitliği temelli bir ortak irade gereklidir.

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası olarak tarımsal üretimde yer alan üreten kadınlarımızın 15 Ekim Dünya Kadın Çiftçiler Günü’nü kutlar, emekçi kadınlarımıza saygılar sunarız.

Baki Remzi SUIÇMEZ

ZMO Yönetim Kurulu Başkanı

TMMOB Ankara İKK ve demokratik kitle örgütleri 26 Ekim 2020 tarihinde rant projesi haline getirilmeye çalışılan Saraçoğlu Mahallesi ile ilgili “Saraçoğlu Mahallesi Hepimizin” başlıklı bir basın açıklaması yayınladı.

Açıklamada, “Mahalle halkçı, kamucu ve eşitlikçi sosyal devlet yapısının ürettiği ilk toplu konut yerleşkesi olarak Cumhuriyetin ve Başkent’in bir simgesidir. Bakanlığın “metruk halden kurtarıyoruz” söylemiyle pazarladığı Saraçoğlu Mahallesi, rant yaratmak için Bakanlık tarafından bilinçli olarak köhneleştirilmiştir. Saraçoğlu Mahallesi’nin kültürel miras değeri ve kamusal niteliği, özelleştirilip rantı açılarak yok edilemez, “ denildi.

Açıklamanın tamamı:

SARAÇOĞLU MAHALLESİ HEPİMİZİN

1929 tarihli Jansen Planında “Memurin Evleri” olarak tanımlanan, Yenişehir’deki çalışma ve yaşam alanlarının bir arada kurgulandığı Saraçoğlu Mahallesi, Ankara planlama tarihinin ve Başkent’in yönetim merkezinin biricik örneğidir. Yenişehir’in bir parçası olarak Alman Mimar Paul Bonatz tarafından tasarlanan Saraçoğlu Mahallesi, geleneksel konutun modern bir yorumu olarak Alman bahçe şehircilik akımı doğrultusunda gelişen bir anlayışla, 1944-1946 yıllarında projelendirilmiştir. Çeşitli kademelerden memurların yaşadığı mahalle 1979 yılında kentsel sit alanı ilan edilmiş, konutlar ve ağaçlar da kültür ve tabiat varlığı olarak tescillenerek koruma altına alınmıştır. Bahçe içerisindeki az katlı konut blokları, Namık Kemal İlköğretim Okulu, Adnan Ötügen İl Halk Kütüphanesi ve çocuk parkı ile mahalle 70 yıl boyunca yaşayanlarına ev sahipliği yapmıştır. Saraçoğlu Mahallesi, 2013 yılında riskli alan ilan edilmesinin ve 2015 yılında zorla boşaltılarak tamamen insansızlaştırılmasının ardından; mahalle bakımsız bırakılıp kapılarının kırılmasına, iç mekân malzemelerinin çalınmasına göz yumularak “metruklaştırma” sürecine terk edilmiştir. Mahallenin korunarak yaşatılmasına ilişkin meslek odaları tarafından başlatılan hukuksal süreçler devam ederken, Çevre ve Şehircilik Bakanlığı tarafından, “canlandırma” adı altında Saraçoğlu Mahallesi’nin değerlerini yok edecek bir rant projesi süreci başlatılmıştır.

Başkent’in en önemli kentsel sit alanlarından birisi olan Saraçoğlu Mahallesi’nde yürütülen proje;

Katılımcı ve şeffaf değildir: Saraçoğlu Mahallesi’nde yürütülen proje katılımcı süreçlerle, kent’in aktörleri ve meslek örgütlerinin işbirliği ile üretilmemiştir. Projeye ilişkin kamuoyuna yansıyan görseller ve videolar dışında, ilgili meslek kurum ve kuruluşlarına talep ettikleri halde projenin ayrıntıları verilmemiş, gizlenmiştir. Bu gizlilik hepimiz açısından endişe vericidir. Süreç tüm aktörleriyle birlikte yeniden örgütlenmelidir.

Bütüncül değildir: Saraçoğlu Mahallesi’nde yürütülen proje, mahallenin ve kent merkezinin bütünlüğüne zarar veren, parçacı yaklaşımlar önermektedir. Kültürel mirası koruma süreci çok disiplinli, kapsamlı ve bütüncül bir şekilde yürütülmelidir. Daha geniş ölçekte, Kızılay, Güvenpark ve Bakanlıklar’ı da içerisine alan kent merkezinin bütüncül planlanması yaklaşımı içinde, ulaşımından gelişimine kadar tüm detaylarıyla birlikte düşünülmelidir.

Ulaşım sorunları yaratacaktır: Hâlihazırda, kent’in bu bölgesi taşıt trafiği açısından son derece yoğundur. Yoğunluk artışına yönelik müdahaleler, yeraltı otoparkı ve otel, ticaret üniteleri gibi kullanımlar bu yoğunluğu daha da artıracak ve kent merkezindeki trafik sorununu daha da büyütecektir.

Ekonomik rasyonalitesi yoktur: Ankara’nın hâlihazırda ihtiyaçtan fazla konut ve işyeri stoğu vardır. Ülke’nin içinde bulunduğu ekonomik kriz koşullarında bu projenin sürdürülmesi rasyonel değildir.

Saraçoğlu Mahallesi, alanın kültür varlığı niteliklerinin korunduğu, aynı zamanda kent merkezindeki karma kullanımları dengeli bir biçimde bir araya getirecek, kapsayıcı bir planlama yaklaşımıyla ele alınmalıdır.

Doğaya saygılı değildir: Her ne kadar kamuoyuna; “Proje kapsamında ağaç kesilmeyecek” şeklinde çarpıtma bilgiler veriliyor olsa da projede, rant projelerinin klişe unsurları haline gelen ağaç taşıma, kesme ve gölet düzenlemesi ile yerleşkenin doğal varlıkları ve kültürel peyzaj değeri yok edilecektir. Mahalledeki yeşil alanlar, 4500’e yakın ağaç ve bitki varlığı ile bir bütündür; sadece tescilli 210 adet ağacın

korunması ile bu bütünlüğün sürdürülebilmesi mümkün değildir. Saraçoğlu Mahallesi, Yüksel Caddesi ile başlayan, Kumrular Sokak ve Anıttepe'de son bulan yeşil omurganın bir parçası olarak korunmalıdır.

Kamucu değildir: Mahalle halka ait bir alan olmaktan çıkartılarak otel, ticaret ve işyeri gibi kullanımlarla işlevlendirilerek, özelleştirilecek ve kamusal alan olma niteliğini yitirecektir. Alanın kamusal niteliğinin korunması ve kesinlikle özel mülkiyet ve işletmelere terk edilmemesi gerekmektedir. Namık Kemal Ortaokulu kullanımını sürdürmelidir.

Hukuka uygun değildir: Pek çok tescilli doğal ve kültürel varlığı barındıran ayrıca kentsel sit alanı da olan mahallede uygulanan restorasyon adı altındaki tüm uygulamalar, Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'nun 660 ve 666 sayılı ilke kararları, 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanunu, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ve telif haklarının yasal çerçevesi ile tanımlanmakta ve sınırlandırılmaktadır. Saraçoğlu Mahallesi'ndeki tüm uygulamalara ilişkin, lojman statüsünün kaldırılmasını, ekonomiye kazandırıldığı iddiası ile özelleştirilmesini ve yeraltı otoparkı yapılmasını öngören koruma amaçlı imar planlarına, parselasyon planlarına, koruma kurulu kararlarına ve ihalelerine yönelik olarak meslek odalarının açtığı davalar devam ederken gerçekleştirilecek her uygulama, çevreye ve kente telafisi mümkün olmayan zararlar vereceğinden, davaların sonuçlarını beklemeden alanda yapılacak hiçbir işlem ya da uygulama hukuka uygun değildir. Saraçoğlu Mahallesi'nde kamu yararı adına bir proje geliştirilecekse yasalar ve bugüne kadar alınan yargı kararlarına riayet edilmelidir.

SARAÇOĞLU MAHALLESİ METRUK DEĞİLDİR, CUMHURİYET DEĞERİDİR: Mahalle halkçı, kamucu ve eşitlikçi sosyal yapısının ürettiği ilk toplu konut yerleşkesi olarak Cumhuriyet'in ve Başkent'in bir simgesidir. Bakanlığın "metruk halden kurtarıyoruz" söylemiyle pazarladığı Saraçoğlu Mahallesi, rant yaratmak için Bakanlık tarafından bilinçli olarak köhneleştirilmiştir. Saraçoğlu Mahallesi'nin kültürel miras değeri ve kamusal niteliği, özelleştirilip ranta açılarak yok edilemez.

Aşağıda imzası olan kurumlar ve kişiler olarak, Saraçoğlu Mahallesi'nde yürütülen, katılımcı ve şeffaf olmayan, bilimsellikten uzak, bütüncül ve kamusal bakış açısından yoksun olan bu hukuksuz sürecin hemen durdurulmasını; alanın ve yapıların özgün değerlerinin korunacağı kapsamlı bir koruma amaçlı imar planının hazırlanmasını, rant hedeflerinden vazgeçilerek alanın ve yapıların tüm özgün değerlerini korumayı hedefleyen bir restorasyon projesi hazırlanarak kamusal kullanımının devamını Ankara için ve Ankaralılar adına talep ediyoruz. Ankara kentine önem veren ve her söylemlerinde kent değerlerini koruyacağını belirten yerel yönetimleri yetki ve sorumluluklarını yerine getirmek üzere göreve davet ediyoruz. Kamuoyuna saygıyla duyuruyoruz.

İMZA KURUMLAR

MESLEK ÖRGÜTLERİ: Ankara Serbest Muhasebeciler Müşavirler Odası, Ankara Tabip Odası, Tiyatro Oyuncuları Meslek Birliği, TMMOB Ankara İl Koordinasyon Kurulu, TMMOB Bilgisayar Mühendisleri Odası, TMMOB Çevre Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, TMMOB Elektrik Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, TMMOB Fizik Mühendisleri Odası, TMMOB Gıda Mühendisleri Odası, TMMOB Harita ve Kadastro Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, TMMOB İnşaat Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, TMMOB Jeofizik Mühendisleri Odası, TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası, TMMOB Kimya Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, TMMOB Maden Mühendisleri Odası, TMMOB Makina Mühendisleri Odası Ankara Şubesi, TMMOB Metalürji ve Malzeme Mühendisleri Odası, TMMOB Meteoroloji Mühendisleri Odası, TMMOB Mimarlar Odası Ankara Şubesi, TMMOB Peyzaj Mimarları Odası, TMMOB Şehir Plancıları Odası Ankara Şubesi, TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası

SENDİKALAR: Birleşik Kamu İş Konfederasyonu, Birleşik Taşımacılık Çalışanları Sendikası Genel Merkezi, DİSK İç Anadolu Bölge Temsilciliği, KESK Ankara Şubeler Platformu, Tüm Emekli Sen

DERNEKLER/STKLAR/VAKIFLAR/PLATFORMLAR: Ankara Adnan Kahveci Parkı Dayanışması, Askeri Darbelerin Asker Muhalifleri Derneği, Ankara Cumhuriyet Okulları, Antalya Ekoloji Meclisi, Amed Ekoloji Derneği, Arhavi Doğa Koruma Platformu, Atatürkçü Düşünce Derneği Genel Merkezi, Ayrancım Derneği, Burhaniye Çevre Platformu, Çiğdemim Derneği, DOCOMOMO_Türkiye, Devrimci 78liler Federasyonu, Demokratik Alevi Dernekleri Ankara Şubesi, DOĞADER, Empati Doğa Ve Hayvan Savunucuları Derneği, Eskişehir Çevre Koruma ve Geliştirme Derneği, EuropaNostra Türkiye/BAD, Gümüşhane Toplumsal Dayanışma Platformu, Hacibektaş Eğitim Kültür Derneği, Halkevleri, HDK Ankara Ekoloji Meclisi, Hayvan Özgürlüğü Kolektifi Ankara Grubu, Her Yer Kazdağları Platformu, Hewsel Koruma Platformu, Hünkar Hacı Bektaş Veli Kültür Dayanışma ve Yardımlaşma Derneği, ICOMOS Türkiye 20.Yüzyıl Bilimsel Komitesi, İlk Yerleşim Mahalle Meclisi-Batıkent, İtfaiye Meydanı Esnafı Yaşatma ve Yardımlaşma Derneği, Kadın Savunma Ağı Ekoloji Çalışma Grubu, Kırsal Çevre ve Ormancılık Sorunları Araştırma Derneği, Kızılırmak Yerel Demekler Federasyonu, Kazdağları İstanbul Dayanışması, Kazdağları Kültür Varlıkları Koruma Derneği, Koruma ve Restorasyon Uzmanları Derneği, Kültür Sanat Emekçileri Derneği, Mali Müşavirler Muhasebeciler Birliği Derneği Ankara Şube, Munzur Çevre Derneği, Mülkiyeliler Birliği Genel Merkezi, Mezopotamya Ekoloji Hareketi, Mimarlar Ağı Ekoloji Derneği 1927, Namık Kemal Mahallesi Koruma ve Yaşatma Derneği, Peri Suyu Koruma Platformu, Pir Sultan Abdal 2 Temmuz Kültür ve Eğitim Vakfı, Pir Sultan Abdal Kültür Derneği, ODTÜ Çevre Topluluğu, ODTÜ Mimarlık Topluluğu, Polen Ekoloji, Politeknik Derneği, Sokak Hayvanları İçin Mücadele ve Organizasyon Derneği, Sosyal Demokrasi Derneği, Sosyal Demokrat Avukatlar Derneği, Terme Çevre Platformu, Türkiye Kadın Dernekleri Federasyonu, Tüketici Hakları Genel Merkezi, Tüketici Hakları Derneği Çankaya Şubesi, Türkiye Ziraatçılar Derneği, Uğur Mumcu Araştırmacı Gazetecilik Vakfı, Van Çevre Derneği, Yenişehir Çevre Platformu, Yaygara Güncel Sanat İnişiyatifi, Zonguldak Çevre Koruma Derneği

MEDYA: Avrupa Türk Gazeteciler Birliği Türkiye Temsilciliği, Çağdaş Gazeteciler Derneği, Gazeteciler Cemiyeti, Karantina TV, Yeşil Direniş Gazetesi

PARTİLER: CHP Altındağ İlçe Başkanlığı, Emek Partisi Ankara İl Örgütü, HDP Ankara İl Örgütü, HKP Ankara İl Örgütü, Sol Parti Ankara İl Örgütü, Türkiye İşçi Partisi Ankara İl Örgütü, Türkiye Komünist Partisi Ankara İl Örgütü, Yeşiller ve Sol Gelecek Partisi Ankara İl Örgütü, Yeşiller ve Sol Partisi Çankaya İl Örgütü,

TOPRAK ANA; İNSANLIĞI DOYURURKEN KENDİNE YAPILAN NANKÖRLÜĞÜ AFFETMEZ. DEPREM, İNSANLIĞIN GELECEĞİNE İLİŞKİN ÇOK CİDDİ BİR UYARIDIR.

TOPRAKLARIMIZI YOK EDERKEN YAŞANACAK AÇLIĞIN SONU, ÖLÜMDÜR. ÖNLEMSİZ DEPREMLER İLE ERKENDEN ÖLMESİN İNSANLIK. HEP BİRLİKTE İNSANLIĞI DOYASIYA VE MUTLU YAŞAYALIM.

"Depreme dayanıklı yerleşim alanları ve yapılar tasarlanmanın, üretmenin, deprem hasarları ve can kayıplarının azaltılmasının bilinen tek yolu, mühendis, mimar ve şehir plancılığı hizmetlerinin eksiksiz bir şekilde uygulanmasıdır"

4 Kasım 2020

İnsanlar, yerleşik düzene geçtiğinden beri, buldukları coğrafyada beslenme ile yerleşme sorununu birlikte önemsemişler ve yaptıkları yanlışlardan olabildiğince ders alarak yaşadıkları mekan ile beslendikleri mekan sorunlarını geliştirdikleri bilime de inanarak çözmeye çalışmışlardır. Anadolu'nun geçmişten bugüne kadar yüksek yerlere kurulu yerleşimleri ve ovalardaki korudukları tarım alanları bu tercihe şahittir, her türlü yerleşime zemin olan toprak üzerinde çıkar hırsının insan aklının önüne geçtiği vakte kadar, her coğrafyada, bu coğrafyada da. Sorun, çıkar hırsı ve rant ile artarak büyüdü, büyüyor maalesef, büyümemeli.

Ülkemizde geçmişten geleceğe depremler coğrafyasında yaşıyoruz, çok acılar çektik. Bilimsel uyarıları önemsemedik. İsrarla sürdürülen kişisel ve çıkarıcı yanlış politikalarla daha çok acılar yaşamaya gebeyiz. Oysa, dünya sürekli değişirken yaşanan olağan deprem kaynaklı acıları önlemek ya da en aza indirmek, istersek önlemek mümkün.

Depremler, bu dünyada ve her coğrafyada ve bu coğrafyada hep oldu ve hep olacak. Ranta dayalı çıkarıcı politikalarla ülkeyi yönetenlerin yanlış tercihleri ile bizler gibi meslek odalarının bilimsel açıklamalarını yok sayan

tercihleri yüzünden, acılar tarihini yenileyerek ve yineleyerek yaşıyoruz yine, yaşamayalım artık.

Yaşanan acılar ve tarih ve gelecek ve yaşanacak acılar. Marmara 1999 depremi, dahil. Verimli tarım arazilerindeki fay hatlarını imar plan değişikliği için çıkar/rant uğruna oylayarak değiştirdiğini sananlarca, tarhalarını mezara dönüştürüp kendi kaderleriyle baş başa bırakarak insanları öldüren düzen, bu düzen değişmeli.

En son 30 Ekim 2020 tarihinde, saat 14.51'de, İzmir Seferihisar Körfezi açıklarında, Kandilli Rasathanesi verilerine göre 6.9, yönlendiren TV'lere göre 6.6, dış bilimsel kaynaklara göre 7.0 büyüklüğünde bir deprem yaşandı. Şekile, büyüklüğe ve afet bölgesi ilan ölçütlerine takılmadan, acılarımıza baktık, acımızı yaşadık.

Yine ölüm, yine acı, yine toprağı ve tarım arazilerini önemsemeden verilen imar izinleri, yine geçmişten geleceğe önceden alınmayan derslerden uzak sonradan kurtarılan insan mucizeleri ile mutluluk arayışları, asıl sorunları ve somut çözümleri konuşmaktan uzaklaşıyoruz yine. Oysa mutluluk, beton yığınları arasında yaşamakla değil, doğaya dönüş ve toprağa saygı ile mümkün.

İzmir 2020 depreminde yaşamı-

nı kaybeden meslektaşımız Fatma Öztürk'ün acısını yüreğimizde yaşıyoruz, bu an. Yaşamını yitiren tüm yurttaşlarımızın acısını yaşıyoruz. An itibarıyla 114 can kaybı, 1035 yaralı, ülkemiz üzgün, ülkemiz insanı yinelenen soruna ve nedense sıra gelmeyen bu konudaki çözümsüzlüğe kızgın. Kurtarma çalışmalarına fedakarca gönüllü katılanlara ve sağlık personelimize minnetimiz sonsuz, derdimiz en az kayıp ile bu yaramızı da birlikte aşmak. Yaşamını kaybedenlerin ruhları şâd olsun, ailelerine baş sağlığı ve sabır, yaralılara acil şifa diliyoruz. Ülkemiz artık depremleri ölümsüz yaşamalı, en az ölümlü, mümkün mü, istenirse mümkün.

Merkezi yönetimden yerel yönetime her ölçekte yapılan ve onaylanan imar planlarının afet riskine göre hazırlanması için ön koşul, yer seçimi. Yer seçiminde, öncelik zemin, zeminde öncelik, toprak. Toprak ve toprağın özelliklerini jeolojik oluşumu dahil bilmemiz, toprağı bilimsel olarak tanımamız mümkün mü, mümkün. Detaylı toprak etüt ve haritalamaya dayalı, artık ötelenmemesi gereken ve kamu tarafından yenilerek yapılması gereken güncel toprak ve arazi sınıflandırması, arazi yetenek sınıflandırmasına uygun arazi kullanımına büyük ovalarımız dahil istinasız yasal koruma, Bölge Planı dahil her ölçek planda ve

imar planında mutlaka uyulması gereken verimli topraklarımızı koşulsuz koruyan ülke ve yerel imar planlarına zorunlu altlık olacak Arazi Kullanım Planlaması. Uygun kullanımlara göre yer seçimi mutlak zorunluluk, mümkün mü, istenirse mümkün.

Jeofizikten jeolojiye, mimarlıktan inşaat mühendisliğine, şehir plancılarından ziraat mühendislerine, çözüm; uygun zemin/yer seçimi, doğru tasarım ve uygun proje, doğru uygulama, öncesi ve sonrasında sürekli sıkı denetim. Olabilir mi, istenirse olur.

İzmir ili Bayraklı ilçesi özelinde yaşanan deprem katliamının sanıkları arasında, oradaki o toprağın yanlış kullanımına izin verenler var. Düne kadar sebze meyve üretenlerin arazilerine dünden bugüne kocaman kocaman rant binaları dikenlerin büyük günahı var, ayrımsız.

Gediz nehrinin eski yatağından oluşan alüvyon dolgulu yumuşak zeminli bölgeye denetimsiz ve deprem kurallarına aykırı yapılaşmaya izin verilmemesi gerekirdi. Ülkemizin diğer verimli tarım arazileri de imara açılmasın, salondaki oylarla, çıkarsal.

2 Kasım 2020 tarihli "TMMOB İzmir Depremi İlk Gözlem Raporu"nda belirtildiği gibi; "Depreme dayanıklı yerleşim alanları ve yapılar tasarlanmanın, üretmenin, deprem hasarları ve can kayıplarının azaltılmasının bilinen tek yolu, mühendis, mimar ve şehir plancılığı hizmetlerinin eksiksiz bir şekilde uygulanmasıdır."

İnsan doğayı dizginlese de tutsak edemez, doğa özel mülke dönüşmez, doğa özgürdür, doğa kendine yapılan ihaneti affetmez, öcünü alır bir şekilde. İnsana her daim sadık olan toprak kendine yapılan nankörlüklere kızgın, toprağı tanımak gerekli önce, insanların geçmişten gelen yer seçimi tercihlerini, insanın sınırsız hırsını ve rant arzusunu, ve sonra mimari tasarımı ve inşaatı ve denetimi. Doğa uyarıyor insanlığı deprem ile sel ile çığ ile heyelan ile, dur ve düşün diyor insanlığa, duralım artık.

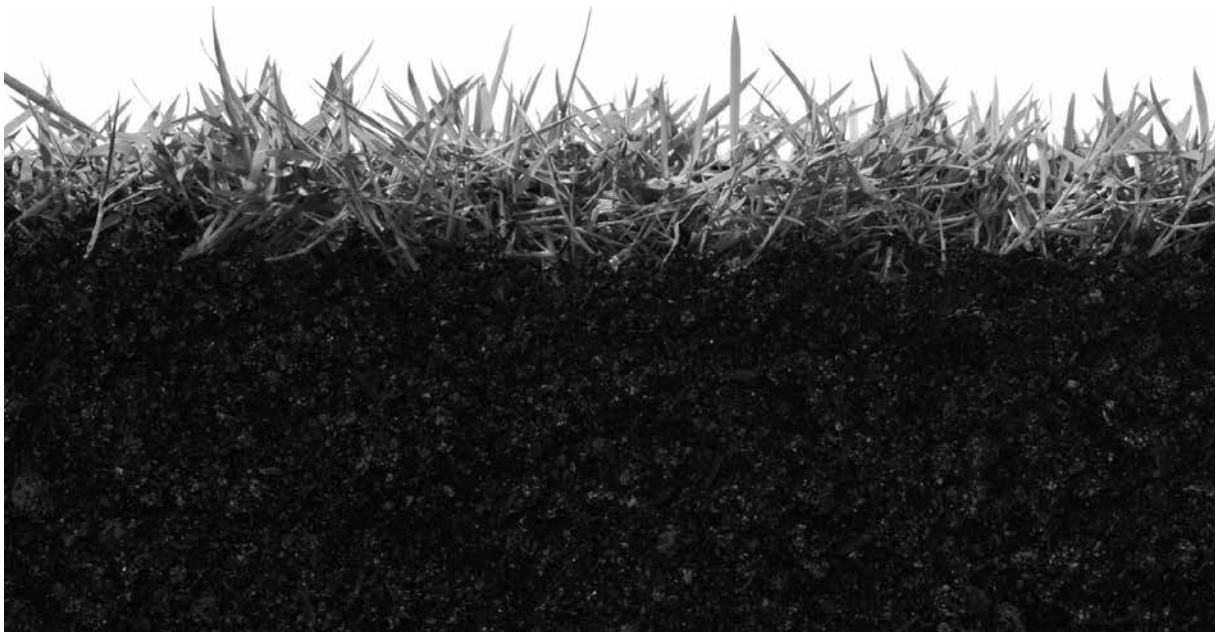
Tarım arazileri insanı ve insanlığı doyurur, öldürmez. Tarım arazilerimizi öldürerek geleceğimiz yok etmeyelim, aç kalmayalım, göz göre göre ölmeyelim depremlerde de. Depremlere karşı da ön koşul, "toprak ana"mızı korumak. Toprağı koruyalım, insanlığı koruyalım, gereksiz yerlere yapılan binalar zamansız mezarımız olmasın artık. Mümkün mü, mümkün.

Baki Remzi SUIÇMEZ

TMMOB Ziraat Mühendisleri Odası

Yönetim Kurulu Başkanı

(Yönetim Kurulu Adına)

TMMOB ZİRAAT MÜHENDİSLERİ ODASI 2021 YILI ÜCRET ÇİZELGESİ

1- KAYIT VE KİMLİK ÜCRETLERİ

a) ODA KAYIT ÜCRETİ 400 TL

(2016 ve sonraki yıllar mezunları için) 140 TL

b) İSTİFA EDEREK YENİDEN ÜYE OLMAK İSTEYENLERİN KAYIT ÜCRETİ

(İstifadan Başvuru Tarihine Kadar Geçen Aylar X 12 TL) + 300.-TL *Hesaplamadaki ay sayısı 60 tan fazla olamaz.

c) YABANCI UYUKLU MÜHENDİSLERİN GEÇİCİ ÜYELİK ÜCRETLERİ

Giriş Ücreti450.-TL

Aylık Aidat.....150.-TL

d) KİMLİK ÜCRETİ 20.-TL

2- AİDAT - BELGE VE EĞİTİM ÜCRETLERİ

Ziraat Mühendisleri Odası'nın 2021 yılı için üye aidat ve üyelik belgeleri ile ilgili olarak belirlenen ücretleri aşağıda gösterilmiştir.

a) ÜYELİK AİDATI 12.-TL

* Aidat: Aylık 12 TL (Kayıt olunan ay itibari ile yılsonuna kadar olan aidat peşin alınır. Örneğin Ekim ayında kayıt olunuyorsa 3 aylık aidat peşin olarak ödenir.

* Emekli üyelerimiz herhangi bir işte çalışmaya başlayıncaya kadar aidat ödemezler.

* Doğuştan veya sonradan, herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal yetilerini kalıcı olarak çeşitli derecelerde kaybeden ve resmi sağlık kurumlarından alınan sağlık kurulu raporu ile %40 ve üzeri engelli olduğunu belgeleyenlerden ve ayrıca gelir getirici bir işte çalışmadığını belgeleyenlerden Mart 2020 tarihi ve sonrası için geçerli olmak üzere çalışmadığı aylar için aidat alınmaz.

Ancak; bu durumda olanların Mart 2020 ve önceki aylar için aidat ödemesi yapmaları zorunludur.)

b) ODA ÜYELİK BELGESİ ÜCRETLERİ

Oda Üyelik Belgesi Ücreti.....120.-TL

Mesleki Faaliyet Belgesi (İlk)120.-TL

Mesleki Faaliyet Belgesi Vize Ücreti 60.-TL

c) İSTİHDAMI ZORUNLU PERSONEL ÜYELİK BELGESİ400.-TL

d) SMM BELGESİ ÜCRETİ250.-TL

e) SMM BELGESİ YENİLEME ÜCRETİ125.-TL

f) BÜRO TESCİL BELGESİ ÜCRETİ250.-TL

g) BÜRO TESCİL BELGESİ YENİLEME ÜCRETİ150.-TL

h) LPG SORUMLU MÜDÜR BELGESİ120.-TL

İ) LPG SORUMLU MÜDÜR BELGESİ YENİLEME..... 60.-TL

j) EĞİTİM ÜCRETLERİ

1- Bilirkişi Temel Eğitimi Üyelere (4 Gün Süreli)850.-TL

2- Bilirkişi Temel Eğitimi Üye Olmayanlar1000.-TL

3- Bilirkişi Temel Eğitimi Yenileme Ücreti Üyelere250.-TL

4- Bilirkişi Temel Eğitimi Yenileme Ücreti Üye Olmayanlara300.-TL

- Diğer Eğitimlerin Süreleri ve Ücretleri Yönetim Kurulunca Belirlenecektir.

AİDAT BORCU İÇİN HESAPLAR:

T.C. ZİRAAT BANKASI BAŞKENT ŞUBESİ İBAN: TR41 0001 0016 8339 0090 4551 16

PTT POSTA ÇEKİ HESABI: 271551

